

Univerzita Karlova
Fakulta humanitních studií

Studia občanského sektoru

**Hardcore a punk v Česko-Slovensku: Od samoorganizovaného
politického protestu k politickému aktivismu? Případová studie
severočeské hardcore punkové scény**

Disertační práce

Mgr. Petr Bláha

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Ondřej Císař, Ph.D.

2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5. května 2020

Petr Bláha

Poděkování

V první řadě by nemělo přijít poděkování, ale omluva mému školiteli doc. Ondřeji Císařovi, který by si jistě zasloužil studenta s mnohem lepším přístupem. Zároveň mu velice děkuji, že nade mnou onu pomyslnou hůl nikdy definitivně nezlomil a byl mi motivací k tomu, abych se pokusil napsat, co nejlepší práci, i když to trvalo mnohem déle, než by bylo záhodno. Velký dík zasluhuje i má přítelkyně Iva, která mne prakticky donutila dotáhnout tento úkol do konce, jakkoliv to se mnou nebylo lehké. Děkuji i svému psychologovi Josefu Jurajovi, který mi pomohl najít vnitřní sílu a odvahu k odevzdání práce. Velký dík zasluhují i dva vzácní přátelé a kolegové, kteří mi dodávali sílu a neustále mě podporovali, když už jsem sám neviděl cestu a nevěřil, že práci dokončím. Jedná se Jakuba Charváta a Pavla Maškarince, který navíc pročetl celou práci a pomohl svými radami k jejímu zlepšení. Děkuji i své rodině a přátelům za podporu, která byla klíčová. A v neposlední řadě si dík zaslouží korektorka práce Veronika Podhajská, která mi vysvětlila, že nejsem a nebudu Bohumil Hrabal, abych konstruoval celostránková souvětí, která navíc do odborného textu nepatří.

Abstrakt

Hardcore a punk v Česko-Slovensku: Od samoorganizovaného politického protestu k politickému aktivismu? Případová studie severočeské hardcore punkové scény

Subkulturní výzkum v českém prostředí je stále pojímán spíše z pohledu bezpečnostních studií. Další práce se věnují rovině politizace či antropologickému výzkumu. Subkultury jsou však nedílnou součástí neorganizované občanské společnosti. Jejich aktivity zahrnují velkou řadu aktivit, které směřují mimo subkulturní prostředí a jsou zacíleny na veřejný prostor. Předložená práce se zaměřuje na hardcore punkovou subkulturu jako součást občanské společnosti. Cílem bylo zjistit, jaké podoby zapojení do veřejného prostoru jsou pro tuto subkulturu typické.

Výzkum byl prováděn primárně v Ústeckém kraji v letech 2012–2016. Zvolenou metodou výzkumu bylo zúčastněné pozorování a hloubkové polostrukturované rozhovory. Získaná data byla následně interpretována a analyzována pomocí tematické analýzy.

Přístup byl zvolen na základě široké debaty hlavních subkulturních konceptů, jejich specifik a charakteristik v postsocialistickém prostoru. Stěžejním se stala teorie tzv. Core concepts Patricka J. Williamse, který se věnuje výzkumu straight edge (zkráceně sXe) subkultury ve světě. Na základě výzkumu bylo zjištěno, že charakteristiky hardcore punkové komunity v českém prostředí a v jiných zemích se výrazněji neliší. Proto bylo možné při výzkumu využít právě core concepts. Důležitými koncepty se staly identita a autenticita, prostor a rezistence, které rámovaly celý výzkum.

Severočeská komunita je ideologicky zakonzervována a stále lpí na tradičních hodnotách, kterými je antifašismus, boj za práva zvířat, ekologický aktivismus a vegetariánství či veganství. Princip Do It Yourself se pak stal naprostou normou, vzhledem k tomu, že dostupnost moderních technologií i znalostí a schopností členů subkultury jsou na tak vysoké úrovni, že mohou velmi dobře suplovat možnosti profesionálních služeb z komerčního sektoru.

Výzkum ukázal, že hardcore punková scéna v severních Čechách je stále aktivní, poměrně intenzivně se zapojuje do aktivit v rámci občanské společnosti, ale jedná se stále spíše o dlouholeté aktivisty, protože mladá generace odchází do Prahy. To vede k modernizaci strategií, kde se výrazněji zapojují moderní technologie, ubývá

radikálního aktivismu a pozornost je věnována spíše lokálním problémům. I z toho vyplynulo, že jde zde poměrně zřejmá štěpná linie centrum vs. Periferie. Lze totiž nalézt rozdíly v podobách aktivismu mezi Ústeckým krajem a Prahou. Hardcore punk však stále zůstává formou rezistence vůči majoritní společnosti a není pouhou volnočasovou zábavou.

ABSTRACT

Hardcore and Punk in Czecho-Slovakia: From Grassroots Political Protest to Political Activism? A Case Study of the North Bohemian Hardcore Punk Scene

While security concerns are still predominant in Czech subcultural studies, other works have focused on politicisation or taken the anthropological perspective. At the same time, subcultures are the constituent parts of unorganised civil society. Many of their activities are oriented outside the subcultural scene, toward the public space. The present dissertation deals with the hardcore punk subculture as a part of civil society. Its goal was to identify the forms of integration in the public space that are typical of the subculture.

The fieldwork was conducted primarily in the Ústí nad Labem Region in the years 2012–2016. Participant observation and in-depth semi-structured interviews were the chosen research methods. Thematic analysis was subsequently implemented to interpret and analyse the data.

The approach was selected following a wide-ranging discussion of the main concepts of subcultural theory, their specifics and characteristics in the post-socialist region. Of central importance were the “core concepts” formulated by Patrick J. Williams, who studied the straight edge subculture around the world. The core concepts could be applied in the study because the characteristics of the punk subculture in the Czech context were found to be little different from those in other countries. Identity and authenticity, space and resistance became the overarching concepts through which the study was framed.

The North Bohemian community relies on traditional ideology and values such as anti-fascism, animal rights, environmental activism, and vegetarianism or veganism. The do-it-yourself principle became an absolute norm because the easy availability of modern technologies and a high level of knowledge and skills allowed subculture members to effectively replace professional services provided by the business sector.

The study demonstrated that the hardcore punk scene in North Bohemia continues to be active, with relatively high levels of involvement in civic activities. However, this is primarily the case of long-term activists, as members of the young generation tend to migrate to Prague. The resulting shift in strategies is characterised by intensive use of modern technologies, a decline of radical activism, and a primary focus on local issues. This is where a relatively well-apparent centre-periphery cleavage has

been identified, with differences between the forms of activism typical of the Ústí nad Labem Region and Prague. Nevertheless, hardcore punk remains a form of resistance to mainstream society, not a mere leisure activity.

Obsah

1	ÚVOD A CÍLE PRÁCE	9
1.1	STRUKTURA TEXTU	11
2	HARDCORE: MORE THAN MUSIC!.....	13
2.1	HARDCORE PUNK VE SVĚTĚ	13
2.2	HARDCORE PUNK V TUZEMSKÉM PROSTŘEDÍ	14
2.3	HARDCORE A JEHO IDEOLOGIE	16
2.3.1	DIY	17
2.3.2	Antifašismus a antirasismus	17
2.3.3	Straight Edge (sXe)	18
2.3.4	Veganství a práva zvířat.....	19
3	TEORIE.....	21
3.1	VÝZKUM SUBKULTUR V ČESKÉM PROSTŘEDÍ	21
3.2	ČESKÝ HARDCORE: POSTSOCIALISTICKÝ NEBO POSTSUBKULTURNÍ?	22
3.2.1	Co je tedy subkultura?.....	23
3.2.2	Na cestě k postsubkultuře	25
3.2.3	Postsubkultura?	27
3.2.4	David Muggleton a jeho obrat v subkulturních studích	28
3.2.5	Český hardcore?.....	29
3.3	SCÉNA?.....	31
3.4	SUBKULTURNÍ KAPITÁL?	32
3.5	WILLIAMSOVY KLÍČOVÉ KONCEPTY (CORE CONCEPTS).....	35
3.5.1	Identita a autenticita	35
3.5.2	Prostor	36
3.5.3	Rezistence	37
3.6	POLITIZACE.....	39
3.7	LOKÁLNÍ AKTIVISMUS.....	40
3.8	DIY	41
3.9	SUBKULTURY JAKO SOUČÁST OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI?	42
4	METODOLOGIE A REALIZACE VÝZKUMU.....	45
4.1	POZICE VÝZKUMNÍKA	45
4.2	METODY VÝZKUMU	47
4.2.1	Kvalitativní rozhovor	47
4.2.2	Zúčastněné pozorování	47
4.2.3	Analýza dalších zdrojů	47
4.3	ETICKÁ ROVINA VÝZKUMU.....	49
4.3.1	Poznámka k policejní Akci Fénix.....	50
4.4	POPIS VÝZKUMNÉHO TERÉNU	51
4.5	VÝBĚR VZORKU.....	51
4.6	SBĚR DAT	53
4.7	METODA ANALÝZY DAT	55
5	KDO JSOU HARDCORE KIDS?	58
5.1	HODNOTY A „PRAVÝ HARDCORE“	58

5.2	VEGANSTVÍ.....	63
5.3	STRAIGHT EDGE.....	67
5.4	GENDER A LGBT	71
6	POLITIZACE	76
6.1	MEZI POLITIKOU A ETIKOU	76
6.2	ANTIFAŠISMUS A ANTIRASISMUS	80
6.3	PACIFISMUS A OTÁZKA NÁSILÍ	88
7	LOKÁLNÍ AKTIVISMUS	92
7.1	HRDINOVÉ VIRTUÁLNÍ SCÉNY?	92
7.2	PRÁVA ZVÍŘAT.....	98
7.3	FOOD NOT BOMBS A POMOC LIDEM BEZ DOMOVA.....	101
7.4	EKOLOGICKÝ AKTIVISMUS	105
8	DO IT YOURSELF	109
8.1	DIY IDENTITA VS. KOMODIFIKACE HARDCORU.....	109
8.2	DIY KULTURA.....	114
9	ZÁVĚR.....	121
9.1	POLITIZACE/DEPOLITIZACE	121
9.2	LOKÁLNÍ SPECIFIKA AKTIVISMU SUBKULTUR.....	123
9.3	PROJEVY DIY	125
9.4	SHRNUTÍ.....	126
10	LITERATURA	129

1 ÚVOD A CÍLE PRÁCE

Počátky subkulturního výzkumu byly spojeny nejčastěji s delikventní mládeží, ostatně i následné texty často pracovaly s konceptem tzv. morální paniky, která se v souvislosti s některými subkulturami (v českém prostředí zejména s technem a pořádáním techno parties) objevuje dodnes. Přesto se subkultury staly jakousi věcí veřejnou, respektive přestaly být záležitostmi na okraji společnosti. A to zejména v souvislosti s nákladnou trilogií dokumentárních knih *Kmeny* [Vladimir 518, Veselý 2011; 518 2013; Vladimir 518 2016], které i přes poměrně vysoké pořizovací náklady získaly status žádaného zboží, dočkaly se několika dotisků, a i televizního zpracování, ve kterém se řada významných subkulturních postav naplno odhalila veřejnosti (někteří i doslova). Následovala řada dalších publikací a mainstreamových projektů, které se pokusily více či méně úspěšně představit subkultury širší veřejnosti.

V seriálu *Vyprávěj* vysílaném Českou televizí pak v jednom díle diskutují hlavní hrdinové u televizní obrazovky nad autentickými záběry z roku 1992, kdy o sobě dala poprvé výrazněji veřejně vědět hardcorová subkultura spojená s aktivisty za práva zvířat při blokadě dostihu Velká pardubická. Na scéně Národního divadla je pak možné vidět herce Davida Matáška, který na začátku devadesátých let působil ve skinheadské (a ve své době velmi populární) kapele Orlík. Mohlo by se tak zdát, že subkultury již ani v našem prostředí nejsou něčím, co by bylo majoritní společností striktně odmítáno. A to i z důvodu, že jakákoliv revolta se postupem času může stát výhodným obchodním artiklem. Subkultury však již dávno nejsou jen devízou adolescentů hledajících volnočasovou zábavu ani hlásnou troubou nenávislných ideologií jako je rasismus či fašismus.

Existují subkultury, které stojí primárně na idejích společenské (nikoliv však nutně politické) změny a snaží se své aktivity naplnit pozitivním obsahem jako je boj za lidská práva, ekologie či boj za práva zvířat. Samozřejmě je nutné si přiznat, že tyto subkultury nelze vnímat jako esence mravnosti a dobra, jelikož se při snaze o dosažení svých cílů v některých případech dostávají na hranu nebo za hranu zákona a vystavují tím riziku nejen sebe, ale i cíle svého působení. Nedá se totiž říci, že účel světí prostředky za všech okolností a situací. A právě jednou z těchto subkultur se bude zabývat i tato práce, která si klade za cíl vykreslit specifika života jedné subkultury v současném českém prostředí.

Předložený text se zaměřuje na problematiku severočeské (vztaženo zejména na Ústecký kraj) hardcore punkové scény jakožto specifického subkulturního prostředí v kraji, který se obecně řadí mezi strukturálně postižené kraje trpící řadou sociálních problémů. Mezi tyto problémy řadíme například vysokou míru nezaměstnanosti, nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí či větší množství sociálně vyloučených lokalit, které vedou v nespokojenosti občanů, vyšší aktivitě neonacistů a nižší kvalitě života.

Zcela jistě se nabízí otázka, jestli prostor severních Čech není nedostatečným a nebylo by lepší se zaměřit na celou Českou republiku. Řada teoretiků a výzkumníků subkultur se však domnívá, že tradiční subkulturní teoretické modely nelze jednoduše přenášet do pro ně netypického či tradičního prostředí, což bývá reflektováno zejména v souvislosti se specifiky postkomunistického areálu [Pilkington, Omel'chenko, Garifzianova 2010; Tarasov 2008]. Hlavním argumentem bývá, že se do subkultur promítají specifika dané lokality a politické situace, stejně jako historické zkušenosti.

My se domníváme, že tato specifika se však nepromítají pouze do diferencí například mezi bývalým východním a západním blokem, ale i v rámci jednotlivých měst a krajů, kde můžeme nacházet výrazné rozdíly v hodnotové orientaci většinové společnosti [Prudký, Šmídová, Vojtíšková 2016]. Je tedy velmi pravděpodobné, že budou specifické rozdíly i mezi subkulturami, respektive scénami¹ v jednotlivých krajích či městech, jelikož rozdílné lokality budou stíženy rozdílnými problémy. To se může projevit na klíčových tématech a aktivitách subkultur.

Naším cílem je nenahlížet subkultury prizmatem asociální a kontrakulturní opozice vůči majoritní společnosti. Ani pro nás není důležitá otázka sociální patologie a s ní spojených jevů. Subkultury nás zajímají jako součást občanské společnosti, jakožto její neformální a neorganizované součásti, které svými aktivitami vstupují do veřejného prostoru. Výzkumné otázky tak budou spojené primárně s problematikou politického a občanského aktivismu.

- 1) Popsat proces politizace/depolitizace severočeské hardcore punkové scény, respektive posuny mezi mikro politizací „každodennosti“ a makropolitickou úrovní (a naopak).

¹ K diskusím o pojmu subkultura viz další část práce.

- 2) Zjistit, jakou roli sehrávají lokální specifika v otázce politického a občanského aktivismu?
- 3) Jak se v rámci politizace a aktivismu projevuje koncept Do It Yourself (česky Udělej si sám či zkráceně DIY)?

1.1 STRUKTURA TEXTU

Cílům práce odpovídá zvolená struktura, kde je úvodní část věnována představení širšího kontextu samotné hardcorové subkultury, respektive vývoje punku jako takového, a emancipace hardcoru jako reakce na komodifikaci punku. Právě pochopení hardcoru jako kontrakultury vůči „zaprodané kontrakultuře“ je důležitým prvkem k pochopení ideového formování. Proto je představení pojato již od sedmdesátých let, kdy punk vzniká jako vzpoura proti britskému politickému systému a politice prezentované zejména Margareth Thatcher. Z toho také plyne krátké představení českého kontextu a zpožděného vývoje v tuzemském prostředí, které ústí v nastínění ideových základů subkultury.

Samotný pojem subkultura je ve svém obsahu natolik nejasný a mnohoznačný, že je další část práce věnována vývoji subkulturních studií a diskusi relevantních konceptů, které takřka výhradně vznikaly mimo postsocialistický prostor, tudíž jsou často jen obtížně aplikovatelné na zdejší prostředí. Některé subkultury se však i v Československu dominantně formovaly až po roce 1989, kdy došlo k výraznějšímu otevření informačních kanálů a bylo možné „držet krok“ se světem. Týkalo se to nejen dostupnosti nahrávek a informací, ale i koncertů zahraničních kapel, které přinášely tuzemskému publiku své ideje. Proto považujeme za vhodnou širší konceptuální diskusi, která umožní vhodnější teoretické zarámování zkoumané problematiky.

Mimo základní koncepty jsou diskutovány i novější pojmy jako scéna nebo velmi specifický pojem subkulturního kapitálu navazující na Pierra Bourdieho a rozpracovaný Sarah Thornton. Důležité však budou tzv. klíčové koncepty rozpracované Patrickem J. Williamsem, který se pokusil revidovat subkulturní teorii a výzkum na základě konceptů, které považoval za důležité. Pro náš výzkum je velmi důležité, že se ve svých textech velmi intenzivně zabýval subkulturou straight edge, kterou můžeme chápat jako samostatnou subkulturu, ale i jako nedílnou součást hardcoru.

Následně se zaměříme na teoretické zarámování výzkumných otázek v rámci Williamsových konceptů a tím i zdůvodnění jejich relevance, stejně jako bude důležité se zaměřit na otázku vztahu subkultur a občanské společnosti v kontextu diskusí o pojmu uncivil society nebo normativním konceptu OS.

Metodologická část pracuje s klasickými komponentami subkulturního výzkumu vycházejícími z etnografie a představuje rámcově jejich využití ve výzkumu. Stejně tak vysvětluje popis a konstrukci výzkumného vzorku, sběr dat a reflexi vlastní pozice výzkumníka v daném prostředí, která souvisí i s řadou etických dilemat a rozhodnutí, které vyvstaly během pobytu ve výzkumném terénu a měly poměrně velký vliv na průběh a podobu výzkumu.

V závěrečné části jsou pak interpretována získaná data a práce se snaží odpovědět na vytyčené výzkumné otázky.

2 **HARDCORE: MORE THAN MUSIC!**

Víc než hudba! Heslo, které k hardcoru (respektive hardcore punku) patří úplně stejně neodmyslitelně jako k punku nihilistické No future. Dávno totiž minuly doby, kdy akademické studium punku a jeho dalších odnoží bylo spíše otázkou sociálně patologických jevů a konceptu morální paniky [Laughy 2006: 3]. Hardcore punk se hodlal postavit na pomyslnou druhou stranu barikády, ale zároveň nebýt jen pouhou snahou o destrukci systému, a naopak přinášet i pozitivní rozměr svého směřování [Kuhn 2010].

Zpěvák a kytarista české hardcore punkové kapely Kritická situace Robert Vlček v jednom z dílů dokumentárního seriálu České televize Bigbít o historii československé rockové scény v letech 1956–89 mluvil o hardcoru punku s tím, že hardcore je vlastně přídavné jméno, které označuje jakousi jadrnou a nejtvrďší variantu jevů, což demonstroval na příkladu hardcore pornografie. S trochou nadsázky by se ale dalo říci, že případ hardcore punku je odlišný a tato původně odnož punku se ve své podstatě stala kontrakulturou vůči komodifikované kontrakultuře. Tím si vysloužila emancipaci pojmu hardcore z přídavného jména na jméno podstatné. Dalo by se také říci, že se jedná o dvě strany téže mince.

Ačkoliv hardcore punk jako politická varianta stojí reálně v opozici vůči klasickému punku, tak je prakticky nelze od sebe oddělit. Proto je pro pochopení vývoje hardcoru důležité nahlédnout i ke kořenům punku samotného.

2.1 **HARDCORE PUNK VE SVĚTĚ**

Pomineme-li tradičně zmiňované předchůdce punkových kapel, kterými byli například Television, MC5 a další, tak nejvýraznější explozí prošla punková subkultura okolo roku 1977, který se stal nakonec i označením pro specifickou punkovou odnož. Ta byla tvořena řadou kapel, jimiž však nemá cenu se obšírně zabývat. K obecné charakteristice stačí vyzdvihnout pár jmen, jako jsou Sex Pistols, The Clash či Sham 69. Těmto kapelám bylo později vytýkáno to, že jejich rebelie skončila v drahých nahrávacích studiích velkých gramofonových firem, což lze velmi dobře pozorovat například v biografii The Clash z pera Pata Gilberta [2007]. Nicméně i přes snahu dotyčných udržet určité výhody pro své fanoušky² bylo působení pod velkým

² Například u The Clash šlo o domluvu, že dvojdeska London Calling z roku 1979 bude prodávána za cenu běžného nosiče atd.

vydavatelstvím chápáno jako určitá zrada a zaprodání punku ke komerčním účelům. Řada nespokojených fanoušků proto začala volat po návratu ke kořenům. Hardcore se stal východiskem pro nespokojené fanoušky.

V podstatě lze jen velmi těžko dohledat pravděpodobné první použití pojmu hardcore pro označení hudebního stylu. Nicméně k masovějšímu rozšíření došlo pravděpodobně v souvislosti s názvem alba kanadské punkové kapely D.O.A. - Hardcore 1981. Tento hudební styl lze obecně považovat za záležitost amerického kontinentu, co do problematiky vzniku. V rámci americké tradice se vžilo označení „Otcové zakladatelé“ pro kalifornskou kapelu Dead Kennedys, která se díky své politické angažovanosti, výrazné sociální kritice a tvrdé nekompromisní hudbě stala inspiračním zdrojem pro mnoho dalších kapel v rámci hardcore. Mezi další výrazné americké kapely pak patřili například Minor Threat, kteří bývají spojováni se vznikem straight edge (o tom později), Bad Brains či Black Flag, z jejichž středu vzešla velmi výrazná postava Henryho Rollinse, který dnes vystupuje po celém světě se svými pořady mluveného slova plného výrazné sociální kritiky. Další výrazná vlna amerického hardcoru je spojená s New Yorkem devadesátých let, díky čemuž si kapely jako Agnostic Front, Madball či Sick Of It All vysloužily označení NYHC (New York Hard Core) [Rettman, Cricien 2014].

2.2 HARDCORE PUNK V TUZEMSKÉM PROSTŘEDÍ

Situace rozvoje hardcoru, potažmo hardcore punku u nás, je samozřejmě velmi výrazně ovlivněna situací, kdy export hudby zpoza železné opony byl obtížný a informace o alternativních hudebních směrech se do Československa dostávaly zejména lodní cestou, kdy posádky lodí pluly po Labi a Dunaji do zemí, kde bylo možné získat takovéto nahrávky. Další cestou byly příhraniční oblasti, kde bylo možné naladit západní rozhlas. Šlo zejména o hranice s SRN a pak o Bratislavu, kde bylo možné naladit rozhlas z Vídně. Poslední možností pak byla Jugoslávie, která byla v těchto otázkách poměrně benevolentní a byla jednou z mála destinací, kam se dalo vycestovat s relativně menšími potížemi. Těmito cestami překonával punku železnou oponu, takže se zhruba od roku 1978 začínají objevovat první náznaky punkových kapel v rámci republiky.

Tehdejší státní bezpečnostní aparát byl zatížený v otázce kultury zejména bojem s undergroundem a „honem na Plasty“, proto nebyla punku zpočátku věnována tak

výrazná pozornost. Vaněk [2002: 231] upozorňuje, že první pokusy o punk u nás nešly ve své podstatě žádné výraznější náznaky politiky. Navíc punk byl u nás zatížen určitou vnitřní rozpolceností, protože jeho západní vzory byly orientovány silně levicově a bojovaly proti kapitalismu, konzumní společnosti a systému, přičemž u nás byl nepřítel zcela opačný. Nicméně v průběhu osmdesátých let se punk u nás nejen rozšířil, ale začal se dostávat do centra pozornosti bezpečnostního aparátu, stejně jako takzvaná nová vlna. Místní punkeři však pravděpodobně neznali skutečný ideologický rozměr anglického punku a sympatizovali zejména s hudebním stylem. Vzrůstající represe vůči koncertům a punkerům samotným však podle Vaňka vedly k tomu, že se státnímu aparátu povedlo apolitický punk politizovat [Vaněk 2002]. Až ve druhé polovině osmdesátých let se začínají objevovat i první hardcorové kapely, z nichž stojí za jmenování zejména Kritická situace, P.S. či Suicidal Commando, které však mělo ve své tvorbě i silně rasistické náznaky.

Nicméně i český hardcore se nakonec výrazně etabloval až na základě vymezení se vůči komercializaci punku. Konkrétně se tak stalo po roce 1989, kdy se punkové kapely dostávají do médií a své desky u velkých vydavatelství vydávají například Tři sestry, Visací zámek nebo Plexis, a z punku se stává módní trend [Kumová 2014: 19]. Avšak ani hardcorové kapely neunikají pozornosti velkých vydavatelství a Monitor vydává v roce 1991 kompilaci nazvanou *Rebelie 2: Hardcore*.³ Na tyto události však hardcorová scéna reaguje poměrně otevřeně vinylovou kompilací nazvanou „*Fuck Off, Major Labels!!!! Kompilace Hard Core Táhněte!!!!*“, která ukazovala kapely, které v té době měly výraznější vliv na podobu hardcore scény, což byl zejména Radegast fungující cca od roku 1981, o rok dříve pak vyšla kompilace *Epidemie*, kde se vedle tehdy ještě neznáme punkové kapely Wanastovi vjegy, objevují Zelení kanibalové ze Strakonice a sokolovské Svobodné slovo. První oficiálně vydanou deskou je pak eponymní nahrávka kapely Stres ze Sokolova, která navazovala (i personálně) na Svobodné slovo a vyšla u nezávislého vydavatelství Day After Records.

Nejvýraznějším zástupcem českého hardcoru se v této době stává Kritická situace vedená Robertem Vlčkem, který je velmi aktivní i coby pořadatel koncertů, díky čemuž se kapela stává velmi populární. Ta přichází taktéž s eponymním albem vydaným u Day After Records s pořadovým číslem 02. Nicméně ústup popularity a

³ Jedná se o prostřední díl série kompilací domácí alternativní scény, kdy první díl nesl podtitul „Punk ‚n‘ Oi!“ a třetí „Neopunk“.

nástup nových stylů se nevyhýbá ani hardcoru, a zhruba od poloviny 90. let značně klesá zájem. To samozřejmě vede i k ukončení činnosti řady kapel v čele se zmiňovanou Kritickou situací. Robert Vlček tuto situaci označil jako klasický „efekt kyvadla“ [Nečas 2006], kdy se aktivita mládeže stává výstředností a nastupuje trend totální pasivity.

Přesto se i v této době formuje řada vlivných kapel, které neustávají v koncertní aktivitě a vydávají své desky, ať se jedná o kapely Ember, Kevorkian, Dussander, Amity či Lumen. V Brně se pak formuje vlivná kapela Mrtvá budoucnost s důležitou postavou, dnes již zesnulého, Filipa Fuchse, a v Praze je to zejména Balaclava v čele s dodnes velmi aktivním Banánem⁴. Na severu Čech si získává silné postavení místní projekt Ravelin 7 a v roce 2005 se formuje v Praze kapela Flowers for Whores.

Většina těchto kapel však následně zaniká a jejich členové se angažují v řadě jiných, které však zpravidla nedosahují věhlasu a vlivu původních uskupení. Snad s výjimkou Banána a jeho kapely Hanba, která získala poměrně velký mediální ohlas a rozpoutala zcela novou debatu o pojmech jako je scéna, hardcore, straight edge a mimo to vyvolala řadu kontroverzí. Těmto záležitostem se ale bude věnovat další část práce.

2.3 HARDCORE A JEHO IDEOLOGIE

Jak jsme si již řekli, tak hardcore se zformoval primárně jako reakce na vyprázdňenost a zaprodanost původního anglického punku sedmdesátých let, který v očích hardcoristů vyměnil rebelii za smlouvy u velkých nahrávacích firem, čímž ztratil svou autenticitu. Díky tomu se hardcore stal hudebně přímočařejší a agresivnější, zatímco tradičně nihilistické punkové texty byly nahrazeny aktivistickými texty vyzývajícími ke zlepšení okolního světa. V rámci tehdejšího vnímání hardcoristé již vnímali punk jako součást komerční sféry, proti které bylo nutné se aktivně vymezit. Proto se rozhodli stát se reálnou alternativou a svůj styl naplnit reálnou alternativou vůči kultuře produkované zábavním průmyslem.

Za specifickou podobu subkulturní ideologie pak můžeme považovat „soubor specifických hodnot, které nositelé subkultur vyznávají, normy, kterými se řídí a postoje, jež vyjadřují.“ [Heřmanský, Novotná 2011: 94]. Pokud pak chceme mluvit o ideologii hardcoru, tak ji musíme chápat v kontextu rozporu s většinovou společností [Heřmanský, Novotná 2011]. Zároveň je však nutné si uvědomit, že rozpor nutně

⁴ Jedná se o jednoho z neaktivnějších participantů hardcore punkové scény. Zpěvák mnoha kapel jako byla Balaclava, Lahar, Hlinomaz či Hanba.

nemusí znamenat striktní opozici a negaci. Subkultura bez dominantní kultury ve skutečnosti nemůže existovat, jelikož se proti ní vymezuje a v jejím kontextu se celkově formuje.

2.3.1 DIY

DIY neboli Do It Yourself (v překladu Udělej si sám nebo Udělejte to sami) je jedním z klíčových principů punku a hardcoru a spočívá v myšlence konání věcí svépomocí, tedy bez profesionální pomoci. Jedná se o specifický manifest nezávislosti na oficiální kultuře.

Myšlenka Do It Yourself je s punkem a hardcorem spojena od samotného začátku, kdy průkopnictví neдрží notorické punkové hvězdy jako Sex Pistols nebo The Clash, ale manchesterští Buzzcocks, kteří 29. ledna 1977 vydávají své sedmipalcové EP *Spiral Scratch* u vydavatelství New Hormones v počtu tisíce kusů. Nahrávka pronikla nakonec na 31. místo britské singlové hitparády a bylo dolisováno dalších 15 000 kusů. To by samo o sobě asi nebylo příliš zajímavé, kdyby značka New Hormones nebyla projektem samotných Buzzcocks a nejednalo se o pravděpodobně první punkovou nahrávku vydanou na základech principu DIY. A to paradoxně v době, kdy pod vlivem úspěchu Sex Pistols a dalších kapel bylo pro punkové kapely poměrně snadné získat nahrávací smlouvu.

Tato myšlenka se stala inspirací pro řadu dalších kapel v mnoha žánrech a stylech, které myšlenku přijaly za jeden ze svých ideologických pilířů, který jim dával nejen možnost nakládat se svou tvorbou zcela dle svého uvážení a bez vlivu producentů, tedy de facto zcela autenticky.

2.3.2 ANTIFAŠISMUS A ANTIRASISMUS

Punková subkultura byla již od svého vrcholného rozkvětu v londýnském létě roku 1977 hlasem nespokojené mládeže, která provokativní formou dávala najevo své opovržení konformní společnosti, a hlavně znechucení politikou prezentovanou vládou Margaret Thatcher. Revoltující mládež rekrutující se zejména z chudých nezaměstnaných vrstev se velmi rychle logicky zařadila spíše na pomyslnou levou stranu politického spektra. Tak je i dodnes povětšinou vnímána, i když se tento názor může jevit dnes jako problematický, a nelze jej brát jako paradigma.

V roce 1976 se ve Velké Británii rozeběhla kampaň Rock against Racism. Jedním z prvotních impulsů bylo vyjádření Erica Claptona, ve kterém vyslovil podporu politiku Ulsterské unionistické strany Enochovi Powellovi, bojujícímu velmi výrazně proti imigrantům. V jeho proslovu zazněla výzva, aby lidé volili Powella, protože pak se Británie nestane černou kolonií. Nakonec zopakoval několikrát slogan National Front: „Keep Britain white!“ Následně se velmi kontroverzně vyjádřil v médiích i David Bowie a přišla nutná reakce společnosti.

V roce 1978 proběhl pochod se sto tisíci účastníky, který směřoval z Trafalgarského náměstí do šest mil vzdáleného East Endu na hudební festival ve Victoria Park, který pořádala Anti-nazi League, a byl jednou z prvních akcí v rámci Rock Against Racism [Birchall 2010: 35-45]. Na tomto festivalu vystoupila řada kapel v čele s The Clash a Sham 69. Právě druzí jmenovaní se stali jedním z hlavních aktérů události, protože byli spojeni s velkým revivalem skinheadství, který byl kromě fotbalové mánie provázen i velkými násilnostmi a rasismem [Gilbert 2007: 240]. Vystoupení Sham 69 na antirasistické akci pak vytvořilo specifickou konfliktní linii, která začala skinheady velmi výrazně štěpit na rasistickou a antirasistickou větev.

V rámci punkové subkultury se pak stalo pevnou součástí subkulturní ideologie zaujímání antifašistických a antirasistických postojů, které byly následně umocněny nástupem nové vlny radikálního politického až anarchistického punku na počátku osmdesátých let, který byl spojen s kapelami jako Crass či Conflict [Glasper 2012]. Ve Spojených státech amerických šlo zejména o Dead Kennedys, kteří jsou považováni za jednu z prvních hardcorových kapel či za jednu z největších inspirací. Antifašismus tak přešel jako naprosto neoddiskutovatelná a integrální součást ideologie i do hardcore punkové větve.

2.3.3 STRAIGHT EDGE (SXE)

I'm a person just like you.
But I've got better things to do.
Than sit around and fuck my head.
Hang out with the living dead.

Snort white shit up my nose.
Pass out at the shows.
I don't even think about speed.
That's something I just don't need.

I've got a the straight edge.
(Minor Threat – Straight edge)

Asi nic nedokáže vystihnout myšlenku straight edge lépe než stejnojmenná píseň z eponymního alba kapely Minor Threat z roku 1981. Její zpěvák Ian McKaye je zároveň považován za ideového otce sXe komunity. Hlavní myšlenkou je život bez jakýchkoliv (i legálních) drog. Straight edge však často zaujímá velmi specifické postavení, takže se často mluví o sXe jako o samostatném hnutí či o filozofii. Jedná se však primárně o osobní volbu a postoj k lidskému životu, který tak lze jen těžko chápat jako hnutí (diskuse o charakteru hardcore a souvisejících pojmů viz dále) a označení za filozofii se zdá ještě mnohem méně udržitelné, vzhledem k nejasnému a prakticky nedefinovatelnému pojmu filozofie.

Ross Haenfler chápe straight edge jako samostatnou subkulturu, která vznikla jako součást hardcore punku. Spatřuje zde pak tři silné inspirace jiných subkultur. Konkrétně se jedná o punk, který měl položit základy zejména hudebního stylu, agresivity projevu a kontrakulturního cítění, hippies měli předat zejména myšlenky rovnosti a nenásilí a od skinheads pochází důraz na disciplinovanost [Haenfler 2006: 56]. Kombinace těchto tří „dědictví“ tak dala vzniknout straight edge.

Chápat straight edge jako samostatnou subkulturu je zcela jistě legitimní postoj, ale nelze přehlížet silnou provázanost (jak ideologickou, tak personální), takže s trochou nadsázky lze říci, že zatímco každý hardcorista nemusí být straight edge, tak každý straight edge musí být hardcorista. V našem případě tak nebudeme straight edge chápat jako samostatnou subkulturu, ale jako významnou ideologickou podskupinu hardcoru jako takového.

2.3.4 VEGANSTVÍ A PRÁVA ZVÍŘAT

Meat eating flesh eating think about it.
So callous to this crime we commit.
Always stuffing our face with no sympathy.
What a selfish, hardened society so.
No More.

Just looking out for myself.
When the price paid is the life of something else.
No More.
I won't participate.
(Youth Of Today – No more)

Tak jako je otázka straight edge spojována obecně s postavou Iana McKaye a kapelou Minor Threat, tak otázka veganství a vegetariánství je obecně připisována newyorským druhovlným Youth Of Today, kteří píseň No More vydali v roce 1988. Nelze s jistotou říci, že se jednalo o první kapelu, která tuto problematiku tematizovala, ale bezesporu se jedná o tu nejvlivnější.

Veganství bylo jako pojem poprvé definováno v padesátých letech 20. století a spolu s vegetariánstvím zaznamenalo velký nárůst popularity zejména v souvislosti s nárůstem popularity východních náboženství a rozšířením i do západního světa. A jelikož jednou z hlavních ideologických zásad hardcoristů je myšlenka nenásilí, tak bylo zřejmé, že i otázka utrpení zvířat nezůstane stranou.

Vegetariánství či veganství se tak stalo brzy nedílnou součástí hardcoru, což se projevilo nejen v osobní rovině aktérů, ale z velké části i na podobách aktivismu a formách protestních aktivit, jelikož téma velmi silně rezonovalo celou hardcorovou komunitou. Většina aktivistů z devadesátých let a z přelomu tisíciletí má osobní zkušenost s aktivitami za práva zvířat, ať se jedná o protesty či blokády nebo o násilné přímé akce s cílem osvobození zvířat. A není tak divu, že se stále jedná o významné téma.

3 TEORIE

3.1 VÝZKUM SUBKULTUR V ČESKÉM PROSTŘEDÍ

Otázka výzkumu subkultur v českém prostředí byla de facto otevřena až s přelomem tisíciletí, a to v souvislosti s problematikou bezpečnostních studií, kdy se zejména Miroslav Mareš začal věnovat problematice krajní pravice, a s tím musel nutně otevřít i tematiku subkultur [Mareš 2003: 403-460]. Bezpečnostní přístup k výzkumu subkultur byl však v mnoha ohledech svazující a limitující, protože se zaměřoval pouze na chápání subkultur jako bezpečnostních hrozeb, díky čemuž byli zkoumání zejména krajně pravicoví skinheadi či fotbaloví chuligáni [Mareš, Smolík, Suchánek 2004; Smolík 2008]. Martin Bastl svým výzkumem radikální levice [Bastl 2001] taktéž nedokázal vystoupit ze stínu bezpečnostních studií, ačkoliv nadále pokračoval ve výzkumu a publikoval texty, které mají relevanci i pro naši práci [Bastl 2010]. Na tématu subkultur se pokusil výraznějším způsobem vyprofilovat i další Marešův žák Josef Smolík, který vydal pokus o syntetizující publikaci [Smolík 2010], jenž měla nesporně ambice stát se základním českým textem pro další výzkum subkultur. Výsledek však zůstal poněkud rozpačitým pokusem jak díky zpracování, tak díky tomu, že se opět nedokázal oprostít od přístupu, který subkultury spojuje primárně se sociálně patologickými jevy a kriminologickým přístupem, který je i v jeho dalších pracích explicitně přítomen.

Nicméně v době před Smolíkovým pokusem se začínají objevovat i publikace přistupující ke zkoumanému fenoménu z jiných pozic, jako byla práce Marty Kolářové [Kolářová 2009] pojatá perspektivou gender studies, či jí editovaná publikace *Revolta stylem* [Kolářová 2011], která přinesla poznatky o čtveřici nejrozšířenějších subkultur mládeže v českém prostředí z hlediska jejich hodnot a fenoménu politizace. Z pedagogického hlediska pak představila u nás ne příliš známou subkulturu freeganů Kateřina Lojdová [Lojdová 2014].

V posledních letech pak velmi zajímavou a užitečnou práci na poli výzkumu subkultur provádí Centrum pro studium populární kultury. V rámci subkulturního výzkumu je v současné době jeho nejvýraznější postavou Ondřej Daniel, který byl jedním z editorů publikace o populární kultuře v českém prostoru [Daniel, Kavka, Machek 2013] obsahující řadu podnětných studií i pro naši práci. Dále můžeme zmínit publikaci o fenoménu DIY (Do It Yourself) [Daniel 2017] či monografii zkoumající vztah subkultur a většinové společnosti [Daniel 2016]. Centrum pro studium populární

kultury však z hlediska výzkumu přišlo s projektem Českého a slovenského archivu subkultur, který shromažďuje fanziny a jiné subkulturní materiály, které budou v budoucnosti přístupné badatelům. V nedávné době se pak objevily i publikace věnované politizaci hudebních subkultur v postsocialistickém prostředí [Charvát, Kuřík 2018; Kuřík, Slačálek, Charvát 2018].

Monografická literatura k tématu není v českém prostředí prozatím příliš hojná, nicméně se subkulturám dostává stále větší pozornosti v absolventských pracích (byť povětšinou zatím bakalářských a diplomových) a časopiseckých článcích. Z nich jednoznačně stojí za vyzdvižení text Ondřeje Císaře a Martina Koubka o brněnské hardcore-punkové scéně [Císař, Koubek 2012] či příspěvek Jiřího Almera o fanzinech a české a slovenské hardcore scéně [Almer 2016]. Nicméně na další zajímavé a důležité texty je v práci průběžně odkazováno.

3.2 ČESKÝ HARDCORE: POSTSOCIALISTICKÝ NEBO POSTSUBKULTURNÍ?

Od devadesátých let se vede poměrně intenzivní odborná debata o povaze subkultur, ale i o samotném pojmu subkultury, který v řadě případů naráží na zcela znatelné limity. Logicky očekávaným následkem těchto debat je série úvah a snah o rekonceptualizaci pojmu či o jeho nahrazení [Muggleton, Weinzierl 2003]. Objevil se tak zejména pojem postsubkultury rozpracovaný zejména Davidem Muggletonem [Muggleton 2000; Muggleton, Weinzierl 2003]. V českém prostředí se pak výzkumy dlouhou dobu věnovaly spíše subkulturám jako bezpečnostnímu riziku [Mareš, Smolík, Suchánek 2004; Smolík 2008; Smolík 2010], než samotnému charakteru subkultur v českém prostředí. Přitom výzkumy Hillary Pilkington a jejího týmu v prostředí ruských skinheadů jasně ukázaly, že vývoj subkultur v postsocialistickém prostředí je výrazně ovlivněn specifickostí prostředí [Pilkington, Omel'chenko, Garifzianova 2010].

Po charakteru českého subkulturního prostředí se ptala zejména Marta Kolářová [Kolářová 2011; Kolářová 2013], nicméně ve svých textech pracovala zejména se subkulturami skinheads, hip hopu, punku a techna. V našem případě se domníváme, že charakter hardcoru je značně odlišný a neodpovídá v řadě aspektů závěrům, které Kolářová ve svých textech předkládá. Proto bude v tuto chvíli naším cílem se zaměřit na to, jestli je český hardcore tradiční subkulturou či postsubkulturou a nakolik v něm sehrává roli postsocialistické prostředí.

3.2.1 CO JE TEDY SUBKULTURA?

Samozřejmě, že prvotní otázkou, která však nemá jasnou odpověď je ta, co je to vlastně subkultura? S trochou nadsázky by se dalo říci, že tisíc výzkumníků, tisíc definic. Množství variací jednotlivých subkultur vede i tomu, že řada definic se zaměřuje hlavně na specifické segmenty daných subkultur a na jejich základě formulují jednotlivé prvky. Kritické hlasy se vzdouvaly proti chápání subkultury jako všeho, co se nějakým způsobem dotýká mládeže [Bennett, Kahn-Harris 2004; Jenks 2005], a to ve skutečnosti zcela nahodile a nesystematicky, kdy jediným kritériem je právě mládež. Dominantní kultura je však natolik fragmentovaná a atomizovaná, že si lze vybrat z řady stylů jen to, co je pro nás zajímavé obdobně jako při nákupu, proto se mluví o tzv. supermarketu stylů [Polhemus 1997].

Subkultura se obecně chápe jako podkategorie kultury [Gordon 1997], a blíží se pojmům komunita či skupina. Podle Irwina [Irwin 1997: 67] je subkultura „sociální svět, sdílená perspektiva“ těch, kteří žijí podobným způsobem. Bennet [Bennett 2004] chápe subkulturní činnosti jako součást strategií životního stylu mladých v odpovědi na lokální každodenní zkušenost. Subkultury charakterizuje styl (hudba, tanec, oblečení, úpravy těla apod.), kterému členové subkultur přikládají specifický význam a který zároveň definuje hranice vůči jiným subkulturám a uskupením vně subkultury. Subkultury se podílejí na utváření identity, přičemž kladou důraz na autenticitu, kterou definují v protikladu k mainstreamu a komodifikaci [Williams 2007]. Vyhraněnějším pojmem je kontrakultura, definovaná politickou angažovaností, a především antagonismem s hodnotami většiny [Jenks 2005].

Výraznou školou studia subkultur v 70. letech je Birminghamská škola kulturních studií (CCCS – Centre for Contemporary Cultural Studies). Ta interpretovala britské poválečné subkultury punkerů, skinheads a mods jako svébytné vyjádření kultury dělnické třídy v symbolické opozici k hegemonii a dominantní kultuře. Subkultury kromě třídního ukotvení definovala i věkem, proto autoři s ní spjatí psali o subkulturách mládeže [Clarke, Hall, Jefferson, Roberts 1997; Cohen 1997]. Hebdige [2012] interpretoval subkultury jako formy odporu, skrze něž se nesouhlas s vládnoucí ideologií vyjadřuje stylem, který chápal jako symbolické narušení sociálního řádu. CCCS prezentovalo heroickou představu o subkulturách, vyzdvihovalo je jako subversivní.

Proti tomu Marchart [2003] namítá, že k politizaci subkultur podle něj dochází jen tehdy, pokud překročí svůj partikularismus a spojí se s dalšími sociálními aktéry mimo subkultury.

V devadesátých letech 20. století naplnila „paradigmatický model“ subkultur klubová kultura či taneční kultura mladých (rave) [Luckman 1998]. Kultura rave (před tím, než byla zpolitizována represí) představuje jakýsi zlom a opuštění opozičního modelu subkultur šedesátých a sedmdesátých let, subkulturu již nedefinuje odpor ani třídní příslušnost. Zatímco tradiční teorie subkultur popisovala následnost oddělených stylů v lineárním čase a současně i silné hranice mezi subkulturami, devadesátá léta mají ve znaku fragmentaci, revivaly, hybridy a koexistenci více stylů. Postmoderní subkulturní identity jsou mnohočetné, fluidní a konstruuji se na základě spotřeby. V postsubkulturách se dává přednost individualismu před kolektivismem, heterogenitě před konformitou a karnevalu před zájmem o politiku.

Toto je ovšem ideální model, který Muggleton [2000] empiricky testoval na příznivcích stylů punk, goth, skinhead a hippie. Ti vykazovali fragmentovanou, heterogenní a individualistickou stylistickou identifikaci, ovšem další postmoderní charakteristiky se u nich neprojevovaly tak silně – neviděli se jako neautentičtí a postoje pro ně byly důležitější než styl.

I další autoři vidí limity v postsubkulturní teorii. Weinzierl s Muggletonem [2003] si berou na mušku zejména koncept „nových kmenů“ a neschopnost vysvětlit politicko-kulturní aktivismus mladých v alterglobalizačním hnutí.

Na to navazuje i St John [2003], který vychází též z konceptu neotribalismu, ale na uskupeních jako Reclaim the Streets! nebo EarthFirst! a techno-anarchistických soundsystémech ukazuje, že nejde jen o zábavu a pocit příslušnosti k nějakému kmenu, uvnitř něhož mohou jedinci společně konzumovat hudbu. Objevuje se karneval, v němž je zábava spojena s protestem, přímou akcí a zájmem o politické otázky globálního charakteru, který se projevuje zejména na globálních dnech protestů ve formě street parties. Upozorňuje, že tito mladí překračují hédonismus postsubkultur k politickému aktivismu. Tyto technokmeny jsou sítě malých mobilních komunit disentu a fungují na principu nehierarchičnosti a DIY (Do it yourself). Mají zájem o ekologickou udržitelnost, sociální spravedlnost a lidská i zvířecí práva. Formou nenásilné přímé akce vystupují proti globálním hrozbám, zároveň však vytvářejí komunitu a věnují se hudebním experimentům. I jiná klasická subkultura, která podle Clarka [2003] zemřela komercializací a přetavila se do miliardového průmyslu – punk – vstala z mrtvých v

podobě jasně politického anarcho-punku současnosti, který se zviditelnil v sociálním hnutí proti ekonomické globalizaci.

3.2.2 NA CESTĚ K POSTSUBKULTUŘE

Výraznými předchůdci současného subkulturního výzkumu byla dvě pracoviště na obou stranách Atlantského oceánu. Prvním z nich byla tzv. Chicagská škola, tedy pracoviště a výzkumníci soustředění na University of Chicago, která patřila mezi nejvlivnější sociologická pracoviště [Balon 2011], přičemž někteří [Gelder, Thornton 1997] se dokonce uchylují i k tomu, že v mírné nadsázce období trvající od devadesátých let 19. století do konce dvacátých let 20. století označují Chicagskou školu za synonymum americké sociologie. Z obecnějšího hlediska byl však subkulturní výzkum v rámci Chicagské školy spíše jakýmsi vedlejším produktem, protože byl součástí výzkumu městského prostředí, kde byly analyzovány skupinky tuláků a pouliční gangy apod. Díky tomu byly v tomto pojetí subkultury spojovány s delikvencí a sociálně patologickými jevy [Cohen 1971]. Nesporný byl však přínos v oblasti výzkumu, kde dala vzniknout zejména etnometodologii, přičemž hlavním metodologickým opěrným pilířem se stalo zúčastněné pozorování a biograficky orientovaný narativní rozhovor, přičemž klíčový byl pohled samotných aktérů.

Oproti tomu vzniklo v britském Birminghamu Center for Contemporary Cultural Studies (CCCS), které se již podle názvu zaměřilo zejména na kulturní otázky a britské subkultury druhé poloviny 20. století. Nicméně i tak se objevilo částečné následování „Chicaga“ v otázce metod, kde došlo obecně k odklonu od pozitivisticky orientované sociologické tradice směrem k metodám sociální antropologie. Avšak zatímco američtí výzkumníci využívali zejména zúčastněného pozorování, tak v CCCS se nejednalo zdaleka jen o tuto metodu. Nežřídko se objevovalo i využití kvantitativních metod [Hall, Jefferson 2006], což mohlo přinášet vítaný přínos pro tento typ studií, jelikož antropologické metody se podobaly spíše specifické podobě výměny mezi výzkumníkem a participantem, protože se autoři přísně vzato nesnažili o podání vyčerpávající objektivní výpovědi, nýbrž o osvětlení toho, jak dané prostředí funguje. Později však byly i tyto problémy odstraňovány například pomocí pokusů se zakotvenou teorií či snahou zformalizovat proces pozorování.

CCCS přineslo samozřejmě vícero zajímavých výstupů, ale naší pozornosti by neměla uniknout zejména publikace z roku 1979, kterou napsal Dick Hebdige a nazval *Subculture: The Meaning of Style* (česky vyšlo v roce 2012 pod názvem *Subkultura a*

styl [Hebdige 2012]). Tato práce je zajímavá zejména v jednom aspektu, který se v Chicagské škole neobjevil, ačkoliv mezi jejími členy byla řada novinářů a publicistů, a to odraz subkultur v médiích. Hebdige zaujala ambivalence přístupů médií k subkulturám, protože jsou bezesporu kategorie, kde subkultury vyvolávaly fascinaci (móda, kultura), zatímco na druhé byly prezentovány jako sociálně deviantní projevy narušené mládeže a dehonestovány [Gelder, Thornton 1997]. Ve většině případů se navíc jedná o klasickou snahu šokovat neuvěřitelnými titulky, zatímco obsah článků zdaleka nemá tak překvapivý obsah.

Ze stejného prostředí vzešla i další pozoruhodná práce, která subkulturní studia ovlivňuje dodnes. Je to práce Halla a Jeffersona *Resistance Through Rituals* [2006]. Ta je zajímavá a inspirativní zejména v tom ohledu, že k problematice přistupuje z pozice analýzy tříd, respektive subkultury chápe jako důsledek třídního konfliktu. Zde je nutné si uvědomit, že vše bylo silně ovlivňováno situací, kdy generace rodičů prodělala zkušenost druhé světové války a následné strukturální změny vedly mládež k rezistenci vůči životnímu stylu jejich rodičů. Ústředním motivem se tak stala myšlenka, že subkultury je nutno vztahovat k těm sociálním skupinám, vůči kterým se vymezují, ať se jedná o kulturu rodičů či dominantní kulturu [Hall, Jefferson 2006]. CCCS tak přistupovalo k výzkumu subkultur jako k výzkumu symptomů společenských proudů, které byly protichůdné. Bylo tedy v rámci subkulturní teorie nastoleno konfliktní paradigma dominantní a podřízené kultury. Podřízená kultura se přitom snaží dominantní kulturu změnit a zároveň vůči ní být v rezistenci.

Birminghamské centrum přineslo nové uchopení subkultur, které jimi rozumí menší celky v rámci kulturní struktury. Subkultury tak není možné vnímat odděleně, ale je to nutné v rámci širší struktury, jíž jsou součástí. Kultura takovéto strukturní sítě je pak podle CCCS rodičovskou kulturou. Zároveň by měly být zkoumány vztahy subkultury k dominantní kultuře. Subkulturu jako takovou tedy určuje odlišení od rodičovské a dominantní kultury. Od těch se odlišuje např. oblastí působnosti, hodnotami či aktivitami, avšak jakožto hierarchicky podřízená bude vždy obsahovat nějaké prvky rodičovské kultury. Pokud však chápeme subkultury i jako ohraničené věkem či generací, tak je na místě mluvit o subkulturách mládeže.

CCCS jako základní charakteristiku subkultury chápe vzdor. Vzdorem chápeme vztah k dominantní kultuře. Rezistence se tak vztahuje k samotné kultuře či k institucím, které jí produkují či reprodukují. Rezistenci můžeme najít v mnoha oblastech lidského konání, avšak v běžném osobním životě je nejmarkantnější v oblasti

oblékání, kdy například typicky ohrnuté džíny s kšandami u skinheadů jsou odkazem na chudé poměry, kdy členové subkultury museli „dědit“ oblečení po starších sourozencích a bylo jim velké. Stejně tak jejich klasické „těžké boty“ byly odkazem k dělnickému původu a práci v docích, kde takováto obuv byla nezbytnou bezpečnostní pomůckou. Odívání se tak stává projevem rezistence a zároveň i projevem kolektivní identity.

3.2.3 POSTSUBKULTURA?

Jakkoliv byly výsledky CCCS neoddiskutovatelné a respektované, tak se jim po nějaké době dostalo výrazné kritické reflexe, která však vedla k mnoha plodným výsledkům na poli zkoumání subkultur, které jsou pro nás dnes velmi důležité.

Pokud nějaká výtky směřovala k CCCS nejčastěji, tak se týkala zejména neaplikovatelnosti konceptu subkultury mimo socioekonomické prostředí sedmdesátých let ve Velké Británii, protože svázanost s tamními subkulturami nutně redukovala pole zájmu na mladé bílé muže z dělnické třídy. Do jiných geografických a socioekonomických poměrů však šly tyto teorie přenést jen velmi těžko. A navíc pokud si uvědomíme, že hlavní pozornost byla věnována zejména mladým bílým mužům, tak, pokud pomineme etnickou omezenost, nám z celého výzkumu vypadávají ženy, které však v subkulturách mají nezastupitelnou roli.

Další kritická výtky se opíraly zejména o koncept rezistence, který byl dominantní jak u Halla [Hall, Jefferson 2006], tak i u Hebdige [2012]. Oba dva připisovali rezistenci klíčový význam, přičemž došlo ke zvláštnímu posunu, respektive ztotožnění rezistence a stylu. Rezistence se tak stala stylem a styl rezistencí, přičemž byl fakticky eliminován aspekt volnočasové zábavy a vše bylo redukováno pouze na politický aspekt. V zásadě bylo vytýkáno i to, že se CCCS nikdo nevěnovalo těm subkulturám, které subkulturu pojímaly jako pouhou volnočasovou zábavu a snahu být „cool“. Někteří kritici totiž oprávněně poukazovali na fakt, že adolescenti vzeší z dělnického prostředí prodělali několik změn subkulturní identity, což poukazuje na možnost, že šlo jen o hledání volnočasového vyžití než skutečnou rezistenci.

Nejvýraznější kritika CCCS přišla až v nedávné době z per zastánců postsubkulturní teorie, kteří si při svých výzkumech uvědomili, že koncepty nastolené CCCS nelze aplikovat ve změněné realitě postmoderní doby. CCCS se totiž vnitřně opíralo o poměrně přímočaré časové logiky, což v současnosti není možné díky fragmentaci subkultur. Subkulturní teorii CCCS tak není možné dnes použít ke smysluplnému vysvětlení [Muggleton, Weinzierl 2003: 6]. Typickým symptomem

současných subkultur je totiž vnitřní rozpor a nejednotnost [Barker 2006: 186]. Muggleton s Weinzierlem poukazují na fakt, že již nelze současné subkultury chápat v rámci konceptu homologie, která tvrdí, že sociální struktury, hodnoty a symboly jsou v synchronním vztahu a předpokládá se, že se k sobě hodí. Zároveň již není možné držet pozice vysvětlující problematiku subkultur na jednoduchých protikladech jako je mainstream vs. subkultura či dominance vs. podřízenost. A to zejména z toho důvodu, že nelze nalézt dominantní kulturu v jasné podobě, vůči které by se mohly subkultury vymezovat [Muggleton 2000: 48].

Nástup těchto myšlenek je spojen zejména se změnou společenské situace v průběhu 80. let 20. století. To je období, kdy se objevuje celá řada nových hudebních stylů a subkultur, které mohou být kombinací již existujících. Právě ono prolínání subkultur vedlo k tomu, že se začaly stírat jejich hranice a bylo mnohem těžší jednotlivé styly určit, což vedlo k výrazné fragmentaci a problematizaci konceptu subkultur. Díky tomuto roztržštění a zároveň prolínání se začala zároveň problematizovat i identita, která dříve byla svázaná se stylem či hudebním žánrem [Bennett, Kahn-Harris 2004].

Pro post-subkulturní autory je typické to, že nejsou jednotní v otázkách konceptuálních či teoretických východisek nebo metodologie. Tím, co je sjednocuje, je jen myšlenka odmítnutí subkultur, tak jak byla prezentována zejména CCCS, tedy konceptu statických sociálních struktur. Je nutné subkultury rekonceptualizovat jako dynamické. Všem autorům postsubkulturní teorie je tak typické zaměření na pružnost subkulturních hranic, ať pracují s koncepty postsubkultury, scény nebo kmene.

3.2.4 DAVID MUGGLETON A JEHO OBRAT V SUBKULTURNÍCH STUDIÍCH

Přelom milénia přinesl i poměrně zásadní zvrat v subkulturních studiích, když David Muggleton vydal přelomovou práci *Inside Subculture: The Postmodern Meaning of Style* [2000]. Muggleton považoval za nutné se vypořádat s klasiky subkulturních studií, tedy zejména s Dickem Hebdigem, ale i s celým CCCS. Nicméně si nevystačil s prostou destrukcí klasiků, ale snažil se formulovat teorii novou. Muggleton tak stanovuje nové paradigma subkulturních studií, které je známější spíše jako post-subkulturní studia, neboť v souvislosti s postmodernou dle něj došlo ke zhroucení stylových hranic, přičemž soudobá kultura je velmi povrchní a vysoce roztržštěná [Muggleton 2000: 158]. Klíčovou se pro něj stává hypotéza, že subkulturní život přijímá charakteristiky postmoderny. Stejně jako Thornton [Thornton 1995] například upozorňuje na to, že subkultury v postmoderní éře ztrácejí třídní zakotvení. Muggleton,

který bývá považován za hlavního představitele neoweberiánského přístupu k výzkumu subkultur charakterizoval ideální typ postmoderní subkultury [Muggleton 2000: 9-33] takto:

- apolitické cítění;
- pozitivní vnímání médií;
- flexibilní překračování subkulturních hranic;
- fascinace stylem a image;
- vědomost neautentičnosti;
- mnoho stylových identit.

Podle Davida Muggletona [2000] jsou dnes subkultury záležitostí vzhledu, a nikoliv skrytého významu. Jakýkoliv pokus o originalitu ztrácí význam, protože globalizace zajistila, že tyto veškeré snahy jsou zasažené komodifikací a komercializací. Proto se aktéři subkultur mohou svobodně rozhodnout pro svůj styl, nebo pro jeho změnu, a nehrozí za to žádná perzekuce. Zároveň mizí veškerá pravidla, jelikož není možné překračovat pomyslné ideologické mantinely. Není tak již možné styl vnímat jako výraz kolektivní identity a třídního vzdoru, protože zmizela homogenita v rámci subkultury.⁵ Členové subkultury si tak mohou vybírat jednotlivé jim sympatické prvky a ty libovolně kombinovat. Muggleton tak mluví o takzvané distinktivní individualitě, která poukazuje na možnost se odlišovat nejen od mainstreamové společnosti, jiných subkultur, ale i vytvořit si svou vlastní unikátní identitu v rámci dané subkultury.

3.2.5 ČESKÝ HARDCORE?

Uchopení hardcoru v rámci subkulturních teorií je otázkou velice problematickou. Muggletonův obrat v subkulturních studiích se hardcoru vyhnul velkým obloukem. Hardcore již v samém počátku stanul v opozici vůči punku, který se komodifikoval. Obdobná situace se opakovala i v českém prostředí, kde punkové kapely z předlistopadové éry začaly zanikat nebo vydávat nahrávky u velkých komerčních vydavatelství, zatímco hardcore zůstal věrný původním ideálům. Jen těžko pak lze

⁵ Zde je však možné vznést adekvátní námitku, že tento problém se objevil již daleko dříve například při rozštěpení skinheads na rasistickou a nerasistickou větev, či v dichotomii mezi radikálním punkem 82 a většinou nepolitickým punkem 77.

hardcore spojovat s delikvencí⁶, jako tomu bylo u výzkumníků Chicagské školy, ale zároveň v žádném případě není třídně determinovaný, jak předpokládali výzkumníci v rámci CCCS.

I přes předrevoluční náznaky v podobě kapel jako P.S. nebo Suicidal Commando se o nástupu hardcoru dá hovořit až po pádu železné opony, kdy s otevřením hranic došlo i k otevření informačních kanálů a řada osob získala intenzivní kontakty na zahraniční kapely, díky čemuž měla přístup k nezkresleným informacím o podobě subkultury. Tím by se dal charakter subkultury označit jako mnohem autentičtější, ačkoliv záležitosti jako veganství zde byly de facto novinkou. V souvislosti s nezkresleným importem ze západu byla věnována značná pozornost stylové čistotě a respektování pravidel, což bylo umocněno tím, že zpoždění vývoje v Československu nebylo tak velké jako u punku nebo skinheads, kteří se vyprofilovali do specifických postsocialistických podob.

Hardcore se tak poměrně striktně držel žánrových a stylových pravidel, které mohl poměrně pravidelně konfrontovat se zahraničními kapelami, které koncertovaly zejména v Praze díky aktivitám Roberta Vlčka. Právě kvalita dostupných informací a možnost pravidelné konfrontace vedly k tomu, že se hardcore v Česku začal silně profilovat nejen jako hudební styl (s tímto pojmem dnes velmi často pracují i kapely, které reálně s hardcorovou subkulturou a ideály nemají nic společného), ale i jako poměrně uzavřená komunita. Uzavřená jak vůči majoritní společnosti, tak vůči inovacím a novým vlivům.

Z toho důvodu nelze s českým hardcorem smysluplně pracovat v rámci mantinelů muggletonova postsubkulturního neweberiánského přístupu, z výše zmíněných důvodů, jako je zaměření na delikvenci nebo třídní determinaci, nelze pracovat ani s klasickým výzkumným rámcem subkultur. Smysluplným východiskem by bylo pouze uvažování v intencích CCCS, ale s nutným potlačením prvku třídní determinace, která u hardcoru nehraje významnou roli.

⁶ To samozřejmě nelze zobecnit na skutečnost, že by se hardcoristé nedopouštěli porušení zákona, protože otázka přímých akcí je často spojena s porušením zákona. Spíše máme na mysli, že se zpravidla nedopouštějí například krádeží nebo přeapadení.

3.3 SCÉNA?

Určitá konceptuální rozkročenost subkulturních studií vedla v posledních letech i k nahrazování tradičních konceptů alternativami v podobě neo-kmenů či tzv. nomádů [Maffesoli 2002], které se snažily poukazovat na nestálost subkultur a jejich lokálních vazeb, zároveň i na absenci (i přes časté hledání) určité esenciální podstaty subkultur. Ovšem představa subkultury jako homogenní jednotky je v době, kdy se mluví o tzv. supermarketu stylů, kde si každý vybere, co se mu líbí, zdá spíše naivní a nereálná.

O subkultuře je třeba uvažovat jako o problematickém pojmu, který prošel určitým vývojem. Problém je, že stále implikuje jakýsi kvazi-homogenní ukotvený sociální prostor obklopený nepřátelskou mainstreamovou společností, jehož aktéři se zapojují do politických aktivit namířených proti ní. Ale přemýšlení v termínech alternativa vs. mainstream vede ke zjednodušení, natož ke zkreslení komplexity sociální reality.

Ani s pojmem scéna se nelze obejít bez obtíží. Podle Heřmanského a Novotné [2011] spočívá problém především v nejednoznačnosti, kdy tento pojem někteří autoři používají pro konkrétní geografický prostor a jiní pro prostor kulturní překračující lokalitu. Podle Leache a Haunsse scény tvoří důležitou neorganizovanou součást občanské společnosti a jsou vlivnou součástí struktur sociálních hnutí, přestože nejsou součástí oficiálních formálních organizací [Leach, Haunss 2009]).

Tato nejednoznačnost pojmu však není problematická v případě, že ji aplikujeme na hardcore. Spíše naopak se zdá velmi vhodným, pokud jej nebudeme chápat striktně geograficky vymezeně, ale jako širší soubor aktivit, jak upozorňuje Pokorný [2015]. Brněnská scéna nemusí nutně znamenat jen soubor brněnských kapel, ale i širší aktivity, jak je představují Koubek a Císař [2012]. Mohou se jí tak dotýkat i aktivity primárně spojené s jinými geografickými lokalitami. Tyto scény však nejsou vzájemně uzavřeny, právě naopak jsou propojeny a aktivně spolu komunikují. Tudíž je zde možné najít ideologické i personální vazby, ale i další kolektivní aktivity, které jsou propojené nepřímo personálně, takže nacházejí svůj prostor právě uvnitř scény. Jako typický příklad aktivit tohoto typu můžeme jmenovat Food Not Bombs nebo Antifašistickou akci, které jsou na hardcorové prostředí vázány velmi silně.

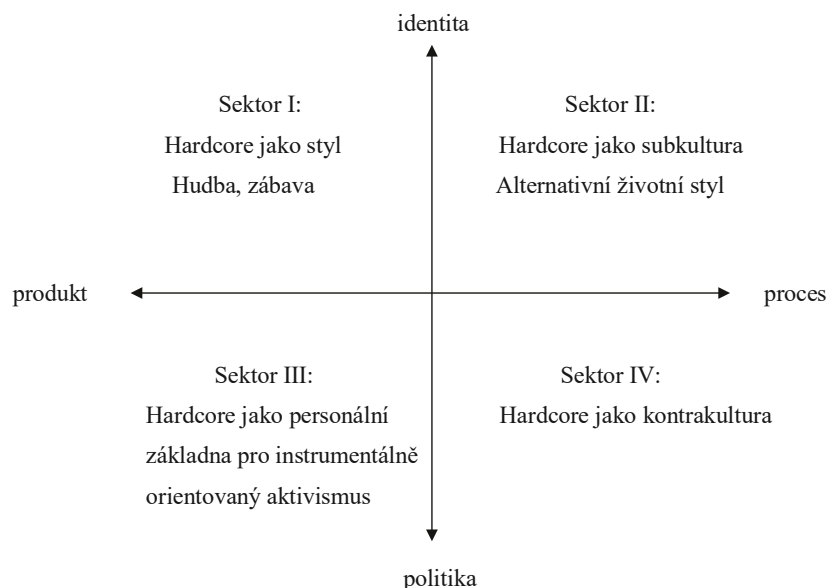
Otázkou pak zůstává charakter scény jako takový – tedy jak ho budeme chápat. Sarah Thronton při své analýze klubové scény a formulaci konceptu subkulturního kapitálu pracovala s proměnlivým charakterem subkultur, čímž se vymezovala vůči

pojetí CCCS. Zde však nastává problém v tom, jestli je skutečně možné všechny subkultury vnímat podle jednoho analytického rámce, který se bude na všechny subkultury aplikovat. Protože zatímco většina kontrakultur ztratila svůj protestní charakter postupným inkorporováním, tak hardcore je stále vnímám jako konzervativní záležitost, která se pevně drží vymezených mantinelů. Mohli bychom tak říci, že i přes řadu inovací jsou hardcorové scény ve svém pojetí dosti rigidní.

Scéna je ale mimo analytickou kategorii i termínem, který je aktivně využíván i samotnými aktéry, ať se jedná o hudebníky, návštěvníky koncertů nebo provozovatele klubů. Ti všichni mají tento pojem v aktivní slovní zásobě, byť často v kontextu toho, že scéna ochabuje nebo je dokonce mrtvá.

Konceptuální model scény představili podrobně Císař s Koubkem [2012] kde jsou pomocí dvou tematických os vytvořeny čtyři sektory. Ty jsou vtaženy vztahem k politice, produktu, identitě a procesu. Pro nás jsou zajímavé všechny čtyři sektory, ale sektor I se jeví jako velmi problematický, protože v očích aktérů může redukovat hardcore na pouhou výplň volného času a zábavu, což bude spíše neakceptovatelné.

Obrázek 1: Konceptuální model scény

Zdroj: [Císař, Koubek 2012]

3.4 SUBKULTURNÍ KAPITÁL?

Pojem kulturního kapitálu vešel v širší známost v rámci sociologické teorie díky knize *Distinction* od Pierra Bourdieu z roku 1984. Pokud bychom pojem kapitálu měli nějak ve zkratce vysvětlit, tak se jedná o prvek, který se podílí na stratifikaci v daném

sociálním poli, čímž způsobuje asymetrickou distribuci moci a uznání. Přičemž Bourdieu [Bourdieu, translated by Richard Nice. 1986] prezentuje čtveřici základních druhů kapitálu:

- ekonomický;
- kulturní;
- sociální;
- symbolický.

Pokud někdo disponuje vícero druhy kapitálu v různých měrách či objemech, je to právě toto vlastnictví, co utváří a definuje jeho společenskou pozici, tedy ve výsledku pomáhá definovat jeho sociální status.

Subkulturní, zmíněný v názvu této subkapitoly u Bourdieho nenacházíme, jelikož se jedná o jeho modifikaci, respektive aplikaci kapitálu kulturního na specifickou oblast subkultur, kterou použila Sarah Thornton. Striktně vzato není mezi kulturním a subkulturním kapitálem zásadních rozdílů. Bourdieu chápe kulturní kapitál jako analytický nástroj, který nám pomáhá zkoumat sociální hierarchii, vkus a další. Subkulturní kapitál je pak pro Thornton tím, co v rámci dané subkultury určuje status jedince. V tomto případě je to tedy něco, co určuje postavení jedince v rámci subkultury v očích jiného jejího příslušníka. Lze hledat analogie mezi kulturním kapitálem dospělých a subkulturním kapitálem mládeže. Pokud dospělí svůj kulturní kapitál mohou prezentovat sbírkou knih, tak u mladých to bude například rozsáhlá žánrová fonotéka. Jízda na koni může být chápána jako ekvivalent účasti na prestižním hudebním festivalu apod. Thornton [1995: 202] říká, že pokud v kulturním kapitálu jde o společenskou konverzaci na úrovni a dobrých mravech, tak klíčem k subkulturnímu kapitálu je být „in“.

Jak tedy subkulturní kapitál chápat a co představuje? Jsou to především předměty, symboly či znalosti a schopnosti, které zvyšují subkulturní prestiž jedince svou kumulací, neboť jsou dalšími členy oceňované. Oblečení značky Fred Perry tak například ocení skinheadská komunita, zatímco by zcela jistě neocenila dlouhé dredy, kterými naopak lze zvýšit prestiž mezi přívrženci reggae. Subkulturní kapitál má výrazně distinktivní charakter a je díky němu možné odlišit od mainstreamové společnosti člena subkultury, ale zároveň člena jedné subkultury od druhé. Absence či přítomnost subkulturního kapitálu pak fakticky rozhoduje o příslušnosti či

nepříslušnosti k subkultuře. Zároveň pak jeho míra rozhoduje o hierarchii mezi jednotlivými členy. Reálně tak v rámci subkultur subkulturní kapitál funguje prakticky stejně jako Bourdieho kapitály v mainstreamové společnosti. Nicméně zcela zásadní je zde nepřenositelnost těchto kapitálů. Mainstreamová společnost nikterak neocení subkulturní kapitál, či spíše jej neocení kladně. Avšak zcela jisté je, že subkulturní kapitál v tomto pojetí nelze proměnit v kapitál ekonomický.

Smyslem subkulturního kapitálu je možnost tvořit vlastní sociální struktury, které nejsou nijak závislé v kultuře dominantní. Jde tedy o možnost tvořit vlastní sociální svět na vlastních hodnotách nezávislých na existujících kulturních a sociálních normách. Takováto alternativa, jak zmiňuje Thornton, jim dle Parsonse umožňuje získat v rámci subkultury dominantní postavení, jelikož nemohou reálně soutěžit o sociální postavení ve světě dominantní kultury a sociálních norem [Thornton 1995: 100].

Thornton se snaží kritizovat tradiční zkoumání subkultur, zejména v přístupu, který subkultury chápe jako třídě definované. V jejím přístupu je klíčem ke vzniku subkultury či k jejímu fungování sdílený vkus. V souladu s Bourdieho teorií však nechápe vkus jako individuální záležitost, ale jako sociální konstrukt, který je předmětem určité „výuky“. Vkus je tak fakticky v daných skupinách udržován ve snaze udržet si specifickou a odlišnou od jiných skupin. Jde tedy o budování a udržování vlastní identity. Wacquant [2002] však připomíná, že vkus je možné definovat jen v souvislosti s nevkusem, takže vkus či estetické cítění určité subkultury je především záležitostí nevkusu ostatních skupin či mainstreamové kultury. Thornton pak v návaznosti chápe subkultury (či jak je chápe ona „klubové kultury“) jako kulturu vkusu. Cílem je odlišení od ostatních.

Ve své kontrapozici vůči CCCS se však Thornton rozhodla odmítnout typický dichotomický model subkulturní vs. mainstreamový. Upozorňuje na fakt, že „mainstream“ či „mainstreamovost“ nejsou vhodnými analytickými kategoriemi, nýbrž pouze etiketami pro označení těch, kteří nedisponují subkulturním kapitálem. Subkultury jsou zpravidla schopny identifikovat samy sebe a na základě toho vymezit zdánlivě homogenní skupinu „těch druhých“, kterou připisují mainstreamu, avšak specifickou mainstreamovou skupinu pravděpodobně nelze nalézt [Thornton 1995].

3.5 WILLIAMSOVY KLÍČOVÉ KONCEPTY (CORE CONCEPTS)

J. Patrick Williams ve svém článku [Williams 2007] na základě analýzy sociologické tradice výzkumu subkultur formuluje sadu analytických konceptů, které v jeho očích mohou být cestou k modernímu výzkumu subkultur. Řadí mezi ně styl, rezistenci, subkulturní prostor a média, společenskou reakci a identitu s autenticitou. Následně ve své knize věnované subkulturním teoriím tyto koncepty modifikuje [Williams 2011]. Pro náš případ však nejsou některé koncepty zajímavé a ani podstatné, jako například koncept tzv. morální paniky [Cohen 2011], jelikož se domníváme, že u současného hardcore punku nehraje prakticky žádnou roli. Navíc je pro nás zajímavá skutečnost, že Williams řadu svých výzkumů věnoval straight edge, tedy nedílné součásti hardcore punku [Williams 2006; Williams, Copes 2005].

Pro rámeček našeho výzkumu jsme se rozhodli vyjít tedy z původní studie a vybrat koncepty, které budou rámovat náš výzkum. Námi zvolené koncepty budou tedy identita a autenticita, rezistence a prostor, které nám poslouží k analýze subkonceptů specifických pro hardcore. Naopak zcela ponecháme stranou otázku stylu, která souvisí z velké části s módou a stylem oblékání, jelikož se toto téma z pozice insidera zdá zcela irelevantní⁷.

Na následujících řádcích bude vždy představen jeden klíčový koncept ve Williamsově pojetí a následně jeho subkoncept (či modifikace) aplikovaný na hardcorové prostředí.

3.5.1 IDENTITA A AUTENTICITA

A PAK SE PROHLÁSÍME
ČESTNÝM HARDCORISTOU
A JAKO DÁREK Z CIZINY
SI NECHÁME PŘIVÉZT DROGU.

TAKOVÁ JE VĚTŠINA Z VÁS
TAKOVÁ JE VĚTŠINA Z NÁS
(KRITICKÁ SITUACE – VĚTŠINA)

Koncept identity je v řadě ohledů mnohoznačný a dá se s ním pracovat v mnoha rovinách. Jednou z možných variant je pracovat s identitou jako identitou subkulturní a

⁷ Během celého výzkumu se tato domněnka potvrdila, když nikdo z informantů nezmiňoval otázku odívání jako něčeho, co by bylo důležité a předmětem hodnocení. Tato problematika byla zmiňována pouze v případě oděvních značek s přímou vazbou na krajní pravici.

kolektivní, která hardcoristy odlišuje od majoritní společnosti. Zároveň ale nabízí i možnost zkoumání individualizace jednotlivců pomocí subkulturního kapitálu a následného modelu hierarchizace uvnitř scény, ale i dichotomizace toho, kdo „je a není hardcorista“.

Williams však upozorňuje [Williams 2007: 586], že v rámci dřívějšího výzkumu udělali výzkumníci řadu chyb nepochopením situace. V této rovině upozorňuje na výzkum Kahtryn Joan Fox [Fox 1987], která zkoumala „punkery“ a „pretendenty“ a reálně pracuje jasným rozdělením, kdo je a není pravý punker. Podle Williamse tím ale nepochopila, že charaktery jednotlivců i kolektivů jsou proměnlivé a de facto tím učinila pokus o nastavení jasné esence punku, čehož důsledkem by ale byla silná hierarchizace scény a faktická ostrakizace oněch jí zmiňovaných pretendentů, kteří podle jejího názoru slouží pouze k různým účelům na periferii subkultury.

Matsue ve své studii o hardcorové scéně v Tokiu však ukazuje, že se v tamní scéně nachází jen velmi málo členů, kteří by se programově pokoušeli o skutečnou sociální či politickou změnu. Pro mnoho účastníků koncertů se jedná pouze o oddych od každodenního života a určitou podobu útěku z reality, přičemž aktéři alespoň dočasně sdílí kolektivní identitu i rezistenci, byť ta může být pouze dočasná [Matsue 2011], jelikož v běžném životě pracují často ve společensky prestižních povoláních a reálně neusilují o celospolečenskou změnu.

Ukazuje se tak, že hardcore nutně nemusí znamenat jen snahu o společenskou změnu a zlepšení situace. Může v některých případech znamenat i snahu o útěk z každodenní reality a všudypřítomného celospolečenského tlaku na výkon atd. Nutně to však nemusí znamenat vždy rozpor mezi společensky prestižním povoláním na straně jedné a autentickým hardcorem na straně druhé. Ve výzkumu se naopak ukazovalo, že informanti ve společensky nejprestižnějších povoláních byli naopak nejvíce ortodoxní v ideálech a jednalo se takřka výhradně o straight edge vegany.

3.5.2 PROSTOR

Ken Gelder opakovaně poukazoval [Gelder, Thornton 1997; Gelder 2007] na distinkci mezi „romantizujícím“ pohledem na subkultury ve smyslu městských nomádů, jak je prezentoval Maffesoli [2002], či již v 19. století při výzkumu Londýna Mayhew [2008] a pohledem na subkultury ukotvené v určitém místě a prostoru spojované s prostředím tančírů, fotbalových stadionů a pivnic či tanečních festivalů [Williams 2007: 582].

Chápání prostoru v rámci současných subkultur může být velmi rozmanité. Perspektivu nabízí využití bourdieovského pojmu „pole“ k pomyslnému vykolíkování prostoru, kde subkultura provozuje své aktivity. Jenže tento přístup nutně obsahuje některá úskalí, protože snaha o vstupování do veřejného prostoru a aktivismus toto pole pomyslně rozšiřuje na veškerý veřejný prostor, což značně komplikuje tuto eventuální možnost, respektive možnost zřetelného vymezení. Navíc subkulturní aktivity se velmi často odehrávají ve virtuálním prostoru, který je nutné vnímat jako relevantní [Williams, Copes 2005; Stewart 2017: 97], ať už se jedná o sociální sítě, veřejná internetová fóra nebo server YouTube. To všechno poměrně komplikuje chápání prostoru v rámci současného subkulturního výzkumu.

Je zřejmé, že pojetí jasně ukotveného prostoru subkultur není většinově udržitelné, jelikož se již dávno nekoncentrují jen v prostoru specifických klubů, barů a hospod, ale mají mnohem širší pole působnosti. I z tohoto důvodu dnes často mluvíme o „pražské scéně“, „brněnské scéně“ nebo v našem případě „severočeské scéně“, což jsou pojmy na jednu stranu velmi široce rozkročené až mlhavé, ale na druhou stranu poměrně jasně vymezené, alespoň geografickým rozměrem, který vymezuje „domovské“ působiště aktérů, ačkoliv jejich přesah je samozřejmě daleko širší. Chápejme celé vymezení spíše tak, že prostorem subkultury je v našem případě území, kde se primárně odehrávají jejich aktivity. A to nejen striktně subkulturní jako jsou koncerty, ale zejména vstupující do veřejného prostoru v podobě protestů, happeningů, ale i veřejné pomoci atd.

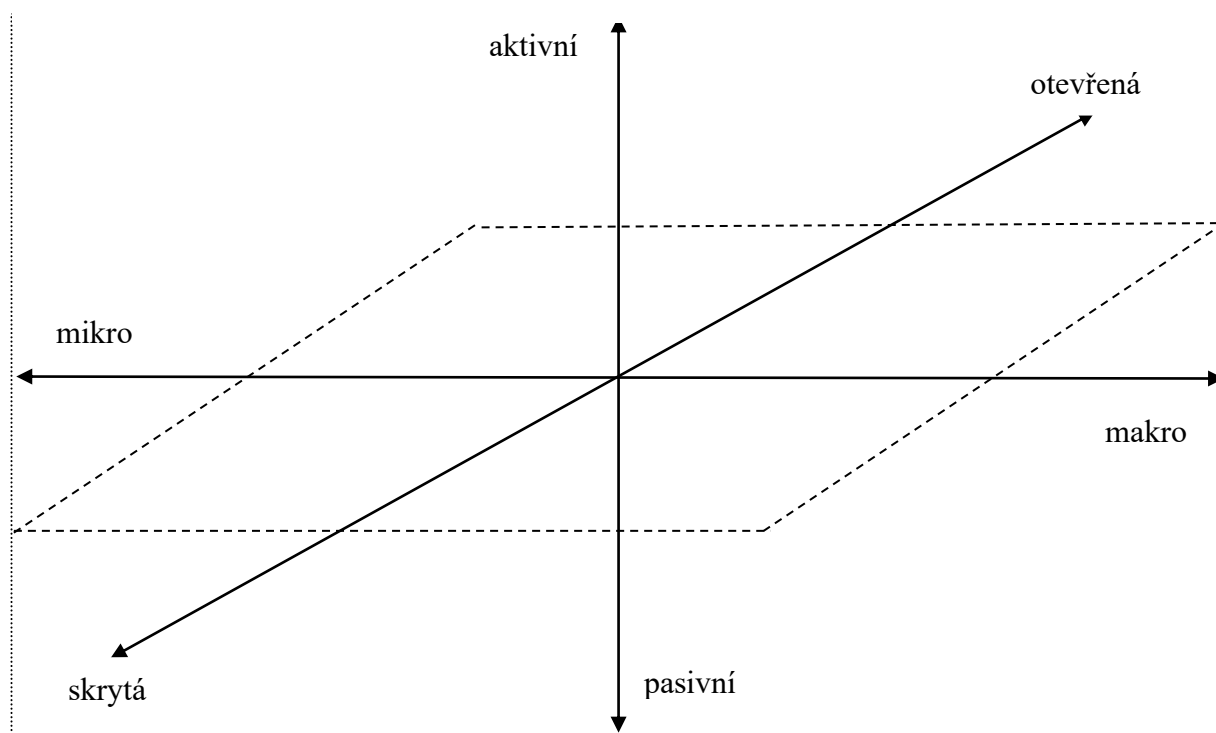
3.5.3 REZISTENCE

Pojem rezistence hrál klíčovou roli v práci *Resistance Through Rituals* [Hall, Jefferson 2006], která byla původně vydaná v roce 1975 a má status kanonického textu CCCS. Nejen v tomto textu má rezistence pozici klíčového konceptu subkultur, ať už se jedná o vzdor vůči světu dospělých u subkultur primárně spojených s mládeží (např. tzv. číra jako účes u punkerů) nebo pobuřující texty. Williams však v určitém ohledu tento charakter vzdoru zpochybňuje jako v určitém ohledu bezcílný a upozorňuje na fakt, že se může jednat spíše o projevy adolescence a pocit'ovaných křivd spojených s dospíváním [Williams 2007: 580]. Nedá se však explicitně v řadě případů mluvit o touze po významné změně společenského uspořádání.

Touhu po společenské změně s sebou však nesou často subkultury se silným politickým nebo sociálně kritickým nádechem. A to ať se jedná o riot grllls, straight edge, hardcore či punk [Williams, Copes 2005]. Jejich aktivity však zpravidla probíhají na úrovni individuálních akcí na mikroúrovni politiky. Zároveň ale Williams upozorňuje na skutečnost, že touha po společenské změně a další formy rezistence pramení z pocitů potřeby vymezit se vůči dominantní (mainstreamové kultuře) a zpravidla předcházejí aktivnímu zapojení se do subkulturních aktivit.

Williams představuje model rezistence [Williams 2011: 94], který pracuje s třemi dimenzemi charakterizujícími vzdor. Jedná se o dimenze: otevřená – skrytá, mikro – makro, aktivní – pasivní.

Obrázek 2: Model rezistence

Zdroj: [Hollander, Einwohner 2004]

Pasivní rezistenci Williams primárně spojuje s otázkou spotřeby, kdy odkazuje ke klasickým výzkumům subkultur, které byly silně třídně determinované. To dokládá na skinheads a jejich typickém oděvu, což byly původně pracovní dokařské boty, ohnuté džiny s kšandami, zpravidla obnošené po starším sourozenci a další propriety, které byly původně záležitostí nižší společenské třídy, avšak postupně přešly do pozice poměrně nákladného komerčního artiklu. Teddy boys jakožto mladíci vzeší z chudého prostředí se oblékali do drahých obleků, aby poukazovali na jisté sociální napětí.

Stejnou revoltu v oblasti spotřeby pak zopakoval v devadesátých letech např. grunge s módou pracovních flanelových košil.

Otázka spotřeby je v rámci subkultur jistě relevantní, ale je nutné ji nahlížet odlišnou optikou, protože subkultury v českém prostředí nejsou zpravidla sociálně ani třídně determinované. A ačkoliv lze v české společnosti stále mluvit o třídní homologii v otázce životního stylu (zejména u mladé generace vyšších sociálních vrstev) [Šafr 2008: 114], tak v rámci hardcoru lze mluvit spíše o subkulturní homologii bez ohledu na třídu, která se projevuje právě například v otázce spotřeby.

Na druhém konci jedné dimenze se nachází aktivní rezistence, která by měla být v rozporu s postsubkulturní teorií, jež chápe současné subkultury jako hedonistické, které rezignovaly na rezistenční potenciál [Williams 2009: 25]. Williams však tuto paušalizaci a s ní de facto celou postsubkulturní teorii odmítá s poukazem na subkultury, které stále mají sociální změnu jako prioritu [Haenfler 2006; Kuhn 2010; Monem 2007; Marcus 2010]. Právě tyto aktivity lze chápat jako aktivní a lze je hledat na zbylých dvou osách představeného modelu.

3.6 POLITIZACE

Uchopení fenoménu politizace v rámci subkulturních studií v určitém ohledu stálo mimo hlavní zájem, což je zčásti způsobeno postsubkulturním obratem, který pracuje se subkulturami jako s apolitickými. Toto tvrzení však nelze zobecnit. Pokud bychom si zavolali na pomoc jednoho z největších klasiků západního myšlení Aristotela, tak dospějeme k tomu, že člověk je v jeho pojetí ζῷον πολιτικόν, tedy tvor svou přirozeností určený k životu v obci. Je tak možné veškeré lidské konání označit za politické [Marada 2003: 33]. To by však bylo značně krátkozraké, protože srovnávat antické pojetí obce a současnou společnost nelze.

Německý právní filozof Carl Schmitt ve svém slavném textu Pojem politična [Schmitt 2007] určuje za základní kategorii politična vztah přítel – nepřítel, což je vztah, který lze zcela určitě identifikovat i v rovině vztahu hardcoru, v rámci konceptu identity a autenticity.

Politizaci můžeme v nejobecnější rovině chápat jako zájem o oblast politiky, jenže to samo o sobě neposkytuje lepší vysvětlení. Spíše naopak. Řada subkultur bude v otázce explicitní politizace prezentovat sebe samé jako striktně apolitické, což se bude

vztahovat zejména k rovině stranické politiky a řadě forem konvenční politické participace. Greener a Hollands se ve svém výzkumu psytrance věnovali specifické podobě implicitního politického protestu [Greener, Hollands 2006], kdy jejich výsledkem byla skutečnost, že protest může nabývat i podoby úniku z „reality všedního dne“ [Segeš 2011: 23], kdy samotné odmítnutí hodnot majority a porušování společenského normativu vede k určitým posunům ve společenských interakcích [Riley, Griffin, Morey 2010].

Oliver Marchart [2003] naopak prezentuje opačný postoj, jelikož považuje orientaci na mikropolitickou úroveň spíše za škodlivý jev, který dle jeho názoru ve skutečnosti určitým způsobem depolitizuje subkulturu. Ta totiž díky své uzavřenosti a orientaci na vnitřní mikropolitické otázky ztratila zcela zájem o širší politický rozměr, respektive ztratila svou politickou efektivitu rezignací na vstup do veřejného politického prostoru. Proto se tedy z členů subkultury či scény musí stát především občané, protože politika je především otázkou veřejnosti. Marchart tak přímo upozorňuje na to, že pokud se subkultura chce stát skutečně politickou, musí v první řadě opustit klubovou scénu a své požadavky a postoje demonstrovat veřejnosti [Marchart 2003: 94-96].

3.7 LOKÁLNÍ AKTIVISMUS

Hardcore je obecně vnímaný jako silně angažovaný, z čehož je patrné, že se otázce aktivismu nemůžeme v žádném případě vyhnout. I zde však došlo ke značným proměnám. Na počátku devadesátých let byla patrná velká snaha vstupovat do veřejného prostoru a hardcoristé byli aktivní v událostech, které silně rezonovaly v médiích. Ať to byla blokáda dostihu Velká pardubická steeplechase v roce 1992 či události ohledně vyklizení pražského squatu Milada. Tento trend však v posledních letech výrazně klesá a proměňuje se spíše v lokální záležitost.

Ve studii o formách a stavu politického aktivismu v České republice se v explicitní souvislosti se subkulturami mluví o radikálním aktivismu, a to jak levicovém, tak i pravicovém [Císař, Navrátil, Vráblíková 2011: 142], který stojí v kontrapozici vůči politickému systému, ale i vůči konvenčním formám aktivismu. Tento model aktivismu je často spojován s překračováním společenských konvencí, respektive toho, co je společností považováno za přijatelné a vytváří pomyslnou bariéru mezi subkulturami, resp. aktivisty a majoritní společností, která nemá zájem se podílet na aktivitách v rozporu se zákonem. Problém tak nastává zejména v otázkách boje za práva zvířat,

ekologických aktivit či antifašismu, kdy se řada aktivit neobešla bez škod na majetku či fyzického násilí. Zde však jednoznačně platí, že jakýkoliv takovýto projev zpravidla není veřejností pozitivně akceptován.

Hardcore je však spojen i s aktivitami, které rozhodně nejsou za hranou zákona a mají spíše lokální dopad (Food Not Bombs, veřejné úklidy apod.) a pokud jsou vnímány, tak veskrze pozitivně. A to i z důvodu, že v rámci hardcoru se zpravidla neobjevují hodnoty a postoje odkazující k vlastenectví nebo nacionalismu, ale jsou nejčastěji alternovány lokálním patriotismem či jiným vztahem k dané lokalitě (například naprosto banální motivací nežít v lokalitě zamořené odpadem).

3.8 DIY

Otázka DIY produkce byla ve svém počátku ve Velké Británii i v USA reakcí na tamní politickou situaci. V Británii šlo o reakci na thatcherismus [McKay 1998], zatímco na americkém území se obecně považuje za reakci na ekonomickou situaci éry Ronalda Reagana [Moore 2010]. V každém případě lze zcela jednoznačně říci, že DIY přístup je reakcí na politiku konzumu, respektive se snaží být její antitezí. Ekonomický zisk není motivací, motivací je pouze zisk subkulturního kapitálu.

Ve svém, již dříve představeném, konceptuálním modelu scény Císař s Koubkem ukazují, že DIY obsahuje jak kulturní, tak politické segmenty, ale ty se navzájem odlišují v tom, jak k principu DIY přistupují. V oblasti kultury se princip DIY uplatňuje zejména v rovině přátelství a koheze [Rohrer 2014], kdy hlavním cílem je „péče o scénu“, která probíhá pomocí udržování vztahů, vzájemné pomoci a udržování sdílených hodnot. Sektor politický pojímá DIY jako specifickou formu politického projevu a poskytuje základ pro politickou agendu vyjádřenou např. v podílení se na aktivitách politických a sociálních hnutí. V případě hardcore punku převažovala tato tendence v devadesátých letech, ale dnes, jak ukazují výzkumy české hardcore punkové scény, je tento model spíše na ústupu [Almer 2016]. Tím však zároveň dochází ke ztrátě politického rozměru subkultury v ohledu ztráty jejího přesahu směrem k veřejnému prostoru, jak upozorňuje Marchart [2003].

Nicméně to otevírá druhou rovinu věci, která souvisí se schopností kapitalismus inkorporovat takřka jakoukoliv kontrakulturu či subversivní sílu (historicky např. hip

hop či punk), což ukazuje velmi kontroverzní, ale bezesporu zajímavý titul *Kup si svou revoltu!* [Heath, Potter 2012].

3.9 SUBKULTURY JAKO SOUČÁST OBČANSKÉ SPOLEČNOSTI?

Velká očekávání s ohledem na občanskou společnost v postkomunistickém areálu s sebou nutně musela přinést i velká zklamání, což vedlo k reflexi v odborné literatuře a vtažení pojmu neobčanské společnosti do odborné debaty. Pokus o výraznější renesanci zároveň spojenou s rekonceptualizací tohoto pojmu přinesla monografie z roku 2003, která nesla stejný název [Kopecký, Mudde 2003]. Nicméně ani ta nedokázala přinést uspokojivé a obecně přijatelné řešení problému toho, co do občanské společnosti zahrnout lze a nelze, protože jakkoliv se ukázalo, že pojem občanské společnosti je do jisté míry problematičtější, než si na první pohled uvědomujeme, tak koncept neobčanské společnosti je mnohem problematičtější, přičemž je navíc i jazykově značně neohrabaný. Ovšem hlavním problematickým momentem je skutečnost, že reálně neexistují žádné jiné důvody pro jeho užívání než ty zcela normativní, které by měly určovat, co bude označeno za občanskou společnost a co naopak za neobčanskou. Clifford Bob k tomuto pojmu dokonce říká, že by měl být zahuben již v zárodku, protože reálně přináší jen zanedbatelnou přidanou analytickou hodnotu a zpravidla lze v jeho použití nalézt spíše cílenou dehonestaci maskovanou pod rouškou vědecké přesnosti [Bob 2011: 209].

Je však nutné si plně uvědomit, že občanská společnost ve svém významu nemá neobčanskou společnost jako své zlé dvojče [Bob 2011: 218]. Není to dr. Jekyll a pan Hyde, nejedná se ani o opozita. Jedná se reálně o možná odvrácenou, ale pořád stranu téže mince. Nebo snad dokážeme spolehlivě zařadit některé projevy aktivního občanství do této kategorie? Je například Antifašistická akce příkladem uncivil society? Jeden argument bude znít, že jednoznačně ano, protože se podle státního aparátu jedná o extremistickou organizaci využívající násilí k prosazení svých zájmů. Argument druhé strany bude takový, že proti nacismu je třeba aktivně bojovat i v dnešní době a jistě většina lidí uzná, že aktivní potlačování takovýchto idejí je jistě správné. Bude možné tento spor spolehlivě vyřešit? Domníváme se, že nikoliv. Stejně tak nám může posloužit současná situace v Evropě i České republice v souvislosti s migrační krizí. Společnost se značně polarizovala na část obyvatel schvalující pomoc uprchlíkům v nouzi, zatímco část obyvatel tuto pomoc jednoznačně odmítá a argumentuje historickými tradicemi a

národními zájmy, přičemž v migraci vidí potenciální nebezpečí a operují často s pojmem vlastizrady. Neexistují racionální způsoby, jak vyřešit tento spor a uznat, která ze stran do občanské společnosti patří. A to tedy pouze v případě, pokud k problematice chceme přistoupit nezaujatě a bez cíle ostrakizovat názorového oponenta, protože obě strany bezpochyby najdou řadu argumentů, proč je jejich jednání bezvýhradně dobré a prospěšné. Proto bychom měli připustit, že občanská společnost s sebou přináší širokou paletu názorů a postojů, které mohou být, a leckdy i jsou, v přímém rozporu. Můžeme s nimi hluboce nesouhlasit a odmítat je, ale měli bychom akceptovat to, že se zkrátka jedná stále o občanskou společnost.

Ondřej Císař ve své analýze politického aktivismu v České republice [Císař 2008] poukazuje na to, že situace občanské společnosti a občanského aktivismu zdaleka není natolik tragická, jak se často v některých výzkumech prezentuje. Důležitou roli spíše hraje otázka toho, jak je u výzkumníků participace chápána [Císař 2008: 25]. Pokud je brána v úvahu individuální participace poměřovaná organizovaným členstvím, tak jsou ukazatele v zemích střední a východní Evropy obecně nízké, snad jen s výjimkou odborových organizací, které je však možné chápat zčásti i jako postkomunistické dědictví. Tyto údaje jsou nesporné, ale poněkud redukující, protože pokud další badatelé zaměřili pozornost od individuální participace směrem k organizační úrovni [Vajdová 2005; Petrova, Tarrow 2007; Navrátil, Pospíšil 2014], tak vystupuje na povrch poměrně rozvinutá síť advokačních organizací. To však značně rozporuje závěry prvního přístupu.

Navíc je nutné si uvědomit, že v rovině politického aktivismu nelze chápat pojem aktivismu jako homogenní záležitost, ale rozlišujeme tři mody [Císař, Navrátil, Vráblíková 2011: 160], což se projevuje nejen v mobilizačních schopnostech, ale i v míře společenské akceptace. Starý typ aktivismu zahrnující odbory zatím disponuje širokou personální základnou, ale jeho mobilizace je spíše epizodická. Oproti tomu nový aktivismus stojí na tématech, jako jsou lidská práva, ochrana životního prostředí atd. Organizace nového aktivismu se vyznačují velkým podílem organizovaných akcí, avšak personální základna je výrazně užší než u starého aktivismu. Zdá se však, že se jedná o typ aktivismu, který nejvíce přispívá k budování struktur, na nichž stojí česká organizovaná společnost [Císař, Navrátil, Vráblíková 2011: 161]. A konečně poslední typ aktivismu je takzvaný radikální. Ten disponuje velmi omezenou personální základnou a ze své podstaty stojí v opozici k politickému systému, přičemž snahou je tento systém změnit, respektive zničit a nahradit novou alternativou. Z tohoto důvodu je

zřejmé, že se většinově pohybují za hranou společenské akceptovatelnosti a často i legálnosti svého počínání, a nemají proto šanci mobilizovat větší počet občanů. Ten však bývá často personálně vystavěn na zdrojích z prostředí politicky radikálních subkultur.

A kde v tomto případě hledat subkultury? Patří vůbec do občanské společnosti? Pokud přistoupíme na koncept neobčanské společnosti a propojení řady subkultur s krajně pravicovým či krajně levicovým prostředím, tedy že je budeme nazírat primárně optikou bezpečnostních studií a kriminologie, tak bychom jistě mohli některé subkultury označit za hrozbu pro demokracii a vyloučit z takto chápané občanské společnosti. Ovšem s ohledem na skutečnost, že se koncept neobčanské společnosti zdá být neudržitelný, tak toto odmítnutí ztrácí relevanci.

Dokonce pokud přistoupíme na pojetí občanské společnosti jako specifické školy demokracie v toquevillovském slova smyslu [Frič 2016: 19-27], tak právě radikální politické subkultury jsou ideálním ukazatelem stavu a specifickou antitezí, pokud je budeme chápat jako „oponenty systému“ [Mazel 1998]. V této pozici by tak plnily funkci něčeho, s čím se demokracie musí aktivně vyrovnávat, aby udržela svou legitimitu. Zároveň je také nutné se na problematiku podívat z úhlu pohledu, který nechápe subkultury jako opozici dominantní kultuře a společnosti, ale jejich podmnožinu, která se snaží napravovat skutečné nebo domnělé křivdy.

4 METODOLOGIE A REALIZACE VÝZKUMU

Předložená práce vychází z výzkumu realizovaného v letech 2012–2016 v rámci doktorského studia jejího autora. Oproti původnímu záměru se výzkum z mnoha důvodů zredukoval na prostor severních Čech, respektive Ústeckého kraje. Autor předložené práce se v oblasti severních Čech narodil a v Děčíně a Ústí nad Labem žije po celý život. To vedlo k tomu, že vstup do výzkumného terénu byl snazší, ale zdaleka to nebylo jediným důvodem a motivací ke zkoumání právě této oblasti.

Ústecký kraj je místem s dlouhodobě vysokou nezaměstnaností, početnou romskou minoritou, zvýšenou aktivitou krajní pravice a ekologickou devastací, což jsou všechno faktory, které by potenciálně mohly ovlivňovat a stimulovat aktivismus subkultur. Navíc zdejší subkulturní scéna byla vždy považována za velmi aktivní a rozvětvenou [Bláha, Najman 2015]. Proto jsme tento kraj shledali jako vhodný terén k možnému výzkumu.

4.1 POZICE VÝZKUMNÍKA

Autor předloženého textu se v prostředí punkové, respektive hardcore punkové subkultury pohybuje bezmála 15 let, během kterých se aktivně účastnil dění ve scéně jako pořadatel koncertů, kytarista několika kapel, ale i jako řadový návštěvník koncertů. Z tohoto důvodu autor přistoupil k výzkumu metodou tzv. inside research [Hodkinson 2005]. To s sebou přinášelo zvýšené nároky na reflexi vlastní pozice ve výzkumu a další otázky.

Základním problémem se stala reflexe vlastní pozice výzkumníka. Využití kvalitativního výzkumu je velmi závislé na kreativitě a schopnosti interpretace výzkumníka, který mu prakticky dává smysl. Pouhopouhé sesbírání empirických dat a jejich seřídění je naprosto nedostatečné. Práce výzkumníka je tím, co dává výzkumu smysl, přičemž se reálně může stát, že jiný výzkumník by stejnému výzkumu vtiskl jinou tvář i jiný smysl, takže nelze hledat obecně správnou a jedinou možnou interpretaci [Lojdová 2014: 48]. Přičemž základním kamenem kvalitativního výzkumu je metoda indukce, kdy z jednotlivých případů usuzujeme obecné zákonitosti.

V průběhu výzkumu bylo nutné se vyrovnat a vyvážit role výzkumníka a člena subkultury. Tuto dvojí pozici popisuje Nedbálková [Nedbálková 2007]. Takovéto výzkumné dilema se však může ukázat jako výhoda, protože umožňuje odlišit a rozeznat jevy, které by striktně akademickému výzkumníkovi mohly uniknout. Zároveň bylo možné identifikovat určité animozity mezi jednotlivými informanty, kteří, ačkoliv

o sobě nevěděli, mohli navzájem dehonestovat pozici toho druhého. V neposlední řadě tak byla získána možnost sledovat jevy, které by jinak zůstaly, i zcela cíleně, upozaděny v zájmu zachování pozitivního obrazu.

Pozice autora jako insidera byla ve skutečnosti poněkud nepřesná, spíše by se dalo hovořit o semi-insiderství, protože autor v žádném případě není nazvatelný „vzorným hardcoristou“. Bylo to dáno zejména v otázce veganství či vegetariánství a v otázce alkoholu. V případě výzkumu v terénu se autor stravoval povětšinou vegansky, jelikož často beztak jiná možnost nebyla, v rámci vývoje během výzkumu dokonce přešel na vegetariánské stravování celkově. Samotné pití alkoholu nebylo nikterak maskováno, což ostatně problém nebyl, jelikož řada osob ve scéně od striktní abstinence upouští, ale snaží se neztrácet kontrolu nadměrným pitím.

Nicméně celý výzkum byl prostoupen motivací chovat se co nejvíce přirozeně a pokud možno nic nezatajovat, ale ani nepředstírat. To se projevilo i v případě několika sporů spíše zanedbatelného charakteru, kde byla například vedena polemika o fotbalových klubech a o tom, že je správné fandit „Bohemce“, která je považována tradičně za klub s levicově orientovanými fanoušky s antifašistickou ultras komunitou. Autor předloženého textu je fanouškem konkurenčního klubu SK Slavia Praha, jehož ultras scéna je propojena i na krajní pravici, ačkoliv ne kompletně. Pro účastníky polemiky to zapůsobilo spíše jako signál, že výzkumník je více „outsider než insider“ a pro některé osoby v rámci výzkumného prostoru zůstal zafixován po delší dobu jako „Slávista“, což v sobě neslo určitou stigmatizaci, ale nikoliv ostrakizaci, a nikdo se na základě tohoto nerozhodl na výzkumu dále neparticipovat. Obdobně tomu bylo i v případě sporů o „autenticitu bubeníka kapely Hanba“, kdy měl autor tendenci se, i z důvodu pozitivních osobních zkušeností, zastat dehonestovaného člověka, ačkoliv s jeho aktivitami také nesouhlasil. To jedinkrát za celou dobu výzkumu vedlo k výtce, že výzkumník není straight edge ani vegan a proto nechápe, co je hardcore. Dotyčný se za tuto invektivu zanedlouho omluvil s tím, že vyzněla elitářsky.

Pobyt ve výzkumném terénu se pak nesl i ve znamení neustálého zvažování a revidování teoretických východisek a konceptů využitelných v subkulturním výzkumu. Specifický charakter postsocialistického prostoru a vývoje subkultur vedl k tomu, že byly neustále znovu a znovu kriticky přezkoumávány subkulturní koncepty na základě pozorovaných a zjišťovaných informací o daném prostředí. To mělo vést k nalezení smysluplného teoretického rámce využitelného pro výzkum.

4.2 METODY VÝZKUMU

4.2.1 KVALITATIVNÍ ROZHOVOR

Rozhovory se staly pomyslným těžištěm našeho výzkumu, jelikož byly klíčovou metodou sběru dat. Ještě před realizací prvního výzkumu byl zintenzivněn pobyt ve výzkumném terénu za účelem „vylepšení“ pozice a větší otevřenosti informantů. To následně poskytlo lepší podmínky pro promýšlení toho, jaké otázky jsou klíčové pro realizaci výzkumu [Bernard 2006: 212]. Rozhovor měl předem danou orientační strukturu s několika otázkami, které byly pevně dané a dále kombinované s otevřenými otázkami, kde informant nebyl nikterak omezován, pokud se držel alespoň přibližně tématu. Cílem bylo vytvořit rozhovory, které v první řadě nebudou potlačovat narativní element, ale zároveň přinesou možnost vzájemné komparace [Mayring 2002: 67-68]. Otázky byly po celou dobu kladeny co nejméně návodně a pokud možno tak, aby byla eliminována možnost strohých odpovědí (ano/ne/nevím).

4.2.2 ZÚČASTNĚNÉ POZOROVÁNÍ

Zúčastněné pozorování je jednou z nejčastějších a nejdůležitějších metod v rámci kvalitativního výzkumu [Jorgensen 1989]. Obzvláště vhodné případy pro použití tohoto přístupu jsou pak situace, kdy „existují velké rozdíly mezi pohledy členů a nečlenů sledované skupiny a jev není přístupný pohledu osob mimo skupinu“ [Hendl 2012: 193].

Síla zúčastněného pozorování tak tkví především v možnosti sledovat aktéry v různém kontextu událostí a lokací [O'Reilly 2012: 84-85; Bernard 2006: 342-343], čímž dosáhneme toho, že můžeme poměrně dobře odlišit případné rozpory mezi tím, co předměty výzkumu skutečně konají a co prezentují.

4.2.3 ANALÝZA DALŠÍCH ZDROJŮ

Mimo běžných etnografických metod, jako je právě kvalitativní rozhovor nebo zúčastněné pozorování, byly při výzkumu použity i další metody, respektive byly analyzovány i další zdroje, které mohly poskytnout další informace k dokreslení obrazu zkoumané problematiky. Ty by se daly rozdělit do následujících šesti kategorií:

1. internetové zdroje – mezi důležité informační zdroje patřil zejména server czechcore.cz, kde se odehrává řada debat (častěji spíše hádek) jak o charakteru scény, tak o „správném hardcoru“, mimo to se řada diskusí

odehrávala v rámci sociálních sítí, zejména Facebooku, který se stal častou platformou pro útočné komentáře.

2. Fanziny – de facto se jedná o zaniklou platformu v rámci subkultur (více dále v práci), ale zejména fanziny jako Hluboká orba nebo Move Your Ass poskytly náhled na historii hardcoru, ale i vzhled do specifického myšlení aktérů.
3. Nahrávky kapel – hudba je pravděpodobně nejdůležitější prvkem sloužícím k šíření ideologického a mobilizačního poselství v rámci subkultur. Nebylo tak možné pominout důležité nahrávky hardcorových kapel a jejich texty, které měly často určující charakter pro směřování scény. Nemají sice výrazný vliv na současné aktivity, ale zpravidla stály u ideového formování, zejména v devadesátých letech.
4. Média – další mediální zdroje byly využity spíše při zkoumání současné situace. Jednalo se o zkoumání například u situace okolo kapely Hanba a souvisejícími oceněními v hudebních anketách. Jelikož hudební ceny Anděl patří mezi nejprestižnější v České republice, bylo zřejmé, že se ohlasy objeví v řadě médií.
5. Literatura – při výzkumu bylo využito jak odborné literatury zaměřené na subkulturní problematiku, tak i literatury neodborného charakteru, která posloužila spíše jako pramen. Z tohoto odvětví lze vyzdvihnout zejména knihu Nenech se zas oblbnout: Kapitoly o americkém hardcoru a punku [Švamberg 2006], která obsahuje rozhovory s protagonisty amerických hardcore kapel, sloužící k ilustraci ideologie hardcoru. Mimo to se objevily i specifické materiály jako autobiografická kniha Lukáše „Vincy“ Vincoura z kapely Hanba [Vincour 2017], která zprostředkovává možnou (i když striktně individuální) perspektivu přístupu k problematice.
6. Vizuální materiály – v rámci hardcorové scény není vůbec běžným jevem natáčení videoklipů, ale nezdědka je možné nalézt na serveru Youtube.com koncertní videa a případné proslovy kapel na koncertech. Ale nejedná se pouze o koncertní videa, například na webových stránkách televizního seriálu Vyprávěj je dostupná videoreportáž z akce aktivistů na Velké pardubické z roku 1992. Stejně tak bylo dostupných několik videí týkajících se kapely Hanba.

4.3 ETICKÁ ROVINA VÝZKUMU

Vzhledem k tomu, že jednou z klíčových výzkumných metod byl polostrukturovaný rozhovor, bylo nutné se s informanty aktivně setkávat. Všichni zúčastnění informanti dopředu věděli, jaké jsou cíle studie, byli informováni o tom, že bude z rozhovoru pořizován záznam a informace budou následně využity v textu práce. U několika případů došlo k tomu, že informanti souhlasili s účastí na výzkumu pouze v případě anonymizace a projevovali značnou nevoli k podpisu informovaného souhlasu, jelikož považovali ústní souhlas a samotnou realizaci rozhovoru za dostatečné vyjádření svobodné vůle k účasti bez nutnosti oficiálního dokumentu. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli obdobným způsobem postupovat u všech informantů.

V některých případech se stalo, že ačkoliv byli informanti přesvědčeni o morální správnosti svého konání, uvědomovali si, že jejich počínání nemusí být v souladu s právním řádem České republiky, tudíž někteří na určité otázky odmítli odpovědět, někteří souhlasili s odpovědí jen v případě, že tyto odpovědi budou opravdu přísně anonymizovány a aby byla znemožněna identifikace, tak nebudou ani zveřejněny ani poskytnuty třetí osobě přepisy rozhovorů. V souvislosti s proběhlými akcemi bezpečnostních složek České republiky v prostředí výzkumného terénu (zejména tzv. akce Fénix) ještě více vzrůstaly obavy informantů o vlastní bezpečnost, někteří dokonce zpětně požádali o vyřazení některých svých odpovědí z výzkumu, v čemž jim bylo vyhověno. Někteří pak při osobním setkání přislíbili účast, ale následně vše odvolali s tím, že práce je zcela jistě psaná pro potřeby Ministerstva vnitra České republiky či ji posléze ministerstvo bude aktivně využívat při represivních krocích.

Jedním ze základních parametrů výzkumu je nevystavit žádného z informantů možnosti újmy způsobené v následku výzkumu [Löwenheim 2010: 1030; Hendl 2012: 155]. I před deklarovanou anonymizací není možné vyloučit, že s ohledem na případnou znalost zkoumaného prostředí by případný čtenář mohl rozklíčovat identitu informantů. Zároveň ale některé osoby zmiňované v textu anonymizovány nejsou z důvodu, že zmíněný kontext je natolik zřejmý a známý, že by anonymizace ztrácela jakýkoli význam a zároveň zmíněným osobám nehrozí žádná újma na základě jejich identifikace. Činíme tak ale pouze v případě, že dotčeným osobám v důsledku výzkumu nebude způsobena újma v případě zveřejnění [Hammersley, Atkinson 2007: 212]. V případě anonymizovaných osob pak postupujeme důsledně tak, aby byly odkryty pouze informace nutné k pochopení argumentace (např. povolání či věk apod.) a takové, které plynou z charakteru výpovědí.

Rozhovory pak nebyly v žádné podobě zpřístupněny třetí osobě, přepis byl proveden autorem za pomoci softwaru Newton Dictate. Pouze některé pracovní texty a závěry byly konzultovány s osobou gatekeepera, který poskytoval zpětnou vazbu, ačkoliv tím byla specifickým způsobem ohrožena anonymita jednotlivých respondentů, jelikož z kontextu mohl pravděpodobně velkou část anonymizovaných osob identifikovat. Nicméně vzhledem k tomu, že se jedná o osobu disponující, dlouhodobě aktivní a se silnou pozicí ve scéně, tak nepředpokládáme, že by mohl být potenciální hrozbou pro další účastníky výzkumu. Ostatně je velmi pravděpodobné, že další informanti by mohli velmi snadno identifikovat jiné.

Informanti nebyli k poskytnutí rozhovorů nikterak finančně ani materiálně motivováni a jejich účast byla zcela dobrovolná. Jedinou výjimkou bylo občasné zaplacení útraty, pokud se rozhovor konal např. v kavárně. Naopak během výzkumu došlo v několika případech ke zcela opačnému fenoménu, kdy někteří informanti přinesli drobný dar výhradně subkulturního charakteru a provenience (např. nahrávku v případě hudebníků apod.).

4.3.1 POZNÁMKA K POLICEJNÍ AKCI FÉNIX

Policejní akce Fénix byla poměrně důležitým momentem a v textu práce je zmiňována poměrně často v různých kontextech, rozhodně však nikdy ne v pozitivním. Jeden ze zatčených aktivistů v rámci tohoto zásahu byl původně nanominován několika dalšími informanty jako důležitá postava scény a zdroj mnoha zajímavých informací. V rámci pobytu v terénu došlo k několika osobním setkáním, a původně i na domluvě na termínu rozhovoru, který byl znemožněn zatčením v rámci zásahu policejních složek. V rámci neformálně vedených rozhovorů a komunikací poskytl informace, které mohly být pro výzkum relevantní a zajímavé, ale z důvodu neukončeného vyšetřování bylo po vzájemné dohodě rozhodnuto tyto informace nevyužít, stejně jako nerealizovat výzkumný rozhovor z důvodu obav o bezpečnost dalších informantů a možného ohrožení celého výzkumu. Bylo to především proto, že se potenciální informant obával, že je sledován i nadále policií, která by mohla v důsledku projevit zájem i o výzkumníka a vystavit jej taktéž možnému nebezpečí.

Detailní informace o průběhu a vyšetřování celé Akce Fénix tak v práci nebudou zahrnuty a nebylo na ně cíleně dotazováno. Objevují se pouze informace všeobecně známé, publikované v médiích a osobní názory informantů, které nejsou v rozporu

s platnou legislativou a právním řádem České republiky a nikterak je nevystavují nebezpečí ani možné kriminalizaci.

4.4 POPIS VÝZKUMNÉHO TERÉNU

Výzkum byl realizován v Ústeckém kraji, konkrétně v okresech Děčín, Ústí nad Labem, Teplice a Most. Ústecký kraj představuje svébytnou lokalitu v rámci celé České republiky a jako takový nese řadu specifik odlišující jej od dalších krajů.

V prvé řadě se jedná o skutečnost, že se jedná o první a zatím jediný kraj, kde v hejtmanském křesle usedl politik zvolený za KSČM, a to konkrétně Oldřich Bubeníček [Bláha 2013]. Ústecký kraj je zároveň specifický i silou radikálních aktivistů krajní pravice, kterým nahrává sousedství se spolkovou zemí Sasko, a tudíž i možnost přeshraniční kooperace, ke které nezřídka dochází [Bláha, Najman 2015]. To lze spojovat i s řadou sociálně vyloučených lokalit (např. mostecká část Janov, Krupka či Předlice v Ústí nad Labem).

Z důvodů dlouholetého aktivního působení v subkulturních prostředích na severu Čech nebylo nijak obtížné zmapovat výzkumný terén a zachytit místa, která jsou důležitá, stejně jako sledovat informační kanály a zdroje například na sociálních sítích. Výzkum tak probíhal během koncertů a dalších aktivit v rámci celého území kraje, zejména v prostředí hudebních klubů a komunitních center, kde probíhalo zúčastněné pozorování. To bylo realizováno i v rámci protestních aktivit, které se zpravidla konaly na veřejných prostranstvích, stejně jako aktivity Food Not Bombs.

4.5 VÝBĚR VZORKU

Ačkoliv bylo při realizaci výzkumu použito přístupu tzv. insidera, tak se nedílnou součástí samotné realizace stal tzv. vrátný (gatekeeper nebo také dveřník) [Budilová 2015: 17], jehož cílem bývá zpravidla usnadnit výzkumníkovi vstup do terénu. V případě výzkumu z pozice inside researchera se tento přístup může zdát značně nadbytečný, protože autor se již ve zkoumaném terénu nachází, nicméně v našem případě sehrál roli jakéhosi důvěrníka a zároveň osoby legitimizující výzkumníka v očích těch účastníků, které s autorem nepojila osobní známost. Nutno však podotknout, že ani tento postup nevedl vždy k úspěchu a někteří vytipovaní informanti se na výzkumu odmítli podílet s ohledem na negativní vnímání akademických textů na subkulturní témata, což souvisí často s již zmiňovanou častou orientací na bezpečnostní a kriminologická témata. Zároveň se v určité etapě výzkumu

negativně projevily zásahy policejních složek vůči levicově orientovaným aktivistům známé jako akce Fénix, které vedly ke zvýšené opatrnosti.

Využití dveřníka velmi respektovaného v rámci zkoumaného prostředí sloužilo nejen ke vstupu do zkoumaného prostředí, ale byl využit i k „rozvalení sněhové koule“. Metoda sněhové koule je metodou získávání nových případů, v našem případě informantů, na základě nominace informanty již známými. Klíčová je tak v tomto případě volba prvního informanta, který splňuje požadovaná kritéria a nominuje další. S těmi je na základě této nominace veden rozhovor stejně jako s prvním informantem a celý proces se následně analogicky opakuje. Tímto způsobem se následně rozrůstá výběrový soubor až do stádia teoretické nasycenosti, což je stav, kdy nám další informanti již nepřinášejí nové informace. Přičemž celý proces svým nabalováním dalších informantů je metaforicky přirovnáván k valící se sněhové kouli, která na sebe nabaluje další sních, čímž se zvětšuje. V našem případě jsme kouli považovali za nasycenou ve chvíli, kdy informant nominoval již jen osoby, se kterými byl výzkumný rozhovor realizován.

Výhody sněhové koule:

Nejsou potřeba velká výběrová šetření.

Díky postupné nominaci informantů je možné se dostat i k informantům, kteří v dané komunitě mohou hrát významnou roli, avšak z vnějšku „nejsou vidět“

Nevýhody sněhové koule:

Hlavním problémem je fakt, že hrozí postupné nanominování určitého okruhu přátel, čímž se poměrně výrazně problematizuje reprezentativita výběrového vzorku.

Špatně zvolený prvotní informant může vést k celkovému zkreslení.

V našem případě se jedná o tak specifickou a vzájemně provázanou komunitu, že nevýhody užití metody sněhové koule de facto odpadávají. Díky předchozí znalosti výzkumného terénu bylo možné očekávat, že dojde k nominování okruhu přátel, jelikož omezený počet informantů spojený subkulturním prostředím je k sobě s největší pravděpodobností vázán přátelstvím. Obzvláště s ohledem na to, že právě přátelství bylo velmi často zmiňováno v rozhovorech jako jedna z největších hodnot daného prostředí.

Z toho důvodu se minimalizovala možná chyba při výběru prvního informanta, který zároveň plnil i roli gatekeepera. Je velmi pravděpodobné, že volba jiné osoby by také vedla k postupnému nanominování velmi podobného okruhu informantů.

Mnohem důležitější se tak ukázala shoda na informantech, kteří mají velmi dobrý vzhled do zkoumaného prostředí, ale primárně se v něm nepohybují. Ti dokázali díky odstupu verifikovat síť informantů z daného prostředí.

4.6 SBĚR DAT

Výzkum byl realizován v duchu kvalitativních metod typických pro výzkum subkulturního prostředí, tedy zejména za použití polostrukturovaných rozhovorů a zúčastněného pozorování. Stranou však nebyly ani další zdroje jako například texty kapel či internetové diskuse. Po celou dobu realizace výzkumu byla stěžejní návštěva koncertů a dalších akcí, které však sloužily zejména k zúčastněnému pozorování a domlouvání termínů realizace výzkumných rozhovorů.

Rozhovory byly v naprosté většině nahrávány na diktafon a následně přepisovány. Pouze ve dvou případech byly rozhovory realizovány pomocí internetu (program Skype) s ohledem na nemožnost setkat se fyzicky. V období výzkumu tak bylo realizováno 49 rozhovorů, kterých se zúčastnilo 27 informantů, s některými tedy byl veden rozhovor vícekrát. Vzhledem ke značně maskulinnímu charakteru hardcoru bylo mezi těmito informanty 21 mužů a 6 žen, které však mají poměrně specifickou pozici, o které bude dále pojednáno. Věkové rozmezí informantů se v době výzkumu pohybovalo od 19 do 42 let, přičemž 20 z nich žilo trvalé ve zkoumané lokalitě a 7 pocházelo z jiných částí republiky (zejména z Prahy). Všichni však měli k dané lokalitě určitý vztah (původ, aktivní koncertní činnost apod.). 11 z respondentů má ukončené vysokoškolské vzdělání, přičemž tři přiznali ukončené doktorské studium a titul Ph.D. (jeden v ekonomickém směru, další v humanitním, a poslední v technickém). Vysokoškolské vzdělání pak bylo nejčastější v humanitních a pedagogických směrech, a naprostou výjimkou byl jeden absolvent lékařské fakulty.

Tabulka 1: Seznam informantů

Jméno ⁸	Pohlaví	Věk	Vzdělání	Oblast zaměstnání
Lenka	žena	31	VŠ	kultura
Tereza	žena	26	VŠ	sociální práce
Jana	žena	21	SŠ	studentka
Martina	žena	28	SŠ	obchod
Aneta	žena	35	PhD	finanční sektor
Zuzana	žena	30	SŠ	zdravotnictví
Petr	muž	19	SŠ	student
Pavel	muž	42	SŠ	stavebnictví
Lukáš	muž	22	SŠ	student
Jan	muž	33	VŠ	podnikatel
Martin	muž	36	PhD	IT
Josef	muž	29	SŠ	vzdělávání
Lukáš	muž	25	VŠ	vzdělávání
Marek	muž	32	SŠ	gastronomie
Tomáš	muž	29	SŠ	kultura
Ondřej	muž	34	PhD	výzkum
Michal	muž	20	SŠ	student
Šimon	muž	24	SŠ	strojírenství
Vladimír	muž	37	VŠ	strojírenství
Zdeněk	muž	26	VŠ	zdravotnictví
Alex	muž	38	SŠ	sociální práce
Jiří	muž	40	SŠ	podnikatel
Jindřich	muž	31	VŠ	IT
Adam	muž	36	SŠ	doprava
Roman	muž	32	SŠ	obchod
Jakub	muž	28	VŠ	finanční sektor
Kryštof	muž	29	SŠ	podnikatel

Zdroj: vlastní zpracování

Po přepsání rozhovorů bylo k dispozici takřka 800 normostran textu. V případě zúčastněného pozorování byly poznámky v terénu zaznamenávány nejčastěji do mobilního telefonu a následně na jejich základě rekonstruovány zápisy v elektronické

⁸ Uvedená jména jsou změněna v rámci anonymizace informantů. Ostatní informace odpovídají stavu v době pořizování výzkumného rozhovoru. Oblast zaměstnání je orientační, takže například v oblasti vzdělávání může jít o učitele, vychovatele atd.

podobě. Poznámky z terénu tak dosáhly rozsahu cca 150 normostran. Pozorování pak probíhalo zejména v Děčíně, Ústí nad Labem, Teplicích, Mostě a Litvínově, a týkalo se jak koncertů v daných lokalitách, tak protestních akcí a demonstrací či aktivit Food not bombs.

4.7 METODA ANALÝZY DAT

Vzhledem ke specifičnosti výzkumného tématu a získaného souboru dat vyvstala otázka, po adekvátní analytické metodě. Nebylo možné jednoznačně specifikovat zvolený postup, jelikož si bral určité prvky ze zakotvené teorie [Strauss, Corbin 1999], ale například i kritické diskurzivní analýzy prezentované zejména Ruth Wodak a do subkulturního prostředí přeneseného zejména Antonem Shekhovtsovem [Shekhovtsov 2013]. V neposlední řadě bylo důležité vzít v potaz i českou produkci, která spíše než metodologicky posloužila obecnou inspirací, jako tomu bylo u spíše sociologicky orientované práce o náboženských prvcích ve folku [Nešpor 2006], historicky zaměřené analýze folku a jeho protestního rozměru [Houda 2014] či obšírné historické analýze hudební alternativy v Československu [Vaněk 2010], nebo spíše etnograficky zaměřené publikaci o současné hudbě v Praze [Jurková 2013]. Všechny tyto práce, společně s dalšími již zmíněnými tituly, vedly k výsledné podobě textu a přístupu k analýze, který nebyl nikterak metodologicky rigidní. Spíše naopak.

Pokud bychom však byli důslední, tak se výsledná podoba nejvíce blíží, a prakticky se tedy jedná o tematickou analýzu. Naším cílem nebylo vytvoření nové teorie, tudíž byl zvolen přístup k analýze, který nazýváme jako teoretický. Tedy s předem stanovenou výzkumnou otázkou na základě studia literatury. Oproti přístupu zakotvené teorie je výhoda v tom, že výzkumník je na určité aspekty připraven předem, tudíž je nepřehlédne. Na druhou stranu má tento přístup samozřejmě i svá rizika spočívající v tom, že jiný výzkumník by ve stejném terénu získal jiná data, nebo by stejná data jinak interpretoval.

Velmi dobrý návod, i když z oblasti psychologie, k použití tematické analýzy poskytují autorky Braun a Clarke [Braun, Clarke 2006]. Spočívá v realizaci šestice kroků, které vedou k úspěšnému provedení analýzy. Pokud budou dodrženy je výzkumný postup považovaný za transparentní. Důležitou součástí je neustálá reflexe a revize předchozích kroků. Jedná se o tyto postupně provedené kroky:

1. Seznámení se s daty – soubory s přepsanými rozhovory a další poznámky byly několikrát přečteny, byly vytvořeny první předběžné kódy,

- respektive širší témata, tříděny obsahově zajímavé a důležité pasáže, naopak upozaděny nepodstatné (např. odbočky v rozhvorech k tématům jako jsou vzpomínky na dětství, subjektivní hodnocení kapel apod.).
2. Generování počátečních kódů – byly nalezeny opakující se vzorce ve většině výpovědí, cílem bylo najít specifické znaky kódů.
 3. Hledání témat – vymezení jasných kritérií kódů tak, aby se nepřekrývaly, což by znemožňovalo jejich jasné zařazení.
 4. Přezkoumání témat – Jasně vymezení hranic mezi tématy. Opětovné pročítání jednotlivých vyříděných dat dle kódů. Zvážení relevance jednotlivých témat a kódů pro celek. Byly vyřazeny některé kódy, které se ukázaly v rámci celku jako spíše irelevantní.
 5. Definování a pojmenování témat – v této části bylo reflektováno každé téma zvlášť, jeho podstata a klíčový motiv. Zvažovány byly vztahy mezi jednotlivými tématy, ale i specifická subtémata, která často mohla působit rozporně (např. na jedné straně striktní antifašismus, ale kritika Izraele).
 6. Sepsání zprávy – na základě finalizovaných a specifikovaných témat byla sepsána finální analýza, pracovní výzkumná zpráva a text práce.

V první fázi byly rozhvory přepsány a následně bylo k analýze využito softwaru atlas.ti s počátečním kódováním v souladu se zásadami zakotvené teorie [Strauss, Corbin 1999], ovšem s tím rozdílem, že v souladu s běžnou praxí etnografických výzkumů jsme neměli v úmyslu formulovat teorii, ale popsat a interpretovat získaná data v kontextu Williamsových klíčových konceptů. Právě analyzované koncepty tvořily kódy k prvotní kategorizaci analyzovaných dat. Konkrétně šlo tedy o kódy IDENTITA A AUTENTICITA, PROSTOR a REZISTENCE, které se u některých pasáží doplňovaly či prolínaly.

V druhé fázi byly za pomoci softwaru veškeré poznámky a terénní zápisy rozděleny dle prvotních klíčových kódů a při postupném a opakovaném pročítání byly zaznamenávány důležité motivy a další kategorie, které mohly pomoci k pochopení dané problematiky. V rámci analýzy byl použit smíšený přístup, kdy jsme nebyli striktně vedeni teorií, ale teorie sloužila spíše jako vodítko k analýze, při kterém mohly vystupovat na povrch koncepty, u kterých původně nebyla předpokládána zvýšená pozornost, a naopak jiné mohly ustupovat do pozadí. Následně byla data znovu

kódována dle takto stanovených klíčových kategorií, z nichž vyplynulo následujících deset, které jsou důležité pro pochopení hardcorové scény:

- Etika a politika.
- Antifašismus a antirasismus.
- Straight Edge.
- Veganství, vegetariánství a práva zvířat.
- Ekologie.
- Pacifismus a otázka násilí.
- Do It Yourself.
- Gender a LGBT.
- Food Not Bombs a pomoc lidem v nouzi.
- Hodnoty a subkulturní kapitál.

Některá témata jsou pojata širěji a nemusí se nutně dotýkat jen zkoumaného terénu, protože hrají důležitou roli v celém kontextu českého hardcoru. Typickým tématem, ke kterému se vyjádřil prakticky každý informant, byl zejména antifašismus, kde navíc docházelo k poměrně obširným vyjádřením.

5 KDO JSOU HARDCORE KIDS?

5.1 HODNOTY A „PRAVÝ HARDCORE“

My tady asi žijeme na severu fakt v bublině a ta Praha nás nechápe, nebo naopak... Dělají tam pitomosti a škodí scéně víc, než si myslí. Nám tady mizí mladá krev ze scény, ale těžko to vyřešíme tak, že půjdeme pogovat do televize. To je tak akorát trapný a s hardcorem to fakt nemá nic společného a přiláká to akorát pozéry... (Jiří)

Rozdíl mezi centrem a periferií (jak geograficky, tak subkulturně) se naplno poprvé projevil až v situaci, kdy dlouholetý aktivista scény Banán založil kapelu Hanba. Ta vzbudila poměrně velký ohlas, ale v souvislosti s tím i řadu kontroverzních momentů, spojených zejména s osobou bubeníka Vincy, který byl znám z řady punkrockových kapel, zejména Pipes and Pints, držitelů žánrových cen hudební akademie Anděl za rok 2012 [Špulák 2013].

To samo o sobě vyvolalo sérii debat o adekvátnosti tohoto kroku a autenticitě „punkovosti“ kapely, ačkoliv se v anketě na několik let stabilně usídlila kategorie „Punk a Hardcore“⁹, přičemž řada nominací svědčila spíše o tom, že porotci jsou insideři scény nebo do ní minimálně mají dobrý vhled. Za rok 2014 pak cenu vyhrála právě Hanba se svou deskou Silou kovadliny [Martínek 2015], což se nakonec stalo i jedním z katalyzátorů konce této kapely, která cenu odmítla převzít jakožto nepatřičnou žánru a idejím hardcoru. Hardcorové postoje se kapela snažila hájit tím, že při předávání, kterého se účastnila (ale cenu nepřevzala), prohlásila prostřednictvím zpěváka Banána, že kdyby soška za vítězství byla ze zlata, že by ji kapela prodala a utržené peníze věnovala na podporu Antifašistické akce [Stroh 2015].

V kontextu předchozích událostí to však byla marginální záležitost. Hanba se ocitla pod silnou vlnou kritiky již dříve, právě v souvislosti s vystoupením Vincy v televizním pořadu Snídaně s Novou, kde se svou sestrou vysvětloval své pojetí punku. Ohlasy z řad sXe byly velmi negativní, což Vinca sám později hájil ve vyjádření, kde přiznal, že jeho počínání bylo kontroverzní: „Možná snad i neetické vůči punkové scéně. Šli jsme tam ale v té nejlepší víře ukázat, že punk nejsou jen nádražní povaleči, jak je většina lidí vnímá, že jsme uvědomělí lidé, kterým není lhostejný rasismus, práva

⁹ Tyto specifické žánrové kategorie se již neudělují.

zvírat... Ale co se stalo? Od některých „punkových vůdců“ nás zaplavila nenávist, posměch, odsouzení. A kvůli čemu vlastně? Ublížili jsme snad někomu, udělali jsme něco, díky čemu se zhoršily životní poměry, jsme díky tomu horší lidé?“ [Vincour 2014].

Tím došlo ke konfliktu, který se odehrává zejména v etické rovině vztahu jednotlivce vs. komunita. Ale i v rovině toho, jestli snaha šířit ideály scény je ospravedlnitelná za každou cenu, tedy zda, řečeno s Machiavellim, účel světí prostředky? Co když se scéna zaplní „pozéry“? Spíše se zde začala ukazovat uzavřenost hardcorové komunity vůči okolnímu světu, kdy své ideály považuje za správné a dobré, ale rozhodně nestojí o jejich masovou prezentaci ani o to, aby se někdo stavěl do role mluvčího.

Jo, Banán a jeho kapely. Balaclava absolutní respekt, desky s Lahar dobrý, ale poslední dobou mi to přijde jako budování šíleného kultu a pozice, která s tou scénou nemá nic společného. I když to nemusí být primárně jeho vina. Na facebooku někdo zveřejnil příspěvek, kde byla fotka s Banym a komentář jako by to bylo něco neuvěřitelného a vzácného. Přitom je to normální pohodovej a přátelskej kluk, kterej si nikdy na nic nehrál. Ale najednou ho za to staví na piedestal? Správně pod to někdo napsal, že z něj bude prezident hardcoru nebo něco takového. Jen se bojím, že dřív zničí jméno, co si udělal v minulosti. Nebo mu ho zničí okolí. Scéna byla vždycky rovnostářská a nikdo nebyl víc nebo míň. (Martin)

Jak vidíme výše, tak kritickým hlasům se nevyhnul ani sám Banán, který bývá chápán jako nejvýraznější postava hardcorové scény v Česku. Pokud pro tuto chvíli odhlédneme od kapely Hanba, tak byla terčem kritiky nejvýraznějšího aktéra zejména hudební nadprodukce a velké množství hudebních projektů, které často byly navzájem jen těžko odlišitelné pro řadu posluchačů. Vzhledem k antiautoritářskému charakteru scény však byl pro mnoho lidí větší problém ve skutečnosti ten, že zejména pro mladší osoby ve scéně se Banán stal jakýmsi kultem, s jehož fotkami se „mládež vytahuje na Facebooku“. Pamětníci devadesátých let to nemohli pochopit s ohledem na to, že jsou jeho vrstevníky a znají jej jako jednoho z nich, nikoliv jako někoho důležitějšího. Reálně se nám tak objevuje v praxi určitá podoba subkulturního kapitálu, kdy panuje,

alespoň v určité části scény, konsenzus o tom, že Banán je in a disponuje vysokou mírou subkulturního kapitálu, proto jsou jeho názory určující a stává se autoritou.

U subkulturně starší generace to vedlo spíše k pobaveným reakcím a častému označení „ministr hardcoru“, které však nemělo dehonestující záměr vůči Banánovi, ale spíše vůči jeho mladým obdivovatelům. Avšak je nutno podotknout, že řada informantů, nikoliv však explicitně, přiznávala podobně výsostné postavení v dřívějších dobách Robertu Vlčkovi z Kritické situace, který udával trend v době jejich mládí. Toho však vesměs nevnímali kriticky. V aféře okolo kapely Hanba a jejího bubeníka Vincy se objevilo vícero „přítěžujících okolností“, tedy nejen účinkování ve Snídani s Novou, ale naprosto nepochopitelná (z hlediska sXe vegana) a také nepochopená reklama na čokoládu Milka.

Táta mi vždycky říkal, že iniciativní blbec je horší než třídní nepřítel. Dlouho jsem nevěděl, co je třídní nepřítel, ale iniciativního blbce jsem pochopil rychle. A dneska tu máme dalšího. On je sXe vegan, ale jde dělat reklamu na mléčnou čokoládu? Jako fakt? I kdyby to myslel sebelíp, tak ze sebe udělal úplně směšnou postavičku a rozhodně nepomohl nikomu kolem sebe. Spíš jen rozpoutal další nekonečnou debatu, kde se ho snaží kámoši hájit, ale výsledek je nulovej.
(Lukáš)

Pokud byl někdo ochoten akceptovat argumentaci (vnímanou jako výmluvy) ohledně televizního pořadu, tak v dalším vystoupení nezískal Vinca pochopení prakticky u nikoho. Spíše v souvislosti s tím ztratil poslední zbytky respektu v hardcorové scéně, protože se označoval za vegana a dokázal účinkovat v reklamě na produkty z mléka, tedy s něčím v absolutním rozporu s přesvědčením veganů. Cílem samotného projektu mělo být v té době (rok 2014) trendové představování subkultur veřejnosti, tak jako to udělaly například Kmeny [Vladimir 518, Veselý 2011]. Vinca byl osloven jako někdo, kdo má vliv v punkové subkultuře, což následně zkoušel ospravedlnit v některých vyjádřeních. Nicméně se to obešlo bez reálného úspěchu a kapela Hanba se rozpadla po další „aféře“, tentokrát spojené s crowdfundingem a financováním desky kapely Pipes and Pints, kde bubnoval Vinca a na kytaru hrál Tomáš, taktéž působící v Hanbě. Cílem bylo vybrat 500 000 Kč na nahrávání alba v Kalifornii a fanoušci si mohli za své peníze vybrat odměny jako soukromý koncert za

90 000 Kč nebo možnost zazpívat si s kapelou na pódiu za 35 000 Kč [Kids and Heroes 2015].

Pokud předchozí události zaznamenaly negativní ohlas, tak zde se již jednalo o skutečnou bouři ve scéně. Chtít peníze za možnost stát na podiu s kapelou bylo pro hardcoristy opravdu nepředstavitelné a zabíjející veškeré ideály rovnosti. Kampaň sama o sobě skončila neúspěchem a Hanba se v jejím důsledku rozpadla [Kids and Heroes 2015], protože nastávající rozpory byly již nepřekonatelné a snaha popularizovat scénu pomocí reklamy a komerčních televizí naprosto neakceptovatelná. Undergroundové hodnoty jsou pro téměř všechny nepřekročitelné a zavazující. Nikdo z informantů také neprojevil souhlas s počínáním Vincy, a spíše všichni kvitovali konec kapely Hanba jakožto ambiciózního projektu, který v důsledku scéně (či její soudržnosti) uškodil.

Kontroverze Vincova počínání se poté objevila ještě dvakrát. Poprvé když začal nabízet ve spolupráci s rapperem Nenym přednášky pro základní školy o hledání životní cesty, kde se na plakátech označoval za „průkopníka filozofie straight edge“ a podruhé, když v roce 2017 vydal svou autobiografickou knihu Cesta od punku ke svobodě, která se brzy dočkala i druhého vydání [Vincour 2017]. Nicméně se ukázalo, že tato snaha o komodifikaci hardcoru se naprosto mine účinkem a zůstane jen epizodou jednoho člověka, která se nesečkala s pochopením.

Hardcore byl a je subkulturou spojenou s undergroundem. A tak by to mělo zůstat. Sice všichni máme normální práce většinou, ale stejně se vracím sem. Jdeme radši na koncert v klubu než do divadla. A je nám tak dobře. Masový záležitost přivábí spoustu pozérů. (Alex)

Myšlenka undergroundu je pro hardcore stále klíčová. Zejména v době, kdy se subkultury staly věcí veřejnou a na pultech knihkupectví najdeme velké množství publikací s touto tematikou, televize vysílají tematické pořady a prezidentští kandidáti se stylizují v kampaních do punkové grafiky. Hardcoristé dnes běžně pracují v civilních zaměstnáních v komerční sféře, a tak vnímají hardcore jako nedílnou součást života a místo, kam utíkají z pracovní reality všedních dní. To se zdá být v souladu s informacemi o hardcore scéně v Tokiu [Matsue 2011], avšak s tím rozdílem, že zde se nejedná o jakýsi ventil pracovního stresu, ale skutečný životní styl, kterým jeho aktéři žijí dlouhodobě, ačkoliv pracují v zaměstnáních, kde je například nutné dodržovat dress code.

Já vlastně nevím, jestli je něco, co má ve scéně ještě hodnotu a dělalo by to někoho „in“? Všichni se známe tak dlouho a jsme kámoši, že prostě víme, co od koho čekat a víc asi nepotřebujeme. (Pavel)

Otázka subkulturního kapitálu se tak skutečně zdá být v rámci hardcore punku irelevantní, zejména v současné době, kdy jsou nahrávky dostupné prakticky během pár vteřin v elektronické podobě na internetu, informace se šíří taktéž elektronickou formou a jsou dostupné prakticky všem bez rozdílu subkulturní příslušnosti. Někteří informanti v tomto kontextu zmiňovali pouze sbírky vinylových desek, které však mají nejčastěji osobní hodnotu pro jejich majitele. I když by byly scénou jistě oceněny, tak jsou chápány jako čistě soukromá věc, tudíž subkulturně kapitalizovatelnou hodnotu nenabývají. Nejvýraznější hodnotou a cílem se tak stává komunita vytvářená kolem scény, která má zpravidla trvalejší hodnotu, jelikož všechno ostatní je značně individualizovanou záležitostí.

Jsou asi věci, co mají smysl už jen pro pár vyvolených. A to není myšleno elitářsky. Ziny dneska už nikdo nevydává a nesbírá, všechno je na netu a s Filipem asi odešla i Hluboká orba, tak co teď? Starý desky jsem rozdál kámošům, poslouchám hudbu už jen z mp3. (Vladimír)

Filip Fuchs byl jednou z výrazných postav českého hardcoru obecně, byl aktivním účastníkem blokády Velké pardubické v roce 1992, kytaristou kapel Mrtvá budoucnost a See You In Hell, aktivistou hnutí DUHA, zakladatelem NESEHNUTÍ, a zejména vydavatelem zinu Hluboká orba a knihy Kytary a řev aneb co bylo za zdí. Mimo to byl vystudovaný právník, který poskytoval právní pomoc těm, v jeho očích, nejpotřebnějším. Skoro by se dalo říci, že byl renesančním hardcoristou.

Díky svému nasazení a obětavosti byl respektován napříč subkulturní scénou a jeho fanzin Hluboká orba byl de facto posledním a největším fanzinem u nás. Když Filip Fuchs 9. ledna 2016 zemřel po boji s rakovinou, tak pro řadu lidí odešla osobnost autentického hardcoristy, který pro scénu doslova dýchal [Stoklas 2016]. Poslední číslo Hluboké orby pak vyšlo na konci roku 2016, kdy jej po Filipovi dokončila skupina přátel a nadšenců, kteří tímto vzdali poslední hold pozoruhodné osobnosti a pozoruhodnému počínu, který do intenzity a rozsahu neměl v našem prostředí konkurenci. Řada informantů oceňovala zejména setrvání zinu v tištěné podobě a

nepodvolování se trendům. Jenže právě díky autenticitě spatřované ve vydávání časopisu byl zároveň mnohými považován za poslední výrazný subkulturní artefakt v českém prostředí.

Dalo by se říci, že koncept subkulturního kapitálu je v prostředí českého hardcoru a severočeského obzvláště jen velmi obtížně aplikovatelný. Tím, že se scéna brání jakékoliv hierarchizaci, dospěla do fáze, že neposuzuje, kdo je víc „cool“ a snaží se být opravdu rovnostářská, ačkoliv jsou zde jistě výjimky potvrzující pravidlo.

Zejména dlouholetí hardcoristé pak často inklinovali k určité formě patetických, ale pravděpodobně upřímných vyjádření, z nichž jednoznačně plynulo, že hardcore pro ně opravdu znamená víc než hudbu a největší hodnotou, nesměnitelnou za jakoukoliv komoditu je pro ně přátelství.

Co mi dala scéna? Krom spousty průserů a zážitků na celej život to bylo hlavně přátelství. A to se za nic vyměnit nedá. Dodneška vím, že když bude problém, tak tu jsou kámoši, co mi podají ruku a pomůžou... (Roman)

5.2 VEGANSTVÍ

Mám za sebou i nějaký akce, kdy jsme osvobozovali zvířata. Přijde mi to úplně automatický, že bych to měl dělat. A nejíst maso ani další živočišný produkty. (Adam)

Vzpomínky na přímé akce na osvobození zvířat byly v rámci výzkumu spíše ojedinělé a jednalo se téměř výlučně o osoby, které se ve scéně pohybují již od devadesátých let, kdy byl postup v těchto otázkách (stejně jako militantní antifašismus) mnohem radikálnější.

Je to vždycky těžký, když přecházíte na jinej styl stravování. Já jsem vegetarián, i když ve scéně se nosí spíš veganství, ale... Ty důvody jsou dost jasný, utrpení zvířat. Ty videa z velkochovů jsou samozřejmě hrozný, ale když už kupuju živočišný produkty, tak se snažím kupovat jen ty, co maj ty různý certifikáty a štítky, že jsou ok v podmínkách života těch zvířat a podobně. Možná si tím jen něco nalhávám a je to jeden velkej podvod taky, ale v práci hodně cestuju a bejt odkázanej na veganský stravování na služební cestě je cesta ke

smrti vyhladováním. Už takhle stačí, že běžný vegetariánský jídlu v český restauraci obsahuje šunku. (Jakub)

Častý povzdych směřoval k dostupnosti veganského, ale i vegetariánského stravování, které často vedlo k tomu, že několik informantů přiznávalo jakýsi mezní přístup. V soukromí a v případě možnosti se stravovali striktně vegansky, avšak s ohledem na možnosti jsou nezdárka nuceni volit pouze vegetariánskou variantu, jakkoliv je i v tomto ohledu často nabídka velmi omezená. Zajímavým tématem jsou pak reakce okolí, v nichž se často objevuje určitá míra nepochopení ze strany okolí, zejména u generace rodičů a prarodičů.

Já ani nevím, jak to celý přišlo, ale najednou to byla taková vlna, kdy jsme pochopili, že ta vzpoura není Traktor od Visáčů nebo Pivo od Zóny. Druhá deska Davovky toho strašně moc změnila a začali jsme se na to koukat úplně jinak. A pak s tím přišlo i to veganství, což teda okolí bralo dost špatně. Už takhle vás maj za magora, když chcete bejt vegetarián a o veganství už většinou ani nic netuší, jen na to maj negativní názor. Doma jsem s tím dost narážel a máma mi zkoušela pár let vždycky někde něco podstrčit, ale už jsem to na ní poznal, že něco chystá. Ale vlastně ani nevím, kdo s tím přišel obecně u nás jako první, ale tipoval bych to na Vlčka a jeho okolí. To byli takový ty šéfové, co udávali trend. Kdyby tenkrát Vlček někam přišel v důchodkách a vařáku, tak to druhý den mělo půl Prahy si myslím. Ale abych ho zase neshazoval, tak tohle byla super věc, protože nám došlo, že ty zvířata nemusej umírat. Stejně jako spousta věcí, který sem přinesl. A i když dneska někdo říká, že to byl kalkul z jeho strany, tak pro mě to bude vždycky opravdová legenda. (Pavel)

Silné propojení subkultury jako takové a hudby jako nositele a šířitele ideologického základu je v případě hardcoru v českém prostředí velmi silné. Opravdu intenzivní politické poselství přinesla deska Svet žaluje od slovenské kapely Davová psychóza, která otevřela řadu témat, jako jsou lidská práva nebo ekologie. Avšak trend v českém prostředí udávala zejména Kritická situace v čele s Robertem Vlčkem, která díky množství kontaktů do zahraničí hrála koncerty s významnými zahraničními kapelami, jako byly Shelter či Sick Of It All nebo 4 Walls Falling. A právě tyto kontakty pomáhaly ideologickým transferům ze západní Evropy a USA, díky čemuž byl

zejména Robert Vlček považován za určitého „guru“ scény. V souvislosti s promotérskými aktivitami byl následně aktivní i rámci kapel, které byly spíše mainstreamové a rozhodně nebyly v subkulturách respektované (např. Clou). S tím pravděpodobně souvisí i zmínka o tom, že některé jeho aktivity jsou považovány za kalkul. Ačkoliv baskytarista Kritické situace Šimon Budský v rozhovoru pro czechcore.cz [Štelcík 2017] zmiňuje, že Robert Vlček je vegetariánem dodnes.

To je snad samozřejmost, ne? Si nedokážu představit, že by ve scéně byl někdo, kdo by žral maso... i když tam asi vlastně někdo bude, ale rozhodně o tom nemluví. Ne, hele, to mi přijde fakt automatický, že když to někdo bere vážně, tak je prostě veg a cokoliv za tím. Přijde mi to stejný jako nebejt nácek. Jak bych úplně neřešil sXe, tak v tomhle jsem dost striktní. I když se to těžko soudí, jestli je horší žrát maso nebo bejt nágl. Obojí považuju za dost velký svinstvo, ale je to výběr mezi tím, jestli chceš bejt blbej nebo blbější. Na druhou stranu zase pozor, aby to nevyznělo, že jsem arogant. Když někdo jí maso a je úplně normální člověk, jako mimo scénu, tak je to jeho věc, neberu mu to. Ale nágl je pro mě hovadem vždycky. Jen mi prostě přijde, že jíst maso a bejt hardcorista je asi jako bejt abstinent a brát piko. Samo se to nevyklučuje, ale udělá to jen dement. (Šimon)

Militantnost vůči konzumaci masa v rámci scény se ukazuje zřetelně z toho, že ačkoliv o veganské či vegetariánské stravě mluví respondenti jako o jídle, tak maso se takřka zásadně „žere“, avšak povětšinou pouze v kontextu scény. U lidí mimo scénu je tón zpravidla smířlivější a problém chápáný jako osobní volba. Zajímavé je však srovnání s inklinací k neonacismu, který je de facto stavěn na roveň konzumaci masa. Jedná se však spíše jen o určitý druh pózy či specifický diskurs, protože během výzkumu v rámci koncertů a dalších akcí několik lidí maso konzumovalo bez jakékoliv reakce, což je u podpory neonacismu prakticky nemyslitelné.

Já bych nejradši někomu jednu fláknul, když pak vidím ty mladý pitomce, co jsou čtrnáct dní vegani a mají potřebu to každému říkat už místo pozdravu. To z nich fakt lepší lidi neudělá. Dneska mám navíc pocit, že to je trend, když ti o tom mluví nějaká kráva v televizi a pak to zabije tím, že je veganka a občas si dá rybu nebo steak z bio farmy. Smrt... Okamžitou! (Ondřej)

Otázka vnímání veganství a vegetariánství jako subkulturního atributu vede často k intoleranci „znečištění“ ideálů k sebe prezentaci či k úplnému nepochopení principů a motivací k těmto stravovacím návykům. Zejména „čerství vegani“ byli často vnímáni jako „pozěři“, kteří o svých životních postojích více mluví, než aby se jimi skutečně řídili, což vede zpravidla ke zkreslenému náhledu společnosti na vegany, kteří působí tak, že ostatním něco vnucují a snaží se na sebe upozornit. To však bylo většinou odmítáno jako nesmysl a spíše bylo častější vnímání celé otázky veganství s nadsázkou.

Nejlepší je v tomhle jeden kámoš, co říká, že guru veganů je Babiš, protože v jeho produktech není žádný maso. Samozřejmě je to úplná blbost, ale radši budu jíst veganskou stravu než tenhle odpad. (Michal)

Otázka stravování a stravovacích návyků se pak v nadsázce prosazovala i do makropolitické úrovně a výsměchu produktům z koncernu Agrofert vlastněného Andrejem Babišem, které svou kvalitou či spíše nekvalitou mohou v očích informantů lidem spíše škodit kvůli nadměrnému používání náhražek a chemických produktů na úkor masa v uzenářských produktech. To by se sice z hlediska veganství mělo hodnotit kladně, ale ve skutečnosti to bylo jen terčem posměchu.

Veganství je úplně v pořádku. Já beru i vegetariánství. Ale vždycky bude někde hlodat nějaká pochybnost. V tomhle případě je to otázka dětí. Obecně se považuju za skeptika, takže moc neverím ani jedný straně sporu o veganský stravování dětí. Všichni maj zaručený vědecký důkazy, co je dobrý a co ne. Vědci kdysi tvrdili, že země je placatá a taky to není pravda. Prostě jim neverím. Děti ještě nemám, ale nevím, jak se k tomu stavět. Ale asi si myslím, že to je otázka osobní volby, jestli si někdo zvolí krutost nebo soucit se zvířaty. (Roman)

V otázce práv zvířat a postojů k nim se pak skoro jistě musela objevit, a také objevila, zmínka o blokadě dostihu Velká pardubická v roce 1992, která byla prvním opravdu otevřeným projevem a přímou akcí na obranu zvířat s výrazným mediálním ohlasem, které se účastnila řada výrazných osob hardcoru v celorepublikovém měřítku. Mezi nimi byli například Šimon Budský z Kritické situace nebo Filip Fuchs. Díky tomu, že byl dostih vysílán v přímém přenosu, se tak jednalo zároveň i událost, která hardcoru

získala mnoho nových příznivců a přívrženců, a s trochou nadsázky by se dala označit za nejmasovější rekrutační akci v historii aktivismu za práva zvířat na území České republiky. Výstupem pak byla i debata o podobě Taxisova příkopu, jedné z nejnebezpečnějších překážek dostihu, který byl nakonec upraven, aby byl alespoň méně nebezpečný. Přesto se akce stala mezníkem ve vývoji aktivismu a hardcoru u nás.

Pamatuju si ty začátky devadesátek, kdy se to tady všechno formovalo. Tenkrát tu blokádu Velký pardubický, jak z toho bylo strašný haló... já u toho nebyl, protože jsem byl mladej, ale všechny lidi v mém okolí to hrozně pohoršovalo, protože jednou za rok se přece celý rodiny sešly u televize a dívaly se, jak se koně ženou a umíraj na překážkách. Já obdivoval ty lidi, co se tomu dokázali postavit. Pak jsem se začal s těma lidma poznávat a změnil se můj náhled na svět úplně. (Pavel)

Ačkoliv současné výzkumy například pražské scény [Kumová 2014] ukazují, že otázka vegetariánství a veganství nehraje výraznou roli a je stejně jako sXe spíše otázkou osobní volby a není kolektivní záležitostí, tak v rámci severočeské scény tomu tak rozhodně není a většina informantů se hlásila k veganství, zbytek k vegetariánství. Všichni se shodovali v tom, že se jedná o normu a základ hardcoru srovnatelný s antifašismem. Zdá se tak, že severočeská komunita je v těchto otázkách mnohem konzervativnější a striktnější, i když zároveň většina informantů přiznala, že konzumaci masa ve svém okolí toleruje, a to i v rámci subkulturní scény, ačkoliv vůči tomu má výhrady.

5.3 STRAIGHT EDGE

Já myslím, že každéj správnej hardcorista je straight edge! (Kryštof)

Tímto názorem by se de facto dala charakterizovat situace v průběhu devadesátých let, kdy sXe patřilo k postojům hardcoristů stejně neoddiskutovatelně jako antifašismus. Výrazné X namalované či vytetované na ruce bylo nedílnou součástí koncertů, kde sloužilo jako určitý projev sounáležitosti se scénou a reálně se jednalo o poměrně silně politizovanou záležitost, a ne úplně zcela dobrovolnou volbu, kdy se prakticky nedalo v určitých kruzích fungovat a přiznat, že požíváte alkoholické nápoje, aniž by důsledkem nebyla ostrakizace a vyobcování ze scény. V současné době se však

jedná o poměrně ojedinělý názor, který rozhodně není nikterak rozšířený a ani respektovaný. Samotné rozhodnutí o sXe se tak posouvá spíše do roviny osobní volby a silně individualizované záležitosti, čímž ztratilo onu poměrnou dominanci, která zůstala vlastní zejména antifašismu, který si nelze představit jako dobrovolný v rámci scény. To však v žádném případě neznamená, že by tato subkultura z hardcoru mizela. Řada hardcoristů se k tomuto životnímu stylu hlásí již řadu let a noví se stále objevují, zejména z důvodu rozšíření módy zdravého životního stylu.

Nepít a nekouřit jsem začal někdy v osmnácti, teda kuřák jsem nebyl nikdy, ale jinak jsem byl jako každé jiné. Puberta, chlast, samozřejmě i to cigáro jsem zkusil, ale to mě nějak nevzalo. Pak najednou přišel hardcore, do kterýho jsem tak nějak přeplul z punku a všechno bylo jinak. Ten svět mi přijde lepší za střízliva. Dneska bych si vlastně nedokázal představit, že bych šel do hospody, tam si dal deset piv a odpotácel se domů, i když nikoho neodsuzuju za to, jak žije svůj život. Já ho chci žít takhle a nikomu to nenutím. Nechci být ideolog a někomu kázat o morálce v těchto věcech. Já mám třeba rád rychlá auta, což může být taky nebezpečný, protože ty předpisy občas prostě nerespektuju, i když se u toho snažím přemýšlet. Nebudu lítat stovkou ve městě, ale na prázdný dálnici se prostě urvu. Každé máme něco. (Tomáš)

Pravidelně se opakující názor o osobní volbě v otázce návykových látek a jejich užívání se velmi často pojí s přáním tolerance vlastních „hříchů“. Dalo by se to jistě považovat za určité ideové pozůstatky nebo spíše následky antiautoritářské povahy subkultury, která sama o sobě nechtěla mít nihilistický nádech, ale spíše pozitivně směřovat společnost. Právě absence prvořadě antisociálního přístupu (na rozdíl od punku) vede často k běžnému fungování v majoritní společnosti, často i se společensky prestižním zaměstnáním, které často vede k jiným „nesubkulturním“ zálibám jako jsou zmiňovaná rychlá auta a z nich vyplývajících přestupků vůči konvencím. Paradoxní však byly i momenty, kdy jako důležitá volnočasová zábava byly zmíněny střelné zbraně, ačkoliv informant odmítal násilí.

Být sXe je možná fajn, když je na to člověk nějak vnitřně nastavený a umí se s tím srovnat. Ale přejít na tenhle styl života, protože si to žádá okolí je prostě divný. Jsem ve scéně docela dlouho, vlastně fakt dlouho a potkal jsem

řadu lidí, co přišli, dva roky se tvářili jako největší šéfové všeho a pak zase zmizeli, revolta nerevolta. Pak jsou typy, co se budou hádat, kdo je větší straight edge a chtěj to měřit nevím jak. Je to asi jako se hádat, či táta je silnější, nebo kdo má doma víc světla. Když ty lidi zmizej, tak většinou nikomu nechyběj, ale pamatuju i případy, kdy začali pít nebo dokonce i kouřit trávu a dá se s nima najednou vyjít, jsou v pohodě. Radši pohodáře s pivem v ruce, než ortodoxního blba. (Jiří)

Současný pohled na problematiku sXe je značně determinován skutečností, že prakticky každý v hardcorové scéně prodělal zkušenost s tímto přístupem k životu, byť mohlo jít o krátkodobou epizodu, protože si to dříve žádalo okolí. De facto asketický způsob života však optikou velké části informantů vyžaduje poměrně silnou vůli a schopnost odříkání, kterou velká část lidí nedokáže snášet dlouhodobě a proto ve výsledku ustoupí, obzvláště pokud se nejedná o osobní přesvědčení, ale ústupek, nebo lépe řečeno podrobení se konvencím a požadavkům „správného hardcoristy“.

Určitá forma radikálního a velmi striktního přístupu mladších lidí ve scéně se zpravidla pojila s jistým entuziasmem, který vedl k tomu, že tyto služebně mladší posuzovali autentičnost ostatních a měli potřebu odsuzovat odlišnosti. Ti však upozorňovali na to, že takovýto přístup není nic neobvyklého a obdobných osob prošlo scénou více a jejich fungování zpravidla nemělo dlouhého trvání, kdy buď opustili prostředí zcela, nebo se umírnili ve svých přístupech k jednotlivým otázkám.

Tohle je věčný téma, co je a co není sXe. Já nejsem, mám rád pivo. I když ho nevypiju hodně, ale bez něj si to nedokážu představit. Ale pokud nejsem nalitej jak žok a neotravuju tím okolí, tak si pořád nemyslím, že bych byl nějak špatnej a ty starší lidi ve scéně mě tak berou a z těch mladejch si moc nedělám, oni z toho vyrostou. Byl jsem taky takovej. (Marek)

Způsob života ve straight edge stylu je nejčastěji chápán jako ryze individuální volba, která by neměla být již společensky vynucována scénou, pokud toho není jednotlivec schopen sám za sebe. Právě osobní motivace k takovému způsobu života se pak zdá být autentickou volbou, a nikoliv přistoupením na alternativu pod hrozbou pomyslné sankce v podobě vyobcování ze scény.

Někteří informanti pracovali s tím, že jim život bez alkoholu více vyhovuje i z profesního hlediska, kdy se nemusí obávat případných rizik jako je ztráta zaměstnání apod., které by mohla způsobit návyková látka.

Dělám to v podstatě sám pro sebe, přijdu si použitelnější, když jsem střízlivej, a hlavně v práci často řídím, takže se nemusím bát, že ráno nadejchám zbytkovej alkohol a skončím na dlažbě. Nevyhledávám už ani náhražky, protože se to sice jmenuje nealko pivo, ale když si pročtete etiketu, tak tam vždycky něco je. Dal jsem si dvě a prostě jsem to cejtil, že jsem pomalejší v myšlení, reflexech atd., takže už si nedávám ani to a stačí mi broskvovej džus, kterej ale v poměru cena-objem vychází dost blbě (smích), takže mi nezbejvají prachy na podporu scény (ještě větší smích). (Adam)

Vyšší nákladnost abstinence je poměrně častým celospolečenským tématem, kdy bylo často zmiňováno, že veganské/vegetariánské alternativy jsou výrazně dražší než běžné produkty živočišného původu, a navíc jsou často i obtížně dostupné. V otázce nápojů je pak situace ještě poněkud složitější, kdy jsou alkoholické nápoje v restauracích často levnější než nealkoholické, což řada sXe informantů glosovala jako křivdu.

Tohle mělo vždycky takový srandovní roviny, dneska piju, ale dřív jsme to brali strašně vážně a hrozná sranda byla v situacích, kdy jsme seděli v hospodě, některý kluci to měli takový vlažnější a najednou se rozletěly dveře, v chumlu nohsledů přišel sám mistr Vlček a všichni schovávali ty piva pod stůl, aby si o nich nemyslel nic špatného. Přitom mám pocit, že i Robert si v té době občas pivo dal, ale to zase nechci tvrdit na beton, protože to už je přes dvacet let. Rozhodně ale neposuzoval lidi podle piva. (Alex)

Scéna začala být v rámci přístupu k alkoholu a kouření poněkud benevolentnější právě díky posunu problematiky spíše na úroveň individuální volby. Řada informantů přiznala, že se zcela nevyhýbá alkoholu, výjimečně i cigaretám. Rozhodně se však nikde neobjevila ani v náznaku tolerance k drogám. Benevolentnější postoje k této otázce se objevovaly zejména u respondentů, kteří jsou „služebně starší“ a mají za sebou sXe minulost, přičemž často přiznali i dřívější radikálnější postoje a následnou

sebereflexi, která vedla k současným postojům. Velmi častým jevem pak byl humor ve spojení s touto otázkou, kdy byly zábavně glosovány i vlastní současné postoje, ale zejména absurdní momenty z devadesátých let. To nám ilustruje poslední úryvek z rozhovoru, který poukazuje na kombinaci poněkud vlašného přístupu k sXe v devadesátých letech, který je kombinován se strachem z autorit scény, kterou v tomto případě byl zpěvák kapely Kritická situace Robert Vlček.

Pokud se však dá něco konstatovat, tak je to skutečnost, že i když v minulosti byla straight edge identita pevnou a nedílnou součástí hardcorové ideologie, v současné době je celý přístup posunut na ryze individuální úroveň každého jednotlivce.

5.4 GENDER A LGBT

Není to zločin,
není to nemoc.
Není to proti Bohu.
Každý má právo na svoji lásku –
na lásku nebo touhu.
Láska není zločin.

Homosexualita je lidská,
protože naplňuje lásku lidských bytostí.
A nikdo z nás nemá právo ji odsuzovat,
ničit nebo zakazovat.

Láska není zločin.
(Balaclava – Láska není zločin)

Genderové otázky jsou reálně v rámci subkultury novým tématem, které přišly s otázkou požadavků na zrovnoprávnění sexuálních menšin v majoritní společnosti. Jednalo se o téma, které vyplynulo z výzkumu až ex post jako určitý vedlejší koncept, který původně nebyl zamýšlený. Většina rozhovorů k němu postupně alespoň částečně přešla a dotkla se ho. Zajímavé však je, že během celého pobytu v terénu toto téma nebylo předmětem výraznějších aktivit nebo diskusí. I v rámci nahrávek kapel zůstala Balaclava se svou písní Láska není zločin spíše ojedinělou vlaštvou, na kterou nebylo příliš navazováno. Neodbytnou otázkou bylo: proč tomu tak je?

Já mám pocit, že tohle téma je v rámci scény prostě tabu, i když to je asi špatnej výraz pro tu situaci. Já mám pocit, že přístup k sexuálním menšinám je pro nás takovou věcí, kterou máme jako automatickou, že jí neřešíme, proto se moc netematizuje. (Lenka)

Tato odpověď poměrně jasně ukázala, jak je akcentována genderová problematika v rámci zkoumaného prostředí. Veřejně prakticky vůbec. Problematika genderových otázek se tak v rámci celého výzkumu ukázala jako spíše implicitní záležitost, o které všichni nějak přemýšlí, mají na ní názor, ale není to veřejně diskutovaná problematika, spíše naopak. Panoval názor, že se jedná o tak automatickou věc, že ji netřeba více řešit. Hardcore je o toleranci a tu mají všichni v sobě. Ačkoliv se ne jeden informant pozastavil nad tím, že tolerance je jedním ze základních atributů, avšak celá scéna má vyloženě maskulinní charakter. Ostatně z celkového počtu 27 informantů v rámci výzkumu bylo pouze šest žen, tedy reálně méně než jedna čtvrtina.

To je docela trefa do černýho, nedávno jsem nad tím přemýšlel, že ve scéně je fakt málo holek, přitom se tváříme jako hrozně otevřená komunita, většinou jsme vlastně i docela slušní lidi, v našich měřítkách, a ty holky tu přesto nejsou. Daleko víc jich je třeba v punku. Ale ty důvody fakt neznám a nechápu, protože se mi nechce říkat, že jsou takový a makový a předurčovat jim nějakou roli na základě pohlaví. (Josef)

Daleko větší participace žen v punkové subkultuře je obecně známou a patrnou záležitostí, kterou si uvědomovala většina informantů, ale nikdo z nich nedokázal smysluplně odpovědět na otázku, proč tomu tak je? Klasickou reakcí bylo pokrčení rameny a bezradný výraz. Těžko tak hledat cesty k tomu, aby se do scény zapojilo více žen. Paradoxem však je, že pokud se někde objevovalo více žen, tak to bylo v blízkosti aktivit Food Not Bombs, kde se zpravidla podílely na vaření jídla nebo byly iniciátorkami těchto aktivit. Dalo by se tedy říci, že ačkoliv jedním ze základních ideologických pilířů je boj proti předsudkům a stereotypům, tak se samy ženy často dobrovolně staví do stereotypních pozic. Odpověď nenašly ani dotazované ženy, které většinou spojovala negativní zkušenost s punkovou komunitou.

Je nás tady málo, to víme všechny, ale proč? Je to zvláštní otázka, na kterou nedokážu moc odpovědět. Většina si nás prošla cestou přes punk, kde holek bylo celkem dost, ale každé koncert se některá setkala s tím, že musela poslouchat oplzlý návrhy od nalitejch lidí. Vadilo mi to... u hardcoru jsem tohle fakt nezažila. Je ta scéna moc tvrdá? (Martina)

V souvislosti s otázkou sexuálních menšin se objevovala problematika stejnopohlavních svazků a problematiky s tím spojené. Názory v tomto ohledu byly vcelku jednotné a shodovaly se na tom, že registrované partnerství není dostatečnou variantou, zejména z hlediska právních záležitostí, a homosexuálním párům by mělo být umožněno uzavřít běžné a regulérní manželství se všemi právními nároky s tím spojenými. Shoda v zásadě panovala i v otázce adopcí dětí stejnopohlavními páry, kdy tato myšlenka byla zcela jednoznačně přijímána s poukazem na to skutečnost, že ústavní péče není adekvátní náhradou rodiny a nehraje roli, zda jsou oba rodiče muži či ženy, ale že se dětem věnují a snaží se jim poskytnout láskyplné zázemí, které dětský domov není v žádném případě schopen suplovat.

Sexuální menšiny? Já proti nim fakt nic nemám, kdybych mohl rozhodovat o nějakých věcech, tak jim povolím i svatby, jakože fakt svatby a ne jen registrovaný partnerství a klidně bych jim dal i děti, protože je budou mít fakt rádi, na rozdíl od spousty hetero párů, protože ono to možná vyzní dost blbě, ale děti v domovech končej jen od nich, což je samozřejmě na úrovni toho, že v počtu dopravních nehod hraje alkohol výrazně menší roli, takže je nebezpečnější jezdit střízlivej. Ale je to tak, že mám prostě pocit, že homopáry k těm dětem budou mít větší lásku a strádat tam nebudou. (Petr)

Častý byl poukaz na nelogickou argumentaci odpůrců adopce, kteří zpravidla absolutně neakceptují biologické teorie vysvětlující vznik homosexuality, ale přikládají jí pouze otázce výchovy, když argumentují často tím, že homosexuální páry budou vychovávat další homosexuály. To je však logicky absolutně invalidní argument, jelikož většina homosexuálů musela vyrůstat v heterosexuálních rodinách, a jak je tedy možné, že z nich vyrostli homosexuálové?

Tohle je samo o sobě téma, který moc neřešíme. Daleko víc nás zajímá problematika jejich sňatků, případně registrovaného partnerství. Co je však velkou otázkou, je to, jestli těm párům dávat děti. Já říkám jednoznačně ano. Protiargumenty z druhé strany jsou povětšinou úplně nesmyslné. Například argumentace tím, že když dítě nebude mít mámu a tátu, ale jen dva táty, tak z něj nutně vyroste homosexuál. Co je to za blbost? Schválně, ať mi někdo řekne, kolik homosexuálů vyrostlo v homosexuálních a kolik v heterosexuálních rodinách?

To najednou ukáže, že ten argument napadá obě nohy. Takže já jsem jednoznačně pro, ať se jim děti dávají. (Tereza)

V otázce dalších sexuálních menšin byla situace specifická, protože bisexualita se ukázala jako spíše nahlížená s despektem v tom rozsahu, ve kterém se objevuje. Uváděným počtům bisexuálních jedinců zpravidla informanti nevěřili. Jednou se pak objevila otázka transgender osob, v tomto případě úzce spojených s hardcore punkovou scénou. Konkrétně se jednalo o transgender proměnu zpěváka americké punkové kapely Against Me! Toma Gabela v Lauru Jane Grace, což vyvolalo velký ohlas nejen v punkové subkultuře. Je to pravděpodobně proto, že se jednalo de facto o první transgender proměnu veřejně známé osobnosti v oblasti rockové hudby. Celý příběh je pak zachycen v autobiografické knize, kterou Laura Jane Grace vydala [Grace, Ozzi 2016].

Bisexualita obecně je podle mě v poslední době věc, která je spíš taková trendová záležitost experimentujících děcek, než nějak výrazná problematika sexuálních menšin. Jo, těm opravdovejm to neupírám, ale někde jsem zahlídl výzkum, kterej říkal, že přes třicet procent mládeže má sklony k bisexualitě. To je asi blbost, ne? Ale stejně plnej respekt všem názorům, i když teda největší support si podle mě zaslouží transgender postavy. To mi došlo na koncertu Against me!. To si asi nikdo z nás nedokáže představit, co si ten Tom nebo dneska Laura musela prožít. Já to chápu, ale představit si to fakt nedokážu, tu nenávisť k vlastnímu tělu? Ten strašnej omyl? Přijde mi, že v dnešní době proti tomu homosexualita fakt sranda, kterou už lidi berou v pohodě. Ale narodit se jako transgender a pak vysvětlovat všem lidem okolo, že budeš někdo úplně jinej vlastně. To je samo o sobě dost boj, ale větší boj to musí bejt sám se sebou. Tihle lidi si zaslouží opravdu velkou podporu. (Tomáš)

Ne zcela typickými jsou kritické názory, které se objevily vůči prezentaci sexuálních menšin směrem k veřejnosti, a to zejména s pochody hrdosti jako je Prague Pride. Informant se domníval, že pokud by tyto pochody měly kultivovanější formu, pomohly by bojům za práva menšin daleko více, než je tomu v současné době, kdy v očích veřejnosti působí spíše negativně [Šmídová, Vávra, Čížek 2017]. Rozhodně to

však neznamena intoleranci vůči sexuálním menšinám. Ta se za celý výzkum neobjevila ani v jednom případě.

Je to těžký. Sice by mě za to spousta lidí vynesla v zubech, i mejch kámošů, ale vaděj mi takový ty Prague Pride a podobný komedie okolo. Sexuální orientaci považuju za natolik osobní a intimní věc, že jí nemusím nikde ventilovat. Jasně, v otázce práv na tom nejsou úplně dobře, je tam co zlepšovat, ale ta většina pro to pochopení mít prostě nebude a spíš to tomu mínění asi uškodí. Kdyby to mělo nějakou kultivovanější formu, tak to je jiná. Ale já jsem celoživotní spekulant. Jen mi prostě přijde, že dřív je zavírali a byli skutečný oběti svojí orientace, ale dneska maj relativně klid a dalo by se za práva bojovat jinou cestou. Mnohem víc diplomatickou asi. Nicméně vůbec tím nehájím ty, co proti nim nějak ostře vystupujou. (Martin)

Právě intimita nebo osobní charakter sexuální orientace je častým motivem odpovědí na to, proč scéna na severu Čech tyto otázky prakticky neřeší. A jak někteří přiznávají, tak to pro ně ani není důležité, protože neznají detaily o vztazích, respektive intimních životech a orientaci některých svých dlouholetých přátel, a to zejména z toho důvodu, že v rámci hardcorové komunity posuzují zcela jiné vlastnosti.

Já mám pocit, že o tom tady nikdo nemluví. Jako o svém životě. Někdo má partnera, tak to je relativně jasný, ale pak jsou tady kousky, co si tak střežej svoje soukromí, že ani nevíme, kde bydlej a co dělaj, takže kdyby udržovali poměr s muflonem, tak to nevíme (obrovský záchvat smíchu). Ale to je prostě o tom, že to fakt neřešíme. Je nám to jedno, kdo s kým co, hledáme u lidí něco jinýho. (Jindřich)

6 POLITIZACE

6.1 MEZI POLITIKOU A ETIKOU

Politika nás ovlivňuje na každém kroku, nemá cenu nějak předstírat, že to tak není a skrývat se před tím. Společnost je rozdělená od volby prezidenta, která byla tak vyhrocená, že je to až absurdní, takže politiku vlastně řešíme úplně všichni a na každém kroku. (Tereza)

Rovina politizace na úrovni stranické politiky či na různých úrovních vládnutí je tématem, kterému se zpravidla všechny subkultury snaží vyhybat s odvoláním na apolitičnost v tomto ohledu. Antifašismus a antikomunismus jsou integrálními součástmi vnímání politiky hardcorovou optikou. Nicméně shoda panuje na tom, že politická témata nelze přehlížet a hrají důležitou roli v každodenním životě, stejně jako je podstatné neustupovat od sociálně kritického přístupu ke společnosti a společenským problémům, protože jinak by celý hardcore ztratil smysl a stal se pouhou zábavou.

Významným celospolečenským tématem posledních let se stala migrační krize, která rezonuje společností. V severních Čechách se toto téma zdá být společensky významným, protože se v médiích mluví zejména o problémech v Německu, které leží v bezprostřední blízkosti a řada obyvatel tak problémy a zejména strach z migrantů přijímá jako „vlastní problém“.

My se vlastně nacházíme v éře absurdity. Společností hejbe krize jako věčný téma, protože bez toho by to asi nešlo. Když byla ekonomická krize okolo roku 2008, tak to bylo na místě, protože to byl problém po celém světě, ale moc nechápu paniku kolem uprchlíků. Rizika tam jsou, to je asi neoddiskutovatelná záležitost, ale má to opravdu cloumat republikou, kam stejně nikdo nechce? Nebo snad tímhle krajem? Už vidím, jak se někdo hrne kvůli penězům do Mostu nebo Litvínova a pak se tam vyhodí do vzduchu v rámci terorismu. Krize a strach. To jsou hybatelé politiky u nás. (Marek)

I přes často proklamovanou skepsi vůči stranické politice na národní úrovni vládnutí se nezříká podstatná část hardcoristů svého volebního práva a aktivně jej využívá. Je to z toho důvodu, že v tomto přístupu vidí legitimní a legální nástroj změny, zejména na komunální úrovni, kde vidí výsledky politiky jako hmatatelnější a lépe

dohlédnutelné než na celostátní úrovni. Souvisí to také s oproštěním se od anarchistických idejí, které v současné době mezi zkoumanými hardcoristy hrají spíše marginální roli.

Je politický akt, že jdu volit? Asi je. Ale já nejsem anarchista, nikdy jsem ty ideje nesdílel. Já jsem chtěl svět zlepšit a ne zničit. Jenže to nejde násilím a revolucemi, kdy teče krev lidí. Krásně se na to hodí ten pojem grassroots. Prostě to změníme od spodu. Pokud se nám bude žít líp ve městech, kde bydlíme, tak je to základ, a pak se nemusí volit různé spásitelské postavičky. (Lukáš)

Vztah k politice byl momentem, který zpravidla rozproudil vyprávění a na informantech bylo dobře možné pozorovat zaujetí problémem a odpověďmi, ačkoliv se dokázali bez větších obtíží explicitně označit za apoliticky smýšlející. Ukázalo se, že tomu tak skutečně není a politika hraje v životech informantů velmi důležitou roli, a to i v rovině stranické. Snaha řešit neuspokojivou společenskou situaci vedla dokonce v jednom případě i ke kandidatuře v komunálních volbách v pozici nestraníka na kandidátce Strany zelených, což i sám informant vnímal a reflektoval jako zásadní obrat ve svém náhledu na politiku a jako motivaci měl primárně nezájem politiků o ekologickou problematiku.

Já se politice vždycky nějak vyhejbal, vůbec jsem to nechtěl řešit. Ale pak prostě vidím lidi z Jiřetína a reakce politiků. Uhlí a prachy jsou přednější než lidi a jejich domovy, což je strašný. A samozřejmě to zajímá jenom Zelený, tak jsem je začal aktivně podporovat a u nás za ně i kandidoval jako nestraník do zastupitelstva, ačkoliv jsem věděl, že to je bez šance. Chtěl jsem jen dát najevo, že to je důležité. (Roman)

Otázka voleb je určitým prubířským kamenem některých rovin politizace. Chodí správný hardcorista volit? Možná to může vyznít poněkud paradoxně, ale volby nejsou odmítané jako a priori špatná věc, spíše naopak jsou vnímány jako možný nástroj k udržení demokracie a demokratických principů pomocí hlasování proti krajně pravicovým a krajně levicovým stranám. Otázka volby konkrétní strany byla pak povětšinou prezentována jako ryze osobní volba a záležitost, kterou není potřeba

diskutovat. Pokud někteří svou volbu přiznávali, tak se rozhodně nedalo mluvit o nějaké jednotné volbě, ale byly zmiňovány subjekty napříč celým politickým spektrem.

Bez pachutě politiky, bez hvězdy a bez svastiky! To je heslo, který mám z textu nějaký punkový kapely a všechno to vystihuje. Nepodporuju komouše ani nácky a do zbytku nikomu nic moc není. K volbám většinou jdu a podpořím toho, kdo mi přijde, že to povede nějak slušně. Ale koho konkrétního? To je moje osobní věc. (Jakub)

Silné ideologické a často i personální propojení s anarchistickou scénou je běžným jevem [Kumová 2018: 118], avšak anarchistické ideály jsou pro řadu hardcoristů spíše reliktem mládí a mladické nerozváženosti, který postupem času opustili z důvodů jejich neudržitelnosti a faktické nevyužitelnosti jako strategie vůči veřejnosti. Zejména nepokoje spojené s protestními událostmi při zasedání Mezinárodní měnového fondu v Praze v září roku 2000 [Navrátil 2016] byly momentem, který ukázal, že společnost není ochotná akceptovat radikální podoby aktivismu.

Revoluční změny tak dnes nejsou na hlavním pořadu aktivit a velká část aktivistů se pokouší o dílčí a zejména lokální změny, které jsou jejich optikou proveditelné a dají se realizovat ve většině případů bez násilí na osobách i na majetku, protože v tom spatřují strategii, která má naději na úspěch a na zlepšení dané situace.

Když mi bylo osmnáct, tak jsem byl samozřejmě hroznej radikál a pokud nehořely ulice, tak to nebylo nic vážnýho. V tom věku jsem byl třeba na MMF v Praze. Byl jsem anarcho straight edge vegan. Dnešní optikou spíš blbec. Byl jsem hroznej radikální, ale nějak mi nedocházelo, že když někomu zapálím auto, tak ho nepřesvědčím o svém názoru, spíš naopak. Dneska mi přijde, že to nějak opustili všichni nebo většina. A těch pár aktivních anarchistů si vysloužilo akorát tak řadu problémů, když je seberou i za to, že učí děti angličtinu. (Vladimír)

Poslední narážka na to, že někoho „seberou“ za to, že učí děti angličtinu je otevřenou narážkou na policejní akci Fénix z května 2015, kdy v rámci zásahu proti levicovým extremistům policie zatkla i osoby spojené s mosteckým komunitním klubem Ateneo, kde bylo zabaveno větší množství tiskovin a dalších materiálů.

Provozovatelé Atenea se svým anarchistickým smýšlením nikterak netajili, avšak nebyli si vědomi žádné trestné činnosti. Spíše naopak se snažili pořádat akce pro veřejnost, jazykové kurzy, dětské akce apod. Bylo zatčeno několik osob, ale nakonec byli všichni propuštěni a nebylo vzneseno žádné obvinění v souvislosti s touto činností.

To se však netýkalo dalších zatčených v rámci celé republiky. Zřejmě nejznámějším se stal případ, kdy bylo vzneseno obvinění z plánování teroristického útoku nad pětici aktivistů. Tento proces si získal velkou pozornost zejména díky tomu, že v době migrační krize a s ní spojených událostí bylo v kontextu českého prostředí použito slovo terorismus.

Pětice obviněných se měla podílet na přípravě teroristického útoku, respektive dvě ženy byly obviněny z nenahlášení přípravy. Skupina měla mít za cíl zaútočit pomocí zápalných lahví na vojenský vlak. Celá kauza však od začátku vyvolávala řadu otazníků a nejasností už kvůli nejasnému průběhu, ale zejména z důvodu podezření, že policie použila při akci provokatéry, kteří měli aktivně navádět skupinu k plánování činu. Policejní agenti však dle vyjádření obviněných byli prakticky ihned odhaleni a skupina s nimi nadále hrála hru na přípravu útoku, která skončila až policejním zásahem, který překvapil řadu osob ve scéně.

Člověku se o tom těžko mluví, protože nevíš, co si máš myslet. Zátahy pro extremistům jsou asi na místě, to vůbec nechci popírat, ale pak zjistíš, že ve vazbě sedí někdo, koho znáš spoustu let, je to pacifista a absolutní antimilitarista a je obviněnej z terorismu? Třeba to tak doopravdy bylo, já nevím, ale zdá se mi to divný. A snad se ukáže, jak to bylo doopravdy, protože kolem toho je spousta nesmyslů, zaručených informací a mýtů. Všechny si odporují navzájem, ale všichni mají pravdu. (Alex)

Výraznou postavou tohoto procesu byl jeden z obviněných, který se v anarchistické a hardcorové komunitě dlouho pohyboval, zejména jako protagonista kapely Hudební projekt VAP (Voices of Anarcho-Pacifism), která souvisela se stejnojmennou komunitou lidí hlásících se k ideálu rovnosti a nenásilí. Právě pacifismus byl jedním z hlavních prvků ideologie této skupiny. V tomto kontextu se pak mnoha lidem zdálo neuvěřitelné až absurdní, že výrazný aktér této skupiny byl obžalován z terorismu a pokusu o ozbrojený útok.

Velká mediální pozornost neunikla ani vedlejšímu produktu této kauzy, když jednomu z obviněných byla ve vazební věznici upírána veganská strava, což vyvolalo diskusi o nárocích a právech obviněných. Následně se týž obviněný dostal na svobodu po verdiktu Ústavního soudu, který shledal pochybení v uvalení vazby, za což byl obviněný nakonec i odškodněn.

Celý případ následně skončil osvobozujícím rozsudkem, jelikož soud neshledal žalovaný akt jako trestný čin s oporou v zákoně, což bylo umocněno faktem, že se nepodařilo prokázat obžalobě, že policejní agenti figurující v celém případě nepřekročili zákonnou mez. Obžalovaní po celou dobu tvrdili, že s plánem útoku na vlak přišli právě policejní agenti, což se obžalobě nepodařilo vyvrátit. Tento verdikt nakonec potvrdil i odvolací soud, čímž celá kauza utichla. Jediným reálným výstupem se tak stala ještě menší důvěra subkulturní scény vůči policii.

6.2 ANTIFAŠISMUS A ANTIRASISMUS

Jedním z klíčových, ne-li úplně nejdůležitějším politickým tématem subkultury hardcoristů je otázka antifašismu a antirasismu, přičemž i když k problematice mohou mít jednotliví členové různé motivace a postoje, tak se lze setkat takřka výhradně s akceptujícím postojem k boji s neonacismem. Z tohoto pohledu je zajímavé pozorovat naprosté odmítání diskuse s názorovými oponenty v této problematice, ačkoliv u jiných témat to možné je. Zde se u některých informantů jednalo zejména o osobní vazby na osoby, které byly osobně postiženy holocaustem.

V otázce neonacismu nehodlám o ničem a s nikým diskutovat. Můj děda přežil v patnácti pochod smrti, zatímco jeho rodiče šli v Auschwitzu z vlaku rovnou do plynové komory. Já vážně nevidím jediný důvod, proč bych měl v dnešní době tolerovat podobné myšlenky. (Ondřej)

Otázka historické roviny se objevovala častěji a často se nabízela paralela se současností a s tím, jestli má současná krajní pravice šance a možnosti hledat nové vůdce, kteří by měli potenciál ji pozvednout, stejně jako se to kdysi povedlo Miroslavu Sládkovi a jeho straně SPR-RSČ, který dokázal získat místa v Poslanecké sněmovně. Miroslav Sládek byl paradoxně vnímán jako představitel politické krajní pravice mnohem častěji než Tomáš Vandas jakožto předseda současné DSSS. Je to umocněno skutečností, že většina respondentů pamatuje reálné působení a výroky na půdě

Parlamentu, kterých se se předseda strany dopouštěl. V porovnání s touto rétorikou je Dělnická strana sociální spravedlnosti marginální záležitostí s naprosto zanedbatelnými volebními zisky, která tak nemá prostor k výraznější mediální prezentaci.

Velmi zajímavým aspektem pak bylo vnímání titulu PhDr., který Miroslav Sládek získal a velmi intenzivně se jím prezentoval. Oslovení „doktor“ pak mělo působit dojmem mimořádně vzdělaného a váženého člověka, protože bylo spojováno zejména s tituly doktora medicíny nebo doktora práv.

Je to problém, je to velkej problém. V Německu jich na začátku taky nebylo desítky miliónů, ale pár... A ať chceme nebo ne, tak Hitler měl charisma. U nás ho jejich šéfové moc nemají, i když z dětství si pamatuju Sládka z republikánů, že měl docela podporu a pořád se zdůrazňovalo, že to je doktor, což mělo zdůrazňovat, že to je nějaká elita. Ale pak jsem od kámoše zjistil, že má doktorát, tuším z knihovnictví, což mě samo o sobě překvapilo, protože jsem vůbec netušil, že v takovém oboru se dá doktorát získat. S kámošema jsme se tomu pak strašně smáli, že datel je doktor stromů a Sládek doktor knih. I když je to samozřejmě úplná hovadina a určitě to spočívá v něčem jiným. Ale nedávno jsem někde na Facebooku viděl Sládkovo vystoupení z té doby, kdy říkal v televizi fakt věci, ze kterejch mě mrazilo, jak si tohle mohl dovolit. Sice mi došlo, že měl asi imunitu, ale on byl prostě lidovej v tom negativním slova smyslu. To jsou názory, co přesně přejmou lidi, co sami nemůžou sehnat práci, ale vykřikují, že cikáni nepracujou. A ty já vidím jako daleko větší hrozbu, než pár pomatených nácků, co někde hajlujou. Pokud by Vandas nebyl sympatickej asi jako Roman Skamene, tak by z toho mohl bejt docela kolotoč. Přitom je vlastně paradox, že politiku normálně vůbec neřeším, ale radši chodím volit, abych zvýšil počet hlasů proti těmhle stranám. Já vím, ten jeden hlas není ani promile, ale mám za sebe dobrej pocit, že jsem udělal i něco málo, aby v Parlamentu nebyli náckové. (Roman)

Nezřídka se objevuje i myšlenka toho, že masovější podpora podobných stran a hnutí nepřichází jen ze stran sympatizantů krajní pravice. Ve skutečnosti jde o mnohem širší základnu, ze které se rekrutoval elektorát „republikánů“. Tato personální základna dnes sice nemusí nutně volit DSSS, ale reálně napomáhá šířit xenofobní nálady ve společnosti. Dnes se jedná o poměrně masově rozšířenou záležitost, pro kterou se začíná

vžívat název „extremismus středu“ [Vlachová 1998], který byl výrazněji použit již Lipsetem [1959].

My si dneska sice říkáme, že nebezpečím je Dělnická strana a jim podobní, ale to osobně považuji za úplný nesmysl, protože jejich podpora je obecně dost mizivá a nemám pocit, že by Vandas a jemu podobní měli potenciál tuto situaci nějak změnit a zajistit si výraznější podporu veřejnosti. Mnohem víc mě zneklidňuje narůstající nenávist takových těch obyčejných lidí, když vidíte, jak v tramvaji babička říká vnoučkovi, aby si na tamty dal pozor, protože to jsou cikáni a kradou. (Jana)

Pravděpodobně velkou roli v šíření nenávistných ideologií sehrálo i uvolnění společenských poměrů po roce 1989 a s tím související větší volnost v rámci kulturního dění, kdy se dostávalo veřejného prostoru i otevřeně rasistickým uskupením, protože tehdejší Československo, potažmo následně Česká republika, nedisponovalo legislativou, která by dokázala upravovat a regulovat rasisticky motivovanou trestnou činnost. Určitě dominantní roli v rozvoji nenávistných idejí hrála kapela Orlík v čele s velmi populárním hercem Davidem Matáskem a jeho hereckým kolegou Danielem Landou. Zvláštním paradoxem je, že zakládajícím členem byl Šimon Budský, později výrazný aktivista a basketarista kapely Kritická situace. Ten však kapelu opustil ještě v začátcích.

Já marně přemejšlím, kdy se to začalo lámat, ale asi to bylo někdy v devadesátkách. Tenkrát jsem byl mladej kluk, když jsem se o to začal zajímat a sjížděl jsem všechno, co se dalo. A vycházely tenkrát ty Rebelie, kde dvojka byla hardcore, ale na jedničce byl Orlík a Tři sestry. Najednou se začalo nadávat na cikány a přišly ty bílý ligy. Hodně lidem z toho podle mě přeskočilo a začalo svoje neúspěchy svádět na ostatní. A i když mám pocit, že ty Tři sestry se z toho nějak dostaly, protože to přece jen nejsou úplný debilové, tak ten Orlík to byl prostě průser. Dodneška to svinstvo najdeš v krámech, a i když to byla možná zábava Kendyho z Básníků (pozn. asi nejznámější role Davida Matáska), tak to mělo strašný následky. Braník, Buldok, Vlajka... Těch nazi kapel pak přišlo strašně moc a ty myšlenky úplně lidem vymyly mozky. Přitom stačilo dávat ve škole pozor a takovýhle debility by nikdy nemohli podporovat. Tam bylo jasné,

že se proti tomuhle musíme vymezit, tam se to někde začalo opravdu formovat jako názor, ale antifa vznikla až pár let potom. (Jiří)

Tato doba se pak nesla ve znamení formování řady neonacistických kapel [Vávra 2017], přičemž v důsledku zvýšené trestné činnosti (fanoušků) Orlík radši ukončil svou činnost, ale kupříkladu kapela Braník vydala svou desku Power u vydavatelství Monitor, kde předtím vyšly i desky Orlíku. Jenže Braník byl ve svých textech mnohem radikálnější, a právě výše zmiňovaný Šimon Budský inicioval trestní stíhání členů této kapely, což je vnímáno jako určitý dějinný paradox, protože to byl zakládající člen Orlíku, kdo dostal před soud prakticky své nástupce. Avšak to byl prakticky poslední pokus o oficiální vydání takového materiálu a krajně pravicové kapely se začaly stahovat do undergroundu, což je některými hardcoristy kvitováno jako akceptovatelné, pokud nejde o veřejné produkce, byť jejich hodnocení je pořád striktně odmítavé.

Jsou to pitomci, no... Podle mě se to chápat nedá, že někomu najednou houkne v hlavě a začne obdivovat něco takovýho. Na jednu stranu, pokud si někde dělají svoje koncerty, kde jim hrajou stejně pitomý kapely a oni se při tom vožerou a pak se polonahý objímají, zatímco nadávají na homosexuály, tak je to jejich věc. Ale pokud by se s tím chtěli prezentovat veřejně, tak v tom vidím dost velkej problém, co se musí řešit. (Jan)

Přičemž se často objevuje myšlenka toho, že ideologické těžiště krajní pravice se přesunulo spíše do jiných hudebních stylů, kde dominují zejména extrémní odnože metalu, z nichž stojí za vypíchnutí zejména takzvaný nacionálně socialistický black metal (NSBM) [Olson 2011], který těží z obecné antináboženské orientace metalistů, díky čemuž je poměrně snadné šířit mezi metalisty antisemitské myšlenky a následně i ideje obhajující nacionální socialismus, což se i nezdá děje a NSBM kapely jsou velmi populární i za hranicemi České republiky. V kontextu Ústeckého kraje lze zmínit kapelu Sekhmet z Děčína, která patří v rámci daného stylu a ideologického proudu k mimořádně vlivným s přesahem po celé Evropě.

Hele, to je tak, že jsem z menšího města, kde si lidi skoro čuměj do talíře. V patnácti jsem začal hrát v kapelách, a protože jsem poslouchal Iron Maiden a

podobný věci, tak jsem hrál s metlošema a nosil dlouhé vlasy. Jenže pak přijde ta maloměstská realita, že najednou tenhle ten nezpívá jako Bruce Dickinson, bubeník sice umí hrát rychle, ale to je tak všechno. No, najednou z heavíku byl death a z deathu black, kterej je prolezlej NSBM kapelama a podobným svinstvem, kde se prostě za metal schovávají náckové, protože je vždycky snazší říct, že jsi metla než nágl. Bohužel to strhlo i moje bejvalý kámoše, se kterejma jsem vyrůstal. Já zdrhnul k hardcoru a do většího města, ale když jedu k našim a někoho z nich potkám, tak se ve mně mísí nenávisť s lítostí. Nemám chuť je mlátit, protože mi za to nestojí, ale zároveň se snažím vymazat všechny ty věci okolo. Zatímco já mám pocit, že se snažím změnit svět k lepšímu, tak oni ho ničí.
(Martin)

Právě antisemitismus se pak stává tím klíčovým znamením, které často tvoří hranici mezi black metalem a NSBM, avšak samotná otázka vztahu k Izraeli a sionistickým myšlenkám je mnohem problematičtější. A ačkoliv nikdo z informantů nikterak neprojevoval tendence k antisemitismu, ale spíše naopak, tak se na adresu státu Izrael a problematiky pásma Gazy objevily i kritické názory. Ty byly dávány do kontextu kritického pohledu na problematiku paměti holocaustu [Barša 2011], s čímž souvisí i společensky kontroverzní otázky spojené s kritikou využívání holocaustu jako politického nástroje v rukách USA a Izraele [Finkelstein 2006], což rezonovalo zejména při velmi kritizované a diskutované návštěvě Normana G. Finkelsteina v Praze v roce 2010.

Vůči židům a věcem okolo jsem vlastně dost kritickéj, když před pár rokama měl v Praze vystoupit ten americkéj profesor (pozn. Norman Finkelstein), co napsal knížku Průmysl holocaustu, tak mě to zaujalo, protože s tím vystoupením byla řada problémů a mluvilo se o tom v médiích. Kvůli tomu jsem si tu knížku pak sehnal a přečetl. Doteď úplně nevím, co si o tom myslet. Ale začal jsem se víc zajímat o tu rovinu konfliktu mezi Palestinou a Izraelem a začal bejt kritickéj vůči Izraeli, ale to neznamená ani trochu, že bych byl antisemita a schvaloval jejich utrpení. Naopak, pokud tady nastane situace, že by náckové získali moc nebo se dělal nějaký pogrom, tak se prostě zvednu a půjdu židy bránit, stejně jako bych to udělal u cikánů, muslimů a kohokoliv

dalšího, koho by chtěl někdo pronásledovat za to, jak je... Protože o nás nic nevyovídá barva kůže, ale spíš to, jak se chováme. (Kryštof)

V otázce utrpení židovského obyvatelstva za druhé světové války panuje poměrně jasný postoj, ale nejistota se objevuje spíš v problematice vzdělávání v této oblasti, kdy je pro některé východiskem určitá „léčba šokem“, vycházející z vlastní zkušenosti zážitku z návštěvy míst, kde probíhal holocaust židovského obyvatelstva. Tento intenzivní zážitek byl pro některé tak traumatizující, že jej vidí jako cestu k možnému vymýcení problematiky popírání holocaustu, avšak uvědomují si úskalí tohoto řešení a zároveň i určitým způsobem odmítají diskusi o této problematice. Zejména se pak zdála většinově absurdní rovina popírání holocaustu [Lipstadt 2006; Lipstadt 2011].

Diskutovat s náckama? Proč? O čem? O tom, že holocaust nebyl? Ještě teď mi je fyzicky zle, když si vzpomenu, jak jsme se třídou na gymplu jeli do Osvětimi a ta stísněná atmosféra byla šílená. Nejsm nějaký ezoterik a podobný věci považuju obvykle za blbosti, ale tam jsem opravdu z toho prostředí cítil zlo, obrovské zlo a utrpení těch lidí, co naprosto nesmyslně zaplatili životem za to, jak se narodili. A já mám zkoušet respektovat názor někoho, kdo tohle obhajuje? Nikdy! Ale přiznám se, že nevidím východisko, jak z tohohle ven, protože pokud je bude stát za tyhle názory zavírat, tak získají auru mučedníků, zatímco když to z nich budeme chtít vymlátit, tak skončíme v base sami. Leda děti brát na školní výlety právě do Osvětimi, protože nevěřím tomu, že by tam někomu mohlo být dobře. I když to mi vlastně taky přijde dost cynický a dělá to z holocaustu byznys. (Jakub)

I na základě těchto věcí se pak ukazuje, že rovina antifašismu a antirasismu není vnímána jako rovina politická, ale jedná se o čistě morální záležitost, která bývá považována i za morální povinnost. Zajímavé na tom je, že ačkoliv bývají hardcoristé neonacisty nálepkováni jako komunisté a levičáci, často jsou vnímáni většinou společností jako anarchisté, tak myšlenka antifašismu spojuje i osoby zastávající tržní kapitalismus a poměrně militantní antikomunismus.

Tahle situace je taková dost zvláštní a sám nevím, jak se k ní pořádně postavit. Jistě však vím, že odpor proti rasismu a fašismu není otázkou politickou, ale morální. Jsem antifašista, ale necítím se být levičákem, nebo nedejbože komunistou, jak mi je předhazováno z druhé strany barikády. Živím se jako podnikatel, moji zaměstnanci dodržují pracovní dobu, dostávají průměrnou mzdu, která je opravdu odpovídající tomu, co je uváděno jako průměrná, takže nemám pocit, že bych byl zlý kapitalista, ale tržní ekonomiku podporuji. Rozhodně bych nechtěl, aby se vrátila doba, kterou si pamatuju z dětství před rokem 1989. A i když mi samozřejmě někteří moji kamarádi říkají, že to nebyl komunismus, ale cosi jiného, tak je mi to jedno. Řeknu o sobě, že jsem antikomunista, stejně jako antifašista, protože ve výsledku vidím rozdíl jen v tom, v jakém pořadí by se likvidovali oponenti. (Jiří)

Fenomén násilí pak hraje ve vnímání subkultur důležitou roli, které bude ještě věnována pozornost, ale v souvislosti s antifašismem má tato problematika takřka výsadní postavení, protože dochází skoro ke konsensuálnímu vnímání nutnosti násilí, vzhledem k boji s neonacismem. Takže se zde vlastně setkáváme s myšlenkou legitimizace fyzického násilí v případě boje za myšlenky, které jsou vnímané jako mravně vyšší, ačkoliv by se aktéři v jiných případech označili jednoznačně za pacifisty. Přičemž v tomto případě je zajímavé i akceptování policie a represivních orgánů v případě pomoci s bojem proti rasismu.

Když jsem zkoušel studovat vejšku, tak jsme tam měli povinný kurs z filozofie v nějakém společném základu, kde jsme museli přečíst asi dvě knížky k nějakému tématu a pak jít na pohovor. Všichni tam četli takový ty Platóny a jiný klasiky, kde si strašně chválili, jak se to super čte. Ale mě tam překvapilo téma násilí, který bylo jako samostatný. Nikdy nezapomenu na knížku od Derridy, kterou jsem díky tomu četl. Vlastně jí mám ještě někde doma, taková světlá knížečka, která se jmenovala Síla zákona. Řešila se tam otázka spravedlnosti, zákonů, ale taky násilí. A já v té době byl zapřísáhlý pacifista, skoro bych dneska řekl, že až hippík. Ale pak jsem nad tím začal přemýšlet, že prostě občas to bez násilí nejde. Já úplně nesdílím takovej ten názor, že A.C.A.B., ale občas je prostě nutný, aby někdo ten pořádek udělal i za cenu použití síly. Při tom mi

došlo, že s těma náckama to není nic jinýho. Proti nim se nemůžete postavit s létakovou kampaní, tady prostě musí přijít ta síla, která jim řekne dost. (Tomáš)

Zároveň se však objevují kritické hlasy s ohledem na to, že v době sociálních sítí se objevuje určitá vlna falešné popularity organizací jako je Antifa, kdy například na Facebooku má obrovské množství podporovatelů, avšak realita je zcela jiná. Aktivních antifašistů ochotných konfrontovat se fyzicky s nepřítelem je řádově až tisíckrát méně.

Považuju se za aktivního antifašistu a doufám, že mě tak vnímá i okolí, protože mě hrozně vytáčí taková ta facebooková trendovost, kdy se podívám na stránku Antifa a tam je dvě stě tisíc fanoušků. Já mám pocit, že kdyby jich reálně bylo jedno procento opravdu aktivních, tak si můžeme gratulovat, ale ono jich je podle mě tak dvě stě... To znamená, že každé tisíce je aktivní. Ono kliknout na Facebooku dokáže každé, ale postavit se jim fyzicky už není taková sranda. A já vím, že i ve scéně je dost lidí, co s Antifou nutně nemusí souhlasit, ale nikdo z nich mi nikdy neukázal lepší formu vzdoru. A já si myslím, že není. (Marek)

Avšak v kontrapozici k tomuto názoru se objevují i názory vnímající pozitivně tuto popularitu, která je výrazně větší než u krajní pravice, přičemž již akcentuje i individuální možnosti a dispozice jednotlivců v boji proti nenávisným ideologiím. Například lidé s fyzickým handicapem nemají jiné účinné formy boje proti rasismu a xenofobii, než ty „s klávesnicí v ruce“. Zdá se, že je tak lepší, když někdo projeví podporu na internetu, kde je krajní pravice taktéž velmi aktivní, než pokud ji neprojeví vůbec.

Antifašismus nesmí skončit u toho, že si koupíš triko, i když to je strašně důležitá věc. Ale ten boj musí být aktivní za každou cenu. Každé podle svých možností a schopností. Je jasný, že když jsi holka a máš padesát kilo, tak je nepůjdeš řezat do ulic, ale klidně můžeš psát články, jinak pomáhat. Jsem třeba alergickéj na kecy o internetových hrdinech, náckům by neměla patřit ulice ani internet. I verbální agrese ve virtuálním světě může být, a je užitečná, když ukáže, že nejsou vítány. (Petr)

6.3 PACIFISMUS A OTÁZKA NÁSILÍ

Trénujete střelbu, ostříte bajonety,
hrajete zápasy, při kterých lidi blednou,
čistíte hlavně, leštíte kanady,
pro tuhle zábavu nepočítejte se mnou.
(Kritická situace – Krvavej sport)

Pokud bychom se podívali zpětně na texty kapely Kritická situace, která jednoznačně udávala směr českému hardcoru, tak byly v první řadě antimilitaristické a pacifistické. I z toho důvodu je velmi zajímavý pohled na to, jak se hardcore staví k otázce pacifismu a násilí. Odpověď totiž není až tak zcela jednoznačná, jak by se mohlo zdát, a to zejména s ohledem na antifašismus, který se i zde ukazuje jako zcela dominantní. Specifické je pak i pojetí vybraných historických událostí, zejména z období druhé světové války.

Vystudoval jsem historii a snažím se na tyhle věci koukat jinak. Pacifismus je fajn věc, ostatně chorobně nesnáším nacionalismus a podobný nesmysly. Přes to všechno ale dokážu být hrdej na postavy naší historie. I když samozřejmě nejde o husitství a podobný šílený fáze. Přesně se to ukázalo, když k výročí atentátu na Heydricha jedno distro udělalo trika s Gabčíkem a Kubišem. Bylo mi fakt trapně, když mi gratulovali náckové, že mám super triko. Jako by vůbec nechápali, o co šlo. Já tyhle lidi chápu jako bojovníky proti nacismu a proto jsou pro mě hrdinové. Stejně jako tři králové. Plnej respekt těmhle lidem, ale nikdy třeba Mašínům. To jsou vrazi, co zabíjeli, aby se sami měli líp. Takže ne, já bych nešel bojovat za vlast a podobný kraviny. Pro mě to fakt nemá hodnotu. Ale kdykoliv bych šel bojovat proti nacismu a podobnému svinstvu.
(Lukáš)

Významné události protinacistického odboje jsou zde interpretovány výhradně optikou antifašistického boje a zcela odhlížíjí od nesporných vlasteneckých motivací jak u atentátu na Reinharda Heydricha, tak u odbojové skupiny Tři králové, což je velmi selektivní interpretace těchto událostí. Na druhou stranu upozorňují i na paradox toho,

že řada přívrženců krajní pravice sympatizuje s ideologiemi fašismu a nacismu a z pohledu integrálního nacionalismu oslavují tytéž odbojáře jako hrdiny.

Oproti tomu, ač je antikomunismus (ostatně jako jakékoliv jiné antiautoritářství) také nedílnou součástí hardcorové ideologie, jsou činy skupiny okolo bratří Mašínů zcela jednoznačně odsuzovány jako obyčejné zločiny a vraždy bez jakéhokoliv ohledu na kontext událostí a veřejné diskuse o charakteru těchto činů. Důležitou roli zde hraje motivace, kdy je vyčítáno zejména to, že hlavní motivací nebylo znovunastolení demokracie, ale vlastní útěk za železnou oponu. V takovém případě se násilí zdá být pro hardcoristy neakceptovatelné.

Kde je ta mez, co je násilí a co je nutnost? Mám bejt pacifista, když nějaký hovado na ulici mlátí ženskou? To přece nejde, to bych si připadal hůř, než kdybych jí mlátil sám. A to mám pocit, že tyhle případy se v poslední době množej. To tam prostě vlitnu, ať se děje cokoliv. Zkusím ho odtrhnout, ale pokud se dál bude pokoušet útočit, tak ho prostě musím srovnat i za cenu pár výchovnejch, ale to v případě, že nepomůže domluva. Ale naštěstí mám postavu na to, že to většinou není potřeba a stačí zvýšit hlas. Ale jinak jsem samozřejmě proti násilí, když je bezúčelný. Ale jsou prostě momenty, kdy je nutný. (Pavel)

Stoupající míra intolerance a agresivity ve společnosti se začala projevat i častějším výskytem pouličního násilí, a zejména násilí vůči ženám. Takovýto moment je obecně považovaný za legitimizační prvek v otázce použití fyzické síly. V některých případech se dokonce objevoval na první pohled paradoxní pojem „pozitivní násilí“, který má pravděpodobně původ v textu slovenské antifašistické kapely Rozpor. Ta jej využívá jako označení pro násilí, které je nutné jako nástroj pozitivní změny a není možné jej apriorně odsoudit jako společensky negativní jev.

Jsem starší ročník, takže jsem si zažil to martýrium při odvodu, kdy tě zkoumala banda psychopatů, jestli jsi schopnej zabíjet pro tenhle stát. Dělal jsem celý mládí atletiku, takže jsem byl v kondici. Verdikt zněl, že jsem schopnej, ale naštěstí to neznamenal, že jsem ochotnej. Zachránila mě máma, která měla spolužáka ze základky na jedný vejšce, takže zařídila přijetí a já mohl studovat. Nakonec jsem to dotáhl až do postgraduálního studia a mezitím zrušili povinnou vojenskou službu. Takže mám dneska doktorát, kterej mi je k ničemu, většina lidí

o něm ani neví, ale nebyl jsem na vojně, což je hlavní. Pár lidí nemělo takový štěstí a bylo to fakt utrpení. Pochopil jsem, že mojí hlavní zbraní je moje hlava. Že rozumem zničím víc bariér než zbraní v ruce. (Martin)

Velká část informantů díky věku zažila odvodovou komisi a situace spojené se snahou vyhnout se vojenské službě. Zde se naplno projevil antimilitarismus, jelikož nikdo z dotazovaných základní vojenskou službu neabsolvoval. Někteří se jí vyhnuli díky prodloužení studia na vysoké škole, jiní nastoupili na civilní službu a část byla shledána nezpůsobilými k výkonu vojenské služby, ačkoliv z držitelů tzv. modré knížky pouze jeden přiznal, že byl shledán nezpůsobilým ze skutečných zdravotních důvodů. Zbytek naprosto otevřeně přiznával, že dlouhodobě sháněl lékařské důvody pro to, aby na vojnu nemusel, což v důsledku vedlo až k absurdním lékařským diagnózám potvrzujícím nezpůsobilost.

Kdyby se někdo podíval na moje lékařský záznamy, tak by se v první řadě divil, že jsem schopnej vůbec chodit a nejsem odkázaný na pomoc druhých. Mám údajně naprosto špatně narostlou páteř, špatný kolena, zrak a všechno možný, ale tenkrát to prostě jinak nešlo. Takový to hraní na blázna u odvodu prostě nefungovalo. Většinou poznali, že si z nich někdo dělá srandu a o to dopadl ve výsledku hůř. (Pavel)

Vztah k policii se ukázal být ne tak odmítavý jako k armádě. Shoda panovala na tom, že společnost není sama o sobě schopna regulovat kriminalitu a trestnou činnost, stejně jako zajišťovat dodržování práv a zákonů. Problém však nastal v otázce zneužívání policie k mocenským útokům a likvidaci (nebo diskreditaci) názorových oponentů, což bylo dáváno často do kontextu zásahu proti CzechTeku v roce 2005. A v nedávně době se problematika objevila znovu zejména ve spojení s policejní akcí Fénix, která měla za úkol potlačit levicové extrémisty. Jejím výsledkem však byly nakonec jen osvobozující rozsudky a nedůvěra vůči praktikám policie.

Násilí a represe jsou věci, který samozřejmě plně odmítáme všichni. Ale někdo musí potlačovat zločinnost a kriminalitu, to společnost nemůže dělat sama, protože by to vedlo k lynčování za cokoliv, na to jsme bohužel moc málo vyspělí. Na druhou stranu nemůžu respektovat neomezenou moc policie, která

jedná na objednávku politiků a likviduje myšlenkový oponenty systému, kteří ale používají jen svoje myšlenky. Ne zbraně! A navíc nikoho neohrožují, teda kromě zisků někoho mocného. (Martina)

V otázce politiky se často objevovala kritika Ruska a politiky Vladimíra Putina jakožto autoritativního vládce a antidemokrata ovlivňujícího nejen českou politiku. Kritika USA se objevila až v kontextu militarismu a mezinárodních vojenských intervencí. Jejich jediným reálným výsledkem se pak zdá být destabilizace regionů, ačkoliv samotné vojenské operace postrádají casus belli a za nepřiznanou motivaci je obecně považováno nerostné bohatství, což bylo chápáno jako projevy mocenských ambicí, a ne boj za lepší svět.

Války jsou denním chlebem moci, ale o co se reálně válčí? O myšlenky? O ideály? Já mám fakt pocit, že jde jen o zdroje a suroviny. Proč USA vtrhnou vždycky jen tam, kde se dá něco vydrancovat? Nebo když je nějaký diktátor přestane poslouchat? O co tam ve skutečnosti jde? Tohle je špatně, kdyby šlo skutečně o tu jejich proklamovanou demokracii, tak v Iráku byl dávno klid, v Libyi by taky byl už dávno. Jenže realita je taková, že tyhle války jen destabilizovaly daný oblasti a všude je z toho akorát zle. Migrační krize je jen důsledkem a společnost se výrazně radikalizuje a rozděluje. (Aneta)

7 LOKÁLNÍ AKTIVISMUS

7.1 HRDINOVÉ VIRTUÁLNÍ SCÉNY?

Zapálil sis cigaretu,
natáh ruku pro tabletu.
Nebo dal sis denní dávku fetu
dlouhou lajnu na internetu.

Má to svoje výhody.
Chcípát víc do pohody.

Zatáhl jsi za roletu,
přes ní poslal fuck off světu.
Většinou máš ale problém
dát dohromady holou větu.
(Hanba – Tablety a rulety)

Text několikrát zmiňované kapely Hanba míří primárně vůči současnému trendu trávení většiny volného času na internetu bez smysluplnějšího účelu a spíše podobnému závislosti [Pospíšilová 2016]. To je však trend, který je celospolečenský a během pobytu ve výzkumném terénu se dalo poměrně dobře vysledovat, jak postupem času stále více lidí tráví čas s mobilním telefonem v ruce, který se stal neoddělitelnou součástí jejich životů a společenské interakce.

Ty mladý už vlastně ani nemůžou chlastat nebo fetovat, protože by se museli odlepit od telefonu a najít si dealera. I když ta závislost na obrazovce je taky peklo. (Marek)

Často byla celá otázka vnímána jako nová forma závislosti na sociálních sítích, která je důvodem nižší aktivity mladých lidí ve scéně z důvodu, že zcela rezignovali na skutečný sociální život a nahradili jej variantou mobilních telefonů, sociálních sítí a onlinových her.

Profily na některých sociálních sítích (zejména Facebook, Twitter a Instagram) přiznávala většina informantů, ale řada z nich v tom ve skutečnosti spatřovala jistou

formu rizika, zejména pro aktivismus a následné usnadnění práce policejních složek, kterým sdílení fotografií, videí a obecně i událostí z akcí velice usnadňuje mapování daného prostředí.

My tady můžeme nadávat, že scéna není aktivní a nikdo nic nedělá, ale já už vidím, jak děláme nějakou blokádu nebo něco takovýho a jako první nás někdo vyfotí, označí nás na fotce a dá to na net. To pak všechny ty protiextrémistický oddělení musí mít radost, když si jen projdou fotky a ví, kdo tam byl. (Roman)

Vnímání sociálních sítí je jev negativně ovlivňujícího aktivismus, ale negativně ovlivňuje i celou společnost, která vede dvojí život. Ten aktivní se odehrává spíše na internetu. Souvisí to i se vzrůstající mírou násilí a dalších sociálně patologických jevů ve společnosti, kdy se v očích informantů řada lidí zajímá více o to, aby konflikt zvětčila na internetu a mohla veřejně sdílet na internetu, než aby reálně pomohla potřebnému nebo konflikt přerušila.

Já bych všechny ty internety zakázal. Někde se něco stane, ale nikdo nepomůže, protože to každé radši točí na mobil. Pak machruje před kámošema, že viděl bitku ve městě, kdy tam dva mlátili třetího, ale nějak nedodá, že mu nepomohl. Fakt žijeme dvojí život. (Zdeněk)

Vnímání on-line komunikace a využívání internetu však není pouze negativní, pokud se podaří využívat reálně internet jako nástroj ke zlepšení života (společnosti atd.) a nestane se z něj (životní či společenská) alternativa. Právě role internetu jako vzdělávací a osvětové platformy byla nejčastěji zmiňovanou výhodou a pozitivem, které je nutné hájit a pozitivně reflektovat namísto čistě negativního vnímání.

Bojovat s lidskou blbostí je ušlechtilý životní cíl, kterýho se musíme držet. Dneska jsou média hrozně mocná zbraň a na internetu pověsí každé cokoliv. Navíc tu jede natvrdo ruská propaganda a další věci. My se nemůžeme tvářit, že to není. (Lenka)

Mezinárodní politické situace a vměšování Ruska do politiky ostatních států bylo v implicitní podobě přítomno ve většině rozhovorů při řešení politických témat, zejména v souvislosti s antiautoritářskými názory. Ale v oblasti internetového aktivismu se objevila explicitní kritika dezinformačních kampaní a fungování propagandistických proruských serverů, které jsou velmi často financovány právě ze zdrojů z Ruské federace.

To je jedním z motivů, který vedl informanty k zapojování se do internetových, zejména facebookových debat, kde pocítovali potřebu aktivně vystupovat proti šíření nepravdivých a zkreslených informací. To však sebou neslo i zaujetí kritického postoje vůči oficiálním českým médiím a televizím, který byl de facto společným prvkem s myšlenkovými oponenty. Rozdíl byl však v nacházení alternativních zdrojů informací. Zatímco „internetoví nepřátelé“ se zpravidla obraceli právě na proruské informační servery, hardcoristé se obraceli do anglosaského prostředí a nezdědka k oficiálním britským zpravodajským kanálům jako je BBC.

Lidi nadávají na televize a noviny, že zkreslují informace a nepodávají objektivní zpravodajství. O tom si může každý myslet, co chce, to jeho věc. Ostatně si to asi myslím taky. Ale ta snaha o objektivní informace by neměla mít za důsledek, že zdrojem informací se stane Okamurův Facebook nebo Parlamentní listy. Je to vyhánění čerta ďáblem, když zaujatý zpravodajství nahradí ještě zaujatější. A ty lidi si pak myslí, že oni mají pravdu, protože si našli jiné zdroj. S tím je potřeba bojovat a klidně se hádat v diskusích na netu. Proč ne? (Tomáš)

Internetové debaty se tak staly prakticky každodenním místem intelektuálních a ideologických střetů a konfliktů, které jsou vedeny na dálku, bez fyzické konfrontace, ale reálně se nemění témata sporů. Zejména v souvislosti s migrační krizí a specifickými problémy Ústeckého kraje to byl vztah k Islámu a rasismus obecně. Tradiční anti-religiózní naladění hardcoristů se zde projevovalo odmítáním náboženské identity potenciálních migrantů a zdůrazňování, že se jedná o lidi bez jakékoliv specifikace etnika či víry. Klasickým průvodním jevem pak byla ostrakizace a označení za „sluníčkáře“ či „vítače“. Myšlenkovými oponenty však již ve většině případů nebyli aktivní podporovatelé krajní pravice, ale většinově spíše občané vyjadřující svůj nesouhlas se současnou politickou situací, Evropskou unií či demokracií obecně. Stalo

se tak paradoxem, že aktivisté pocházející z prostředí nezřídka sledovaného policií jako levicově extremistického a ohrožujícího demokracii se účastnili internetových diskusí s cílem hájit demokratické principy a solidaritu.

Vědění je moc! Já teda sice nevím, kdo to řekl, ale měl pravdu. A k tomu ten internet má sloužit primárně. Sdílet informace, myšlenky, studovat a přemýšlet. Tam prostě bariéry nejsou. A v tom je jeho výhoda i největší zrada.
(Šimon)

Zmiňovaný citát od anglického filozofa Francise Bacona poukazuje velmi dobře na charakter moci, který je v daném prostředí akceptovaný. Jelikož je jedním z hlavních motivů princip odmítání násilí (s výjimkou nejnnutnějších případů) a pacifismus, tak důležitým nástrojem musí být tzv. softpower v podobě vědění a vzdělávání sebe sama i ostatních. Edukační potenciál internetu byl častým argumentem pro to, aby internet nebyl odmítán sám o sobě, ale aby byl vnímán s potřebným kritickým odstupem, protože je velmi snadné v tomto prostředí narazit na nepravdivé informace či argumenty, které bez kritického posouzení povedou k dalším dezinformacím.

Specifickou pozici v tomto ohledu zaujímají spory o charakteru veganství a jeho prospěšnosti či škodlivosti lidskému organismu, kde je možné nalézt nepřeberné množství argumentů a výzkumů potvrzujících či vyvracejících postoje obou stran, což vede k neutichajícím sporům, které zpravidla nevedou k žádnému výsledku, ale neustále se navracejí a jsou znovu otevírány, aniž by byla naděje na nalezení řešení či konsenzu.

V těchto situacích se naopak vracela myšlenka toho, že internetové diskuse a ideologické spory postrádají jakýkoliv smysl, protože k žádnému reálnému výsledku nevedou. Internet by tak měl sloužit zejména k účelům, které jsou prospěšné scéně.

Dřív jsme dělali koncerty a demošky a po nocích tajně lepili plakáty, který nám strhali náckové nebo kdokoliv jinej a ještě reálně hrozila pokuta, když nás chytli měšťáci. Dodneška vlastně nechápu, jak mohlo na akce chodit tolik lidí na základě šeptandy. Dneska uděláš akci na netu a ví to každej, pípne mu mobil a vidí pozvánku. To je super! Ale těch lidí už není tolik. Přitom by to bylo skvělý. **(Jiří)**

Do aktivistických a mobilizačních strategií poskytuje internet a sociální sítě obrovské možnosti [Williams 2006], které jsou v rámci politického aktivismu hojně využívány, a to i v prostředí krajní pravice [Caiani, Parenti 2013]. Mobilizační potenciál v hadcorové scéně a s ní spojených aktivistických skupinách však naráží na několikrát zmiňované personální kapacity, kterou jsou neustále menší. Jako vedlejší pozitivum se pak ukazuje fakt, že kdysi takřka nutný „černý výlep“ plakátů ztratil význam a pořadatelé jednotlivých akcí tak neriskují další konflikty se zákonem, byť jen povětšinou v podobě přestupku a pokuty.

Přesto se řada informantů podivovala nad tím, že tato metoda dlouhé roky poměrně dobře fungovala a informace o jednotlivých koncertech a demonstracích se velmi dobře šířily a účast byla zpravidla hodnocena jako velmi dobrá. To však vedlo často i k nostalgickým povzdechům nad tím, že dnes již není prakticky koho mobilizovat a zvat, i když jsou takové možnosti. Tato skutečnost, respektive dřívější úspěšnost mobilizačních aktivit překvapuje zpětně v souvislosti s blokádou Velké pardubické v roce 1992, která se v historii českého aktivismu za práva zvířat ukazuje jako zcela zásadní událost. Z dnešního pohledu se zdá až nepochopitelné, že se účastnili aktivisté z celé republiky a dle vzpomínek některých aktérů „tam byli všichni“, a to i v době, kdy nejen, že nebyl dostupný internet, ale mobilní telefony byly záležitostí několika osob v celé republice. Filip Fuchs však ve dvacátém devátém čísle fanzinu Hluboká orba uveřejnil výroční článek [Fuchs 2012] věnovaný dvaceti letům od blokády, který obsahoval nejen retrospektivní rozhovory s aktéry, ale i novinové články a zejména klíč k celému úspěchu mobilizace aktivistů. Konkrétně to byl dopis rozeslaný organizaci ANIMAL S.O.S. dvěma stovkám aktivistů z celé republiky [Fuchs 2012: 26].

V té době mi bylo asi třináct a nic jsem o tom nevěděl, ale až mi někdo vysvětlí, jak se tenkrát domluvilo tolik lidí na blokádu Velký pardubický, tak si začnu myslet, že internet je zbytečná věc. (Ondřej)

V některých ohledech se však internet rozhodně radě informantů zbytečný nezdál, zejména v souvislosti s trestním stíháním některých aktivistů. Policejní akce Fénix se reálně stala událostí, která díky své relativní blízkosti výzkumnému terénu a informantům silně ovlivnila celý výzkum, jelikož poměrně zásadně proměnila pohled některých informantů na problematiku policie a vztahu k fungování demokracie v České

republice. Následné stíhání mosteckého aktivisty Lukáše Borla, občas nazývané jako Fénix 2, dobře známého většině informantů, pak vedlo jen k dalšímu poklesu důvěry nebo respektu k policii a jejímu vnímání jako nástroje k zajištění bezpečnosti a spravedlnosti. Pro mnohé se stala opět nástrojem ke zneužívání politické moci.

Status internetového hrdiny si získal aktivista vystupující pod jménem Tomáš Zelený, který se stal taktéž součástí policejní akce Fénix. Jeho skutečná identita nebyla nikomu z informantů známá, ačkoliv se shodovali na tom, že by se nejspíše dala dopátrat. To ale nikdo nechtěl činit, protože by se tím „zbořil kult“, který vznikl kolem aktivit tohoto člověka.

Tomáš Zelený pomocí zákonných prostředků vede vleklý konflikt s policejními útvary, které mají za cíl bojovat proti extremismu či organizovanému zločinu. K tomu využívá nejčastěji mezery v argumentaci a nedostatky ve vyšetřovacích postupech policie, které zpravidla ironizuje a snaží se humorně glosovat jakožto nenásilnou podobu rezistence [Sørensen 2016]. Většinu výsledků své aktivity pak zveřejňuje na internetovém blogu [Zaplaven paragrafy b.r.], který využívá i ke sdílení informací a návodů o tom, jak se bránit v případě neoprávněných zásahů policie. Jeho blog je však často navštěvován jako určitá forma humoristického blogu, ačkoliv jeho obsah je dle všech indicií zcela reálný.

Fénix byl policejní provar, o tom si nemusíme nic vykládat. Ale asi moc lidí neví o týpkovi, co si říká Tomáš Zelený a dlouhodobě bojuje s blbostí protiextrémistického oddělení policie. Oni ho za to všelijak šikanují, ale on to nevzdává, což je super. Ale reálně by to nikdo nevěděl, kdyby nevedl blog na internetu, kde to všechno zveřejňuje. Tam je pak vidět, co se platí z našich daní za komedie. A to jsou přesně ty chvíle, kdy to všechno dává smysl. Když vidíš, jak jeden člověk dokáže zatápnout policii, aniž by nějak porušil zákon, nebo nesmyslně volal ACAB v ulicích. (Ondřej)

Blog Tomáše Zeleného měl jako vedlejší efekt i určitou rehabilitaci internetového aktivismu v očích informantů, kteří jej nejen „vzali na milost“, ale začali jej respektovat jako rovnocennou formu aktivismu a participace [Švelch, Vochocová 2015], který může být adekvátní možností a schopností jednotlivců, kteří nemají potenciál se zapojit jinak. Do té doby byl tento model aktivismu nahlížen se značným despektem a jako zábava pro někoho, kdo se reálně do aktivit zapojit nechce.

Všichni ty možnosti máme trochu jiný, takže se tím musíme řídit. Když máš pod čepicí, tak prostě bojuješ za lepší svět jinak. Psát vzdělávací články je třeba super. Někdo by s tím možná nesouhlasil, ale pořád se musíme něco učit a každá nová informace nás posouvá jako člověka směrem k lepšímu. (Lukáš)

7.2 PRÁVA ZVÍŘAT

Doba přímých akcí za práva zvířat je nenávratně pryč a už se asi nevrátí. Půlka z nás by dneska nepřelezla plot a druhá by pak už neutekla... (Pavel)

Sebeironizující pohled na sestupnou tendenci aktivit v rámci boje za práva zvířat a zejména v otázce přímých akcí bylo možné zaznamenat poměrně často. Samozřejmě je zde možné zcela jistě argumentovat již zmiňovanou absencí mladé aktivistické generace ochotné aktivně participovat na daných aktivitách. Pokud bychom v našem seznamu informantů udělali pomyslnou věkovou mez třiceti let, tak se zjistíme, že z mladších třiceti let nepřiznal účast na přímých akcích za práva zvířat nikdo, zatímco u starších třiceti let to byla většina, až na dva informanty. To opět svědčí spíše o tom, že radikální podoby aktivismu jsou nahrazovány konvenčnějšími metodami, které jsou společensky akceptovatelné, ale ve výsledku spíše bez reálného efektu.

Podepsat petici za to, aby se zakázaly kožešinové farmy, je asi fajn pro osobní pocit člověka, ale když se podíváme sami sobě do očí, tak si jen omlouváme to, že vlastně nemáme páky na to s tím něco udělat. (Adam)

Právě neefektivita aktivit jako jsou petice či osvěta pomocí informačních stánků a letáků se ukazuje jako určitý lakmusový papírek svědomí a identity hardcoristů. Pokud toto téma zaznělo, tak vedlo k výrazné sebekritice a uvědomění si vlastních chyb a nedostatků. Všichni informanti věděli, že by bylo potřeba dělat něco jinak a něco víc, ale nikdo již nebyl ochoten riskovat trestnou činnost s nejasným výsledkem.

Otázka práv zvířat, respektive boje za tato práva se ukázala jako určité citlivé místo a sebereflektované selhání nebo nenaplnění potenciálu hardcoru, který zejména v této rovině žádal celospolečenskou změnu. Žádný z informantů si nevybavoval v posledních zhruba deseti letech aktivní účast a reálně ani konání přímé akce bojující

za práva zvířat. Otázka zvířecích práv pak vedla až k poměrně dramatickým úvahám o jediné možné variantě v násilné trestné činnosti, která by zvířatům pomohla.

Nejsem schopnej udělat víc než nejíst maso, nekupovat výrobky z kůže a kožešin, bohužel... Rád bych, ale fakt netuším, co bych měl udělat, aby to bylo jinak. Osvobodit zvířata a zapálit kožešinovou farmu? Riskovat, že zabiju někoho jinýho? Na to prostě nemám. (Petr)

Tyto úvahy však zcela postrádaly jakýkoliv reálný základ a možnost či snad touhu po realizaci. Spíše se jednalo o vygradování myšlenek ad absurdum v situaci, která nikomu z informantů zcela evidentně nebyla příjemná. Část se spíše tvářila nešťastně až beznadějně, někteří našťavaně sami na sebe, ale nikdo nedokázal předložit realizovatelnou alternativu, která by se obešla bez možného násilí na jiných lidech.

Ačkoliv v prvním sledu přiznali informanti explicitně neúčast na akcích věnovaných právům zvířat, tak se později ukázalo, že ve skutečnosti situace není tak tragická, jak byla prezentována. Velká část se aktivně účastnila protestů proti cirkusům v jejich městech. Právě cirkusy jsou obecně bojkotovány a zahrnuty despektem s odvoláním na podmínky, ve kterých jsou zde chována zvířata.

Bojovat proti cirkusům je vlastně to jediný, co dneska aktivně můžeme. Je to zvrhlý a zvrácený, svoje děti bych tam nikdy nevzal. (Alex)

Zmiňovaná myšlenka cirkusů bez zvířat není nikterak neobvyklá a naplno začala rezonovat až po ukončení sběru dat v souvislosti s peticí Cirkusy bez zvířat a protesty před cirkusem Humberto v Praze na podzim roku 2017, po kterých ředitel cirkusu označil protestující za teroristy. Aktivisté naopak poukazovali na skutečnost, že na světě jsou cirkusy, které mají výhradně lidské účinkující a jsou velmi populární. Ostatně například v Itálii a dalších zemích jsou zvířecí cirkusy zakázány zákonem.

Hele, artisti, kouzelníci, klauni a podobný blbosti, to mi je absolutně jedno, nic proti tomu nemám, ačkoliv bych tam dobrovolně asi nešel, ale pokud by mi řekla dcera, že to chce vidět, tak se prostě seberu a půjdu. Ale na týrání zvířat fakt ne. (Jiří)

Kontroverzní otázku pak tvořily zoologické zahrady, které jsou zpravidla také odmítány z důvodu chovu zvířat v zajetí. Tentokrát ale odpovědi a reakce nebyly tak striktní, protože se nejedná o totožný princip jako u cirkusů. Zvířata zde nejsou nijak výrazně nucena k nepřirozeným úkonům a podrobována drezuře. I proto nejsou ZOO pro některé hardcoristy až takovým problémem a přiznávají, že zejména s ohledem na své potomky s rodinou zoologické zahrady příležitostně navštěvují, protože zde děti mají možnost vidět zvířata i jinak než v televizi. Obecně si však uvědomují limity tohoto přístupu i nepřirozenost tohoto prostředí.

Spornou otázkou jsou ZOO. Vlastně nevím, co si myslím o životě v zajetí, ale zároveň je to život s péčí lidí, co jim snad na těch zvířatech záleží a poskytují jim potřebný zázemí. Fakt ale je, že radši uvidím lva v ZOO než v cirkuse, kde ho vláčí v kleci po světě a večer ho nutí hrát fotbal nebo jinak šikanují pro potěchu lidí. Ale ani z jednoho nebudu mít radost... (Josef)

Vina za současný stav přírody byla zcela jednoznačně připisována pouze lidskému faktoru a působení populace na životní prostředí. A právě určitá sebereflexe a kolektivní otázka viny za současnou situaci vedla k tomu, že by bylo možné i akceptovat zoologické zahrady, pokud by dokázaly pomoci zmírnit vymírání živočišných druhů. Motivace však v tomto případě rozhodně nebyla edukační a osvětová, jak bývá často u zoologických zahrad zmiňováno, ale čistě environmentálně pragmatická za účelem záchrany ohrožených druhů.

My si ničíme planetu, vybíjíme zvířata a je nám to úplně jedno. Jak často vymírají další a další druhy zvířat? Ale i rostlin? Já to asi ani nechci vědět. Pokud patřičně vzdělaní lidé dokážou v prostředí zajetí nasimulovat životní podmínky natolik, aby se zabránilo vyhynutí dalších druhů a časem i třeba jejich navrácení, tak ať se do toho jde. Ale jinak mám pocit, že vyhynout by zasloužil hlavně lidské drah za to, co tady všude napáchal... (Ondřej)

Závěrečné povzdechnutí a otázka vyhynutí lidského druhu je pak samozřejmě hyperbolou a pocitem určitého ekvivalentu metafyzické viny, jak ji chápe Jaspers [Jaspers 2006]. Otázka práv zvířat se však ukázala být nejpálčivějším bodem celého výzkumu, kdy informanti neřešili otázku nedostatků a limitů v této oblasti, ale totálního

selhání, které se ve své podstatě vrací až k průkopnické a mnohokrát zmiňované blokádě Velké pardubické roku 1992, která přinesla výsledek alespoň ve zmírnění překážek. Od té doby však málokdo vidí reálný posun společenského vnímání těchto otázek.

Ono je to trochu o naivitě a bláznovství. Když ti je dvacet, tak si myslíš, že změníš svět... Že lidi přestanou zabíjet zvířata, ničit přírodu a ubližovat si navzájem. A pak ti je čtyřicet a vidíš, že jsi nezměnil vůbec nic nebo maximálně pár lidí kolem sebe. Asi to fakt nejde. (Jiří)

7.3 FOOD NOT BOMBS A POMOC LIDEM BEZ DOMOVA

Již název platformy FNB poukazuje na skutečnost, že původní myšlenkou nebylo jen poskytnutí pomoci lidem v nouzi, ale celá aktivita měla i explicitně protestní charakter, který směřoval jak proti jaderným testům, tak proti samotnému zbrojení. V rámci jednoho ze série protestů se protestující pokusili o vytvoření reminiscence na Velkou hospodářskou krizi a před budovou banky financující jadernou elektrárnu zinscenovali frontu lidí čekajících na jídlo, konkrétně vegetariánskou polévku [McHenry 2012: 98]. Tato situace se nakonec promítla do výsledné podoby FNB, které rozdává jídlo (vegetariánské nebo veganské) lidem bez domova a v hmotné nouzi.

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že se v dnešní době jedná o čistě dobročinnou aktivitu, ze které se vytratil původní protestní a politický rozměr, tak celá situace je mnohem složitější. Richard Day ve své teorii nejnovějších sociálních hnutí, do kterých řada autorů FNB zařazuje, upozorňuje na skutečnost, že v rámci těchto hnutí je provozován i tzv. pozitivní protest [Day 2005]. Poskytování jídla tak můžeme vnímat jako dobročinnou aktivitu na straně jedné, ale na druhé straně nelze přehlížet rozměr toho, že se jedná o poukazování na nedostatečnou funkci státu a jeho selhávání v oblasti sociálních služeb.

Fenomén bezdomovectví a hmotné nouze je velkým problémem, což je markantní v Ústeckém kraji, který je veden v kategorii strukturálně postižených. Systematicky se potýká s velkou mírou nezaměstnanosti, obyvatel v exekuci a z toho důvodu je zde poměrně značné množství lidí žijících na ulici či v azylových domech a dalších sociálních zařízeních. V České republice tak funguje podle webových stránek 15

organizací (nebo spíše místních skupin) FNB, z čehož dvě fungují na území Ústeckého kraje, konkrétně v Děčíně a v Ústí nad Labem.

Zatímco v Ústí nad Labem se jedná zejména o místní aktivisty podpořené nejčastěji studenty zdejší univerzity UJEP, kteří se snaží pomoci alespoň jednou do měsíce, tak v Děčíně jde o poměrně dobře organizovanou skupinu rekrutovanou z prostředí okolo klubu Biograffs. Ti v pravidelných čtrnáctidenních intervalech poskytují o víkendu veganské jídlo lidem bez domova, kdy celou aktivitu chápou jako nutnou pomoc v oblastech, kde selhává sociální systém.

Nikdo z nás nemůže vůbec vědět, kde skončí a čím to bude vina. Proto považuju za smysluplnou věc pomáhat lidem, kteří jsou v nouzi. A protože nemám prostředky na to, abych suploval funkci státu, tak to prostě musím dělat v rámci svých možností. Proto se jednou za dva tejdny s kamarádama sejdeme a vaříme veganský jídlo pro lidi, co jsou v nouzi. Naše investice jsou fakt minimální a ta pomoc lidem je neocenitelná. (Petr)

Právě nízké vstupní náklady na veganské vaření jsou častou motivací a pomyslným „hnacím motorem“ toho, proč tyto aktivity pokračují. Jedná se však pouze o dvě města v celém kraji, kde se hardcoristé zapojují do pomoci pod hlavičkou Food Not Bombs. To však neznamená, že jinde se aktivisté nevyskytují a nechtějí pomáhat. Jenže menší lokality nenabízejí takové personální možnosti k rozvoji aktivit, což vede často k jiným, nárazovým formám pomoci. Často se jedná o předvánoční sbírky oblečení nebo benefiční koncerty, které jsou ale často spojeny právě se sbírkami a výtěžky putují na další nákupy potřebných věcí.

U nás obecně Food not Bombs moc nejede, na to jsme malý město a přijde mi, že o lidi bez domova je postaráno docela dobře, i když samozřejmě dobře je takový označení, který je vlastně úplně mimo. Ale jsou tu organizace, co se o ně staraj a maj na to lepší prostředky. Takže z naší strany jsou to spíš nárazový akce jako sbírky oblečení na zimu a podobně. Ale i tak je z těch lidí cejtít neuvěřitelněj vděk za to málo, co jim dáváme. (Jana)

Zajímavý však je názor, že péče o lidi v nouzi v některých městech funguje dobře a potravinová pomoc není třeba, respektive není akutní. To se však s ohledem na

velikost municipality dá připsat skutečnosti, že důležitějším je princip Gemeinschaft, tedy společenství s pevně zakořeněnými osobními vazbami, a určitá solidarita pomáhá tyto otázky řešit. Jak se ukázalo, tak jedním z hlavních principů bylo poskytovat pomoc potřebným bez jakékoliv snahy rozlišovat a soudit příčiny, které dotyčnou osobu přivedly do tíživé situace.

Přece není důležitý, kdo a proč si pro to jídlo přijde. Důležitá je pomoc a solidarita, protože to je hlavní zbraň v týhle době, kdy každý jede jen sám na sebe. Nechci soudit lidi, každý jsme někdy udělali chybu a holt jsme měli kliku, že jsme se po ní nedostali na ulici. A někdo tu chybu ani udělat nemusel. (Lukáš)

Rovina pozitivního přístupu k životu se projevuje v tom, že i při finanční pomoci lidem bez domova nesoudí účel, za kterým potřební peníze žádají, ale spíše upřímnost ve sdělení této motivace, kdy i ortodoxní sXe vegani nemají problém poskytnout peníze za účelem nákupu alkoholu, a dokonce i masa, pokud je přiznán skutečný účel. Důležitá je tedy upřímnost sdělení a model jakéhosi života v pravdě.

Asi každý známe takový ty postavičky z nádraží, co potřebujou na vlak do Benešova, na léky a podobně. Na rovinu mi v tomhle dost vadí, že nedokážou říct pravdu, protože je vždycky tak trochu šikanuju a nabídnu jim, že jim ten lístek koupím. Ještě se mi nestalo, že by to přijali. Vždycky jen ranec výmluv, že mě nemůžou otravovat a podobný kraviny. Hele, to fakt neberu. Je mi mnohem sympatičtější, když mi řeknou pravdu, že chtěj na cigára nebo na chlast. To jim i nějakou korunu dám, i když si neodpustím rejpnutí jako správněj sXe (smích). Vždycky mi to přijde smysluplnější, než to cpát nějakejm organizacím, kterejm moc nevěřím. (Jan)

Zvláštní rovinou je v tomto případě skepse či proklamovaná nedůvěra vůči humanitárním či jiným dobročinným organizacím. Několik informantů se pak vyjadřovalo velmi nevybíravě zejména vůči organizaci Člověk v tísní (ačkoliv jiní přiznávali aktivní spolupráci), a to zejména v souvislosti s událostmi z počátku roku 2013, kdy v ústecké čtvrti Krásné Březno hrozilo vystěhování z ubytovny několika romským rodinám. Situace byla nakonec vyřešena za součinnosti aktivistů z Prahy. Člověku v tísní byla vyčítána pasivita a řada pochybení v řešení této situace, ale i silné

vazby na ústeckou sociální demokracii a zejména náměstkyni primátora z ČSSD Zuzanu Kailovou, která dříve pro organizaci pracovala.

V souvislosti s touto událostí proběhly i benefiční koncerty (zejména v ústeckém klubu Exil), jejichž cílem byla finanční podpora potřebných. Ty jsou poměrně častou formou pomoci, kdy kapely zpravidla vystupují pouze za minimální náklady na cestu nebo zcela bez nároku na honorář a výtěžek z koncertu je použit na pomoc vybraným lidem či organizacím.

I kdyby podpora benefičních koncertů byla to jediný, co udělám, tak mám pocit, že jsem toho udělal víc než spousta jinejch. Navíc vím, že jsem to dal do ruky lidem, kterejm věřím. Jinak pracuju často i o víkendech, takže se nemůžu s kámošema podílet na vaření pro lidi bez domova, takže je aspoň podporuju finančně, ať mají z čeho vařit. A nenechám si ujít veganskou FNB večeři pro lidi bez domova. Když jsem o tom někomu vyprávěl, tak spousta masožroutů ohrnovala nos, že někomu pomáháme bez masa, ale realita je taková, že z těch potřebnejch nám nikdo nikdy ani slovem nevyčetl, že nemá maso. Jak se to říká? Sytý hladovému nevěří? (Adam)

S ohledem na časové vytížení a povinnosti spojené například se zaměstnáním či s rodinným životem přecházejí často k variantě finanční podpory, ať již aktivit jako Food not Bombs nebo přímo konkrétních organizací a sociálních zařízení. V poměrně časté nadsázce se pak objevuje myšlenka toho, že poskytnuté dary je možné uplatnit jako daňové odpisy, čímž dotyčným prakticky nevzniká žádná finanční újma, a přesto pomohou. To pobaveně glosují jako boj proti systému, který však není často již ani sekundární motivací.

Mám firmu, která není nějak obrovská, ale přesto není ani tak malá, abych nemohl udělat trochu dobra, takže vždycky na Vánoce nakoupím něco pro děti do dětskýho domova a odnesu jim to. Ta dětská radost je neuvěřitelně povznášející, a navíc mám pocit, že díky odpisům z daní poškozuju systém (smích), takže jsem vlastně velkej anarchist... (Kryštof)

7.4 EKOLOGICKÝ AKTIVISMUS

Byl jsem malý dítě a jeli jsme s rodičema tuším do Chomutova na návštěvu, ani nevím ke komu. V hlavě mi totiž zůstala strašlivá zplundrovaná krajina a obrovský stroje, který ukrajovaly kusy země a měnily přírodu v apokalypsu. (Jan)

Silné zapůsobení obrazu mostecké hnědouhelné pánve je nesmazatelným momentem hrůzy z toho, jak může vypadat příroda a jak se s ní může zacházet. Přitom se jedná o naprosto signifikantní místo umocněné obrazem barokního zámku Jezeří, ze kterého je výhled na následky povrchové těžby. Ten spadá do katastru obce Horní Jiřetín. Právě Horní Jiřetín je symbolem boje za zachování přírody a zároveň obce samotné, jelikož obec stojí na hranici vytyčené povolenými těžebními limity hnědého uhlí. Jejich prolomení je neustále diskutovanou otázkou. Ta by však znamenala, v případě prolomení limitů, faktickou likvidaci obce, která by musela ustoupit těžbě. Stejně jako se to již stalo v případě řadě dalších obcí, například Libkovic [Novák 2017: 12] srovnaných se zemí v roce 1992. Paradoxnost tohoto kroku spočívá v tom, že obec zanikla z důvodů plánování těžby, která však nikdy nebyla zahájena právě kvůli diskutovaným limitům těžby. To však nastartovalo vlnu ekologického aktivismu v severních Čechách.

Na severu jsem se narodil, vyrostl, po škole jsem se sem vrátil, i když jsem měl možnosti zůstat v Brně a mít dobrou práci, ale proč? Mám tu kořeny a máme tu svoje problémy, který musíme řešit. Nemá cenu utíkat, spíš naopak... je tu spousta krásnejch míst, který si zaslouží zachránit a ne, že poslední zhasne... (Vladimír)

V souvislosti s ekologickou tematikou se často objevoval lokální patriotismus, který zde patrně sehrává roli většinou naprosto absentujícího vlastenectví či nacionalismu. Ačkoliv se Ústecký kraj obecně potýká s odlivem obyvatel a zejména mladých lidí, tak vazba na kraj byla v rámci výzkumu poměrně intenzivní a většina informantů se stavěla striktně negativně k myšlence opustit kraj. Nezanedbatelná část měla zkušenosti s jinými městy a kraji, zejména v souvislosti se studiem. Někteří dlouhodobě žili v zahraničí, ale všichni považovali za automatické, že se vrátí na sever

Čech. Motivací byl často nejen citový vztah k místu, ale i touha zvrátit nepříznivý obraz kraje a zlepšit zdejší situaci, kterou nelze změnit útekem za lepším životem jinde.

Samozřejmě snaha o zlepšení situace s sebou nese určité limity v tom, co je možné změnit z pozice občana (byť aktivního). A právě ekologická tematika se ukazuje jako klíčový aspekt lokálního aktivismu, protože se jedná o aktivity, které jsou nejdostupnější, co do realizace.

Ono to vlastně celý nějak vyplynulo. Snažili jsme se zlepšit svět kolem sebe a jeden z největších problémů tady na severu je prostě ekologie. Otázku zaměstnanosti a platů těžko vyřešíme, ale přírodu si fakt zničit nemusíme. Ale chce to udělat něco víc než si hrát na to, že třídíme odpad. (Roman)

V souvislosti s nástupem nových trendů na krajní pravici, která se snažila opustit striktně subkulturní prostředí, docházelo k řadě ideových transferů z prostředí, které by se dalo označit za levicové. Jednalo se zejména o z Německa příchozí koncept Autonomního nacionalismu [VeJVodová 2008], který přijal kupříkladu ekologickou tematiku a snažil se na ní stavět svou prezentaci. Autonomní nacionalisté Sever byli jednou z neaktivnějších buněk této organizace, což se začalo brzy projevovat i ve veřejném prostoru, kde se jejich sebezprezentační strategie začala ukazovat jako úspěšná. To se však projevilo jako silný mobilizační prvek v rámci ekologického aktivismu, který se tak povedlo znovu nastartovat, a navíc pro něj získat v některých lokalitách i aktivní podporu a účast dobrovolníků z řad veřejnosti.

Bylo nepochopitelný, že nám náckové začali brát témata a aktivity, když si zase jednou přestali říkat náckové a byli autonomní nacionalisté. Tenkrát jsem dělal dobrovolníka u Člověka v tísní a na nějaký besedě ve škole mi pár lidí řeklo, že jsou to vlastně super kluci, protože třeba uklidili les. Myslel jsem si, že se hanbou propadnu. A bylo mi jasné, že musíme začít něco dělat, aby se to změnilo. Tak jsme se v pátek na koncertě domluvili a v sobotu jsme šli sbírat odpadky do lesa. Poprvé nás šlo asi deset. Začali jsme to dělat častěji a najednou nás bylo třeba čtyřicet, ale z toho půlka byli úplně normální lidi mimo scénu. Jen se jim to prostě líbilo, tak nám šli pomoci. A to jsou věci, co mají smysl a dávají sílu bojovat... (Josef)

Hardcorová scéna se díky své silné ekologické orientaci stala častým personálním zdrojem pro profesionální organizace, které nezřídka své budoucí zaměstnance či dobrovolníky rekrutují právě v subkulturním prostředí. I z toho důvodu je pak velmi často možné spatřit na koncertech a festivalech informační stánky a letáčky s ekologickou tematikou, a často jsou k dispozici i různé petice s ekologickou, ale i lidskoprávní tematikou.

Je vlastně super se dívat na to, jak ekologický organizace jako je Arnika jsou dneska personálně zajištěný lidma, co měli nebo mají něco společného se scénou. Mám pak pocit, že to nebylo zbytečný a nějaký ideály v lidech ještě jsou.
(Kryštof)

Zejména díky organizaci Arnika se pak často vracelo téma řeky Labe, respektive vytvoření plavebního stupně na řece u Děčína, který by zlepšil možnosti říční dopravy na řece. Tento krok by však byl realizován pouze za cenu vybudování jezů na řece a vybetonování koryta řeky na několika místech, což by se velmi negativně projevilo na ekosystému díky zásahu do dvou chráněných krajinných oblastí. Toto vybudování jezu má pak silnou podporu zejména v řadách ČSSD, tedy politické strany, která byla v oblasti Ústeckého kraje zpravidla velmi silná se stabilní voličskou podporou. I přesto se však zatím nepovedlo výstavbu jezů prosadit, ačkoliv je zde silný tlak nejen politiků, ale i lodních dopravců, kterým by splavnění řeky výrazně pomohlo. V očích aktivistů se však jedná o zločin, který poškodí opět nejen krajinu, ale i celkový obraz lokality, z čehož často vystupovala přírodní dominantu Pravčické brány, největší pískovcové skalní brány v Evropě, která je však zneprístupněna, aby nebyla ještě více poškozena.

Co tady na severu ještě máme? Třeba u Hřenska je Pravčická brána, která ale není přístupná, protože je zničená a nejspíš by další nápor nevydržela. Na Labi se před pár lety objevily vydry, což je znamením toho, že se kvalita vody zlepšuje a řeka je relativně čistá. A co udělají politici? Začnou lobbovat, aby se řeka vylila betonem a udělaly se tam jezy. To fakt není cesta, jak to tady udělat lepší. **(Michal)**

Téma se pravidelně vrací jak v politických debatách, tak v rámci petičních akcí ekologických organizací, a v souvislosti s veřejnou diskusí se stávalo opakovaně i

předmětem proslovů kapel na koncertech, kde byla celá stavba zcela jednoznačně odmítána. Informanti se stavěli jednoznačně za ekologické aktivity a snahu jakkoliv zlepšit či alespoň nezhoršovat životní prostředí severních Čech. A i když se nepokoušeli o aktivity typu blokády nebo stávky, tak v žádném případě neodmítali pomoc s bojem. Někteří si pobaveně představovali, jak by mohla vypadat blokáda řeky Labe, aby nedošlo k výstavbě jezů. Nic z toho však nemělo snižovat vážnost situace a potřebu aktivní podpory. Jeden z informantů se následně vyjádřil ve smyslu, že i finanční podpora je to nejmenší, co může ve prospěch aktivistů učinit.

Co můžu udělat míň než podepsat petici? Nebo nějak finančně podpořit ekologický aktivisty? (Lenka)

8 DO IT YOURSELF

Obdobná situace jako ve světovém punku a hardcoru let sedmdesátých a osmdesátých nastala v Československu po roce 1989, kdy nahrávací společnosti ve vidině zisku vydávají nahrávky kapelám, u kterých by to bylo před několik lety naprosto nemyslitelné. Vedle Plexis, Tři sester a Visacího zámku tak vyšly například dvě prodejně velmi úspěšné desky kapely Orlík, která se nikterak nesnažila svůj rasismus maskovat. Vše pak vyvrcholilo vydáním desky otevřeně rasistické kapely Braník, která nakonec skončila před soudem a podmíněnými rozsudky odnětí svobody, kdy samotné trestní stíhání inicioval Šimon Budský z kapely Kritická situace. Vedle toho nakladatelství OPUS vydalo například debutovou desku slovenské punkové kapely Davová psychóza. S prvními zkušenostmi pak přišly i první deziluze (jak z přístupu vydavatelů, tak z dalších vydávaných záležitostí) a bylo poměrně jasné, že vedle ideologického importu dojde i k importu myšlenky DIY a kapely začnou brzy vydávat nahrávky svépomocí, což se i následně stalo. Vše bylo doprovázeno specifickým humorem, kdy řada televizních postav měla de facto fankluby v subkulturách. Nebylo tak divu, že na ústřední postavu televizního Receptáře a jeho kutilské rady vzpomínají někteří hardcoristé dodnes.

Pamatuju si tu dobu, kdy jsme se bavili tím, že největší frajer v týchle myšlenke je Přemek Podlaha, protože jeho zlepšováky byly fakt neuvěřitelný. Ale i když to byl vtíp, tak na tom fakt něco bylo. Ty věci fungujú líp, když si je upraviš podle sebe a nemusíš řešit zbytečnosti okolo. (Vladimír)

8.1 DIY IDENTITA VS. KOMODIFIKACE HARDCORU

Lze zůstat v undergroundu a neřídít se DIY? To se ukázalo jako velmi kontroverzní otázka, na kterou nelze najít jednoznačnou odpověď. Je řada kapel (nutno podotknout, že výhradně zahraničních), které mají v rámci scény kultovní status, ale honoráře, marketingové týmy a další prvky rozhodně neodpovídají ideálům undergroundové scény. Určité rozčarování ale nastalo okolo slovenské kapely Davová psychóza, která má pro mnohé hardcoristy kultovní status, která se v roce 2009 vydala na turné po Česku a Slovensku.

Zažil jsem jedno velký zklamání, kterým je Davovka. Asi jediná kapela, která mi zůstala od punkovejch začátků. Vždycky mi ta kapela přišla velmi angažovaná, obzvláště když dokázala po první desce odejít od velkého vydavatelství, tenkrát tuším Opusu, a vydat si desku na vlastní triko. A to desku parádní hudebně i textově strašně silnou. Byla to pro nás modla. A pak najednou přišlo turné, který se tuším jmenovalo Stop těžbě uranu, kdy jsme si říkali, že to bude fakt pecka, protože Jano žije v Austrálii a moc nehrajou. Měla to bejt angažovaná akce, ale pak vyplavalo, že to celý organizuje nějaká agentura, co dělá velký festivaly na Slovensku, kde hrajou popový kapely a podobný věci. Tím pro mě něco umřelo, protože tam už nešlo o myšlenku, ale za myšlenku se schovávala honba za něčím ziskem, protože ta agentura by to fakt nedělala jen tak. (Pavel)

Turné se jmenovalo Stop těžbě uranu Tour a organizovala jej agentura Duna pořádající například jeden z největších slovenských festivalů Topfest. To se mohlo zdát pochopitelné z toho důvodu, že kapela vystupuje jen výjimečně a potřebovala uskutečnit nárazové turné. Bohužel zastoupení komerční agentury, která je primárně motivovaná ziskem se s pochopením neseťkalo, a to i přes skutečnost, že se celé turné neslo v duchu podpory Greenpeace.

Ukázalo se tak, že mainstreamizace nebo spíše komodifikace scény je pořád pro určité informanty daleko větším problémem, který dokáže zastínit i účel, který by byl jinak přijat veskrze pozitivně. To nutně souvisí s otázkou sponzoringu koncertů a festivalů ze strany komerčních subjektů, které nemají žádnou reálnou ideologickou vazbu na subkulturní prostředí. Je to ještě akceptovatelné?

Je super, když děláš koncert a nestraší ti tam logo nějakýho sponzora, kterej ti to dotuje. Jdou takhle dělat i poměrně velký akce. Kapely to chápou, zahrajou za cesták a za vege jídlo. Nemusíš nikomu nic vysvětlovat a je to všechno v pohodě, zisk rozdělíš kapelám a na něco užitečného. Já punkový vody úplně neopustil, ale když jedeš na Pod parou a vidíš tam všude reklamy, tak je to vlastně dost smutný, ale chápu zase, že takováhle akce s opravdovými legendama punku nejde udělat na koleni a třeba Bad Religion ti fakt nepřijedou za cesták, no. (Vladimír)

Přiznané kořeny v punkové subkultuře ukázaly i v určitém ohledu dichotomické vnímání otázky komodifikace hardcorové a punkové scény. V případě běžných standardů v hardcorové scéně jako jsou minimální požadavky na honoráře kapel (povětšinou náklady na benzín/naftu a veganská strava, případně možnost přespání) je možné konat koncerty s benefičním posláním a maximálním možným ziskem, ale i relativně velké festivaly ve skutečně DIY podmínkách bez velkých sponzorů a reklam. Typickým příkladem v České republice je konaný Fluff Fest, jehož návštěvnost se pohybuje v jednotkách tisíců a má charakter kulturní akce nejen ve střední Evropě.

Zmiňovaným punkovým ekvivalentem této akce je festival Pod parou, který má podporu sponzorů (byť ne nijak masivní) a může si dovolit jako hlavní hvězdy zvat i nákladné kapely, které překročily hranice punkové subkultury a jsou velmi populární po celém světě. Tomu už ale odpovídají i honoráře v řádech statisíců korun. Typickým příkladem jsou americké kapely Anti-Flag nebo Bad Religion, které by se daly označit i za mainstreamové. V tomto případě je ale obecně akceptován status těchto kapel, stejně jako skutečnost, že mají určité finanční nároky. Vedle nich pak vystupují i otevřeně anarchistické kapely jako Conflict. Je tak určitým paradoxem, že vysoké honoráře a sponzoři u punkového festivalu jsou brány jako nutná věc, zatímco v případě hardcorového koncertu nebo festivalu by se jednalo o neakceptovatelný jev. Objevuje se tak znovu otázka, jestli lze DIY chápat jako striktně undergroundovou a nekomodifikovanou záležitost?

Já vlastně nevím, jestli se dá dneska o principu DIY v některých aspektech mluvit. Je DIY, když někdo vydá desku bez velkého labelu? Když na internetu dneska najdeš služby, který jsou na daleko vyšší úrovni, než před dvaceti rokama měly k dispozici velké labely? Navíc hodně z nás vzpomíná na Kritickou (situaci), když vydala v podstatě na svoje triko desku, která byla tak profi udělaná, že tam nebylo moc kam stoupat. Ale na druhou stranu se jim často předhazovalo, že jim zvuk snad dělal Michal David, jenže jestli to byl fakt on, tak ten zvuk je prostě skvělej. (Pavel)

Reakce na to, že nahrávka Kritické situace vznikla ve studiu Mida (Michal David) byly poměrně různorodé, kdy na jednu stranu byly neoddiskutovatelné hráčské¹⁰

¹⁰ Například bubeník Svatopluk Čech dnes působí v Symfonickém orchestru hlavního města Prahy FOK.

a skladatelské schopnosti kapely plně respektované, ale na druhou stranu byl Michal David vnímán jako nepřítel a reprezentant normalizačního popu. Nutno však podotknout, že na kvalitě výsledného zvuku se shodují prakticky všichni a Michal David se na nahrávání příliš nepodílel. A i když deska byla celkově druhá vydaná u nezávislého vydavatelství Day After Records, tak vyvolala spíše řadu otázek po samotné podstatě DIY. Je stále přístup DIY, když za vlastní peníze kapela udělá kvalitní nahrávku v profesionálním studiu a vydá na nezávislé značce? A mnohem složitější rovinu do problematiky přináší americká vydavatelství jako jsou Epitaph Records či Far Wreck Chords založená Brettem Gurewitzem z Bad Religion, respektive Fat Mikem z NOFX. Obě tyto značky vznikly čistě na principy DIY, ale dnes mají celosvětový význam, i když vydávají stále punkové a hardcorové kapely a mají status nezávislých značek, ačkoliv vydaly dříve desky kapel, jako jsou například The Offspring. To ale ve skutečnosti jen potvrzuje v úvodu práce zmíněnou problematiku přenosu subkultur a subkulturních idejí do jiného prostředí, zejména tak dramaticky odlišného od USA, jako je postkomunistický areál.

My tady vedeme diskuzi o tom, jestli se někdo zpronevěřil scéně, když je o něco známější, ale není to paradox? Posloucháme tady americký kapely, odvoláváme se na Fugazi, všichni mají rádi Sick Of It All, ale nikdo by asi nikdy neřekl, že to jsou komerční a zaprodaný kapely. Ale Sikofky fakt nejsou underground. (Jindřich)

Pokud z českých kapel měla kultovní a všeobecně uznávaný status zejména Kritická situace a posléze Balaclava, tak ze zahraničních kapel to byli zejména průkopníci straight edge z Minor Threat a jejich nástupnická a personálně provázaná kapela Fugazi, kterou na rozdíl od prvně jmenovaných řada informantů viděla koncertovat. Pak můžeme zmínit zejména Sick Of It All patřící k takzvanému NYHC (New York Hardcore)¹¹. Tyto kapely jsou jednoznačně respektované a uznávané jako nezpochybnitelné hardcorové autority, ale zejména u Sick Of It All nelze mluvit o přístupu DIY, undergroundu a dalších věcech spojených s hardcorem. Jedná se reálně „velké kapely“, které ale vzešly z undergroundového prostředí a sdílejí a šíří nadále tyto

¹¹ Minor Threat a navazující kapely pocházely z oblasti Washingtonu DC, Black Flag a Dead Kennedys z oblasti Los Angeles. Označení NYHC tak sloužilo k označení místa původu, ale postupem času se posunulo v označení samostatné odnože HC.

ideje. A nikdo z informantů se ani náznakem nepokusil zpochybnit jejich autenticitu jako hardcorových kapel či snad říct, že nějak poškozují hardcorovou scénu. Zatímco výrazným trendem a častým tématem diskusí na serveru czechcore.cz byly debaty nad tím, kdo „kurví scénu“, objevovaly se zde rychlé a nepodložené soudy na základě osobních sympatií a antipatií.

Ono je fakt jednoduchý říct, že někdo kurví scénu, ale je mnohem těžší to vymyslet celý líp. Slyšíme, že Banán tohle a Banán tohle... Ale pak se podíváš a peníze z desky jdou na Anarchist Black Cross. Tohle je komerce nebo něco proti scéně? (Jana)

Banán, jakožto nejvýraznější postava současné české hardcorové scény, byl poměrně častým tématem, kterému se nevyhnul prakticky žádný z informantů, kdy zejména ti „služebně starší“ přiznávali přátelský vztah a z toho důvodu větší otevřenost i v kritice jeho počínání. To se týkalo zejména již zmiňované kapely Hanba a událostí okolo jejího bubeníka a jeho vystoupení na popularizaci punku, sXe a veganství. I přes většinový nesouhlas s tímto počínáním byl vedlejším aspektem strach o to, aby se nezdiskreditoval zejména sám Banán, kterému přes tyto „aféry“ většina informantů důvěřovala a hájila řadu jeho aktivit.

Jednou z nich byla otevřená podpora Anarchist Black Cross (ABC) z prostředků získaných prodejem desky Silou kovadliny. ABC je mezinárodní anarchistickou iniciativou, která si klade za cíl podporovat anarchisty vězněné z politických důvodů, přičemž si velmi striktně zakládá na anarchistických ideálech a nezískává prostředky ze státního rozpočtu ani od NNO. To lze jen velmi těžko považovat za určitou formu komerce a opuštění ideálu scény ve prospěch komodifikace, jelikož si lze jen těžko představit, že by otevřená podpora stíhaných anarchistů vedla ke zvýšení popularity u majoritní společnosti.

Obdobně byla vnímána i otázka hudebních anket, kdy ceny Anděl zavedly kategorii punk a hardcore, kam jsou hudebními publicisty nominovány hudební počiny za daný rok. V roce 2014 byla nominována právě kapela Hanba, která ve své kategorii zvítězila a samotnou cenu nakonec odmítla převzít. Zejména v kontextu personální stagnace severočeské scény a toho, že nešlo o formu soutěže, kam by se interpreti hlásili sami, ale jsou vybírání odborníky, byla tato událost vnímána i pozitivně jako možná cesta k přilákání „mladé krve do scény“.

Uděláš si na kolena desku za svoje peníze, dáš jí na net zadarmo a pak tě nominujou na nějakou cenu, protože se k tomu může dostat každý. Jenže to je prostě něco jinýho, než psát lidem o nějaký hlasy. A třeba to někoho přivede k hardcoru. (Petr)

8.2 DIY KULTURA

Jednou z často zmiňovaných dimenzí byla rovina chápání DIY jako kulturní záležitosti, respektive spíše kontrakulturní, protože ukazuje na skutečnost, že aktivity v rámci scény lze provozovat bez bohatých mecenášů, a přitom dnes již na srovnatelné úrovni. Nicméně i přes důležitost této myšlenky byl její význam poněkud upozaděním tím, že se jedná o jakýsi automatismus, bez kterého si nelze moc hardcore punk představit.

Tohle je strašně důležitá věc, protože vlastně hardore vzniknul jako reakce na to, že punkový kapely vydávaly na velkejch značkách. I když dneska je to vlastně o dost jednodušší. Jsem strašně rád, že jsou kluby, který provozujou lidi ze scény a že ty prostory jsou vlastně celý DIY, i když je to občas dost divoký. (Jakub)

Ačkoliv hardcore punk je sám o sobě spíše uzavřený, tak lze najít alespoň částečně spřízněné subkultury, které mohou sdílet fyzicky stejné prostory a stejné kluby. Jedná se zejména o punk, techno, hiphop a reggae nebo ska. Díky této symbióze pak mohou poměrně dobře na principu DIY fungovat alternativní prostory a konat se koncerty bez nutnosti složitých procedur a smluvních závazků vůči majitelům. Takového kluby jsou zejména děčínský Biograffs, litvínovská Ponorka a ústecký EXIL, který se částečně stal i jakýmsi komunitním centrem, kde se několik osob věnovalo jakémusi quasi squattingu, když zde žili v obdobných podmínkách jako ve squatech, ale reálně se souhlasem majitele. To byl ostatně jediný náznak squattingu na severu Čech, kterému se zde jinak nevěnuje přílišná pozornost a je považován za „zábavu Pražáků“.

Během výzkumu a pobytu v terénu však aktivita prostoru EXIL výrazně utichla, jelikož se jednalo o alternativní prostor a podmínky tomu byly značně odpovídající, což se stalo nechtěným předmětem pomsty. V daném prostoru měl zájem o pořádání koncertu bývalý člen jedné severočeské punkové kapely, který jej však nikdy fyzicky neviděl a jeho nová kapela byla žánrově neodpovídající prostoru, jelikož hrála pop rock.

Byl tedy odmítnut a rozhodl se, že se pomstí klubu a jeho provozovatelům tím, že pod falešným jménem pošle udání pro nedodržování hygienických předpisů a další prohřešky vůči platné legislativě. Jelikož ale prostor nebyl oficiálně zkolaudován jako hudební klub, tak došlo ze strany úřadů k zásahu, který měl za následek dočasné uzavření prostor a vynucenou změnu organizace a pravidel fungování prostoru, kterému se však již nepovedlo oživit svou činnost jako v předchozích letech.

Super myšlenka, ale má svoje limity. A dneska nevím, jestli je automatická nebo mrtvá. Možná oboje. (Aneta)

Poměrně častým sdělením bylo, že myšlenka Do It Yourself ztratila v mnoha aspektech svou původní sílu, protože se stala zcela běžnou a automatickou a rozhodně ji nelze chápat jako projev rezistence vůči čemukoliv, jelikož vznikla velká řada nezávislých hudebních vydavatelství. Už i komerčně úspěšní interpreti se leckdy odhodlají k tomu, že si nahrávky vydávají de facto svépomocí, když se jim nelíbí podmínky velkých vydavatelů. Její určitá vyčpělost také spočívá i v tom, že jsou dnes dostupné přístroje a technické vybavení na prakticky profesionální úrovni a dělat něco DIY často znamená to dělat stejně dobře jako profesionálové, ale neplatit za to nikomu dalšímu. S trochou nadsázky lze ve výsledku říct, že myšlenka DIY komodifikovala sama sebe, když se ze vzpoury stala normou, kterou přejímají i komerčně úspěšní interpreti. Ovšem s tím rozdílem, že jejich motivací zpravidla není nezávislost, ale maximalizace zisku. Tím lze vysvětlit i poznámku, že je celá myšlenka možná také již mrtvá.

Dneska je trochu jiná doba a dělat něco DIY je vlastně dost jednoduchý, i když to má různé roviny. Vydát si dneska sám desku je úplně normální věc, obzvlášť po faktický smrti hudebních nosičů a přechodu na online sdílení a distribuci hudby. Tím fakt nikoho neodvaříme. Stejně jako když si jí sami nahrajeme, protože ta technika je na takový úrovni, že běžnej posluchač fakt nepozná něco ze zkušebny a ze studia. (Tomáš)

Právě technická dostupnost a možnosti šíření se staly alfou a omegou uvažování o DIY a spojení s undergroundem. Realizace nahrávky v nahrávacím studiu je dnes reálně dražší záležitostí než pořízení dostačující techniky k tomu, aby se nahrávka dala

pořídit svépomocí. To vede k tomu, že velká část interpretů v rámci subkulturních scén skutečně přechází k tomuto způsobu realizace, které je navíc umocněné tím, že se hudba obecně spíše sdílí on-line pomocí serverů jako je Bandcamp, kde se dostane zdarma či za dobrovolný příspěvek prakticky ke komukoliv. Tím se náklady skutečně minimalizovaly a maximalizovala se možnost šíření hudby.

Dělat něco DIY dřív bylo hrozně jednoduchý. Nebo jednoduchý? To je asi blbost, ale prostě někdo vzal do zkušebny nějaký kazeták, nahrálo se demo, chrčelo to, bylo to plný chyb a bylo to úplně šílený, ale bylo to na světě. Jinak se to dělat nedalo, protože nahrávací studia měly jen nahrávací firmy a tam si za komoušů prostě šanci neměl. Jenže dneska je jiná doba. Už i mobilem natočíš něco, co hraje líp než ty kultovní nahrávky z osmdesátek. (Marek)

Nostalgické volání po tom, jak dříve bylo všechno lepší, se objevovalo i v otázce hudebních nahrávek a jejich kvality, která samozřejmě s postupem času znatelně stoupá a je čím dál tím více dostupná. Zatímco pro některé informanty byly nedocenitelným artefaktem a doslova kultovní záležitostí staré nekvalitní nahrávky, tak jiní oceňovali modernizační proces a považovali jej víceméně za nutnou součást sebe prezentace, která musí ukazovat progres ve všech ohledech.

Zde se objevil výraznější rozpor v pojetí často užívaného a nejasného pojmu underground. Jedna část informantů jej využívala prakticky v rovině undergroundu jako životní alternativy v době socialismu, kdy se takto označovaly kapely jako Plastic People of The Universe nebo DG 307, které však neměly možnost pořizovat kvalitní nahrávky v omezeném počtu nahrávacích studií té doby, protože vše bylo vázané na rozhodnutí patřičných úřadů. Z toho důvodu jsou tehdejší nahrávky nekvalitní, ale pro mnohé jsou autentickou výpovědí skutečné kontrakultury.

Bejt underground prostě neznamena dělat věci blbě. Fugazi v ROXY v pětadevadesátým měli tak dokonalej zvuk, že to snad ani nebylo možný. Byla to bomba. Uměli na to, měli super vybavení a nikdo na ně neřekne křivýho slova. Proč by taky měl? Měli možnosti a dělali to tak, jak uměli a taky jim nikdo nevyčítal, že si po večerech nevyřezávají kytary, aby byli nezávislí na konzumním světě. Snad je pryč doba fetiš magorů, co házeli efekty ze schodů kvůli HNF. (Pavel)

Zde naplno vystupuje na povrch skutečnost, že ačkoliv byla v počátku formování hardcoru myšlenka společenské změny, tak v jeho centru nestála myšlenka No Future jako u punku a ani explicitní odmítnutí kvality, což lze dokládat na vzorech zahraničních a všeobecně respektovaných kapel, jako jsou Fugazi. Ti přes celosvětový vliv a význam zůstali kapelou, která vystupovala v klubech, nehrála velké koncerty a vyhýbala se většině festivalů. A i když kapela poskytovala rozhovory mainstreamovým médiím, hrála na drahé a kvalitní hudební nástroje, tak nikdo nezpochyboval její status. Z toho také plyne druhá varianta pohledu na to, že nekomodifikovat se neznamená nutně rezignovat na kvalitu provedení. Proto dnes, i vzhledem k dostupnosti, lze spatřit hardcorové kapely s kvalitním hudebním vybavením, aniž by to byl vážnější problém pro jejich vnímání.

Závěrečná poznámka o fetiši se vztahuje ke kapele Hrdinové nové fronty, která byla první opravdu hudebně zdatnou a radikální punkovou kapelou v Česku. Avšak vzhledem k působení v polovině osmdesátých let měla omezené technické možnosti. Její zpěvák se poté někde vyjádřil, že specifický zvuk byl tvořen zejména kytarovým efektem, který se mu rozbil, když spadl ze schodů, a od té doby hrál jinak. Řada kytaristů pak přiznala, že se pokoušela zvuk napodobit tím, že tentýž model kytarového efektu všelijak shazovala z různých míst, aby dosáhla podobného poškození, což se z dnešního hlediska může zdát až absurdní a marginální z hlediska toho, co tvoří scénu v očích jejích aktérů.

Vždyť to je dneska vlastně hrozně snadný. Drží nás pohromadě názory na svět, ale i hudba a společný zážitky. Z doby před dvaceti rokama máme doma pár pomuchlanejch zinů, občas nějaký fotky a víme svoje. Tenkrát fakt nešlo udělat na akci pár set fotek. Ale dneska to jde, tak proč to nedělat? Fotky můžeme dát na Facebook nebo kamkoliv jinam, kde to vydrží... A možná se za dvacet let budeme koukat úplně stejně nostalgicky jako dneska na ty fotky ze šuplíku. (Alex)

Zajímavým momentem se pak stalo implicitní přihlášení k sociálnímu konstruktivismu v otázce budování scény. Ta ale nemá pevně definovanou formu a obsah, a je tvořena a limitována jejími účastníky a tím, jak ji vnímají. Právě v tom ohledu je důležitá sebereflexe i přiznání faktické neexistence scény jako reálného prostoru, který je zde navíc dán do paralely s ekologickým aktivismem proti prolomení

těžebních limitů v Horním Jiřetíně a jeho protagonisty, kteří sami sebe chápou přeneseně jako limity těžby. Stejně tak je možné chápat scénu jako sociálně konstituovanou platformu individualit, které k ní přistupují prismatickým Do It Yourself. A ačkoliv lze scénu chápat jako kolektivní výtvar, tak ji nelze vnímat jako uniformní záležitost, spíše naopak. A pokud bychom přistoupili na skutečnost, že konstrukce scény je z velké části diskursivní záležitost, tak dokud budou její aktéři aktivně participovat na diskusi o charakteru scény, budou se na jejím konstituování podílet a budou o ní aktivně přemýšlet, tak scéna bude fungovat.

To je prostě o nás, co ještě dovolíme, co uděláme a na co rezignujeme. My tady řešíme, co je hardcore, co je scéna a kdesi cosi, ale všichni víme, kam to vede. Ale nic z toho prostě neexistuje. Tyhle věci děláme my, a pokud budeme jen nadávat, že to je všechno na hovno, tak to tak bude. V Jiřetíně se lidi bouří pod heslem LIMITY JSME MY! a brání svoje domovy Tady to je snadný, scéna jsme my a musíme si jí bránit a rozvíjet. (Vladimír)

Skutečnost, že scénu nelze chápat jako striktně ohraničený a pevně determinovaný prostor odráží myšlenka toho, že je tvořena lidmi. Nutno se však pozastavit i nad skutečností, že de facto žádné aktivity nelze provozovat bez finančních prostředků, a kromě personálních zdrojů potřebuje fungování scény i zdroje finanční, které se samozřejmě v duchu prezentované myšlenky dají těžko získat pomocí dotací a jiných cest z veřejných zdrojů. Je nutné získávat tyto prostředky cestami ryze subkulturního charakteru, tedy z prostředků jednotlivých aktérů scény, pokud možno s co nejmenšími zásahy z vnějšku.

DIY pro mě znamená především spoustu otázek. Podle mě je to vedle antifašismu základní atribut hardcore punku, ale jaký jsou ty rozměry? Jde jen o nějakou materiální věc? Že prostě budeme dělat desky na kolena? Nebo to má nějakou širší rozměr? Jako třeba fakt, že když to vygeneruje nějaký zisk, tak ho můžeme investovat do rozvoje scény a vytváříme trochu alternativní koloběh peněz? (Jakub)

Vedle problematického pohledu na samotnou otázku, zejména v současnosti a se současnými možnostmi se zde objevuje myšlenka DIY v rovině ekonomické alternativy

vůči majoritní společnosti, kdy vzniká alternativní ekonomický koloběh a peníze v určitém ohledu neopouští scénu a slouží i k jejímu rozvoji nebo k benefičním aktivitám. Nutno však podotknout, že se reálně jedná o tzv. šedou ekonomiku, protože většina finančních příjmů v tomto prostředí není evidována, daněna atd.

Samozřejmě zde máme výjimku provozovatelů e-shopů, subkulturních hudebních vydavatelství a dalších aktivit, které jsou provozovány často v souladu s platnou legislativou. To se však netýká příjmů z koncertů, dříve vydávání zinů atd., jelikož reálně nehrozí žádná perzekuce za nepovolené podnikání apod.

Ta doba se strašně změnila, s tím se strašně posunula i technika a možnosti. Pamatuju ty ziny, co byly psány na stroji, některý snad i ručně. A všichni jsme čekali, až se na nás dostane řada s přečtením. Dneska to prostě někdo v práci případně sjede na laserový tiskárně a je to. Nebo se to šíří po netu v pdf. Každý si to stáhne a je to super, protože se to strašně rychle šíří a může to oslovit daleko víc lidí. Na druhou stranu, kde jsou ty časy, kdy člověk chodil otravovat pošťačku, jestli mu nepřišel vysněnej zin? (Pavel)

Technologický pokrok zcela jistě ulehčil v mnoha ohledech realizaci myšlenky DIY, když dramaticky zjednodušil šíření informací. To se však se netýká jen zinů, ale i koncertů, nahrávek a dalších záležitostí. Zejména se s tím setkáváme v hledání pomoci a rad ohledně potřebných záležitostí pro klíčové aktivity, kdy skutečně řada dříve problematických otázek může být vyřešena v řádu jednotek hodin.

Dneska jsou mezi náma lidi, co normálně podnikají, maj firmy a produkují různé věci, co se můžou hodit. Dneska už fakt málokdo bude doma vyrábět trika sprejem a šablonou, když máš kamoše z jiný kapely, co má reklamku a udělá ti to ve volným čase prakticky za náklady, jenže asi milionkrát líp. (Jan)

Že se dají dělat věci kvalitně i v rámci principu DIY je takřka konsenzuální záležitostí, snad s výjimkou několika nostalgiků. Vystupuje zde však otázka toho, co je a není v rozporu s DIY. Protože již prakticky nikdo nedělá věci „sám“ a obrací se na kamarády ze scény, kteří mají kompetence a možnosti něco udělat lépe. Petra Kumová v souvislosti s pražskou scénou [Kumová 2018] pracuje s označením Do It Together,

protože vnímá princip jako kolektivní záležitost a nikoliv individuální. Individualismus pak chápe jako jeden z hlavních symbolů současné liberální společnosti, proti které se hardcore vymezuje.

V našem případě se však domníváme, že se severočeská scéna striktně nevymezuje vůči společnosti, a navíc princip DIY byl od samotného počátku kolektivní princip, který nebyl striktně uplatňován jedinci, ale byl spíše součástí skupinové identity. Navíc i samotný překlad pojmu Do It Yourself lze chápat i v množném čísle jako „udělejte si sami“, tudíž kolektivní nádech zcela jistě neztrácí.

My si můžeme něco myslet, můžeme v tom vidět rebelii nebo vzpouru proti něčemu velkému, ale vono to tak prostě není. Dřív dělali lidi věci pomocí DIY metod, protože prostě neměli na výběr. Byla to taková z nouze ctnost, jak něco udělat a nikoho se neprosit o nic, protože by to stejně nemělo efekt.
(Martin)

Chápat DIY jako historickou a kontextuálně silně determinovanou záležitost je jistě možné, což ostatně jen potvrzuje rozpor ve vnímání DIY v postsocialistickém areálu a v USA. Mnohem větší problém však v souvislosti s DIY spatřovali informanti v otázce ztráty subkulturní identity, která je pomalu ale jistě odcizována pomyslnými i skutečnými nepřáteli, kdy krajně pravicové subkultury přejímají nejen hudební styly, ale i ideologické záležitosti jako je sXe. Popkultura pak de facto přijala za své i principy jako je Do It Yourself, paradoxně však s motivací maximalizace zisku.

Sebrali nám všechno, náckové si dneska hrajou na straight edge, vegani jsou dneska pitomci, co ti to řeknou namísto pozdravu, protože to je pro ně póza, za hardcore se označujou kapely s debilníma textama o lásce a holkách na MTV, a relativně komerční velký kapely si dneska vydávají na vlastní triko, protože se jim zdá, že je jejich labely okrádají. Ukradli nám i DIY a ukradnou nám nakonec úplně všechno... *(Roman)*

9 ZÁVĚR

Ústecký kraj má nepochybně svá socioekonomická specifika a řadu dalších problémů, a to jak v politické, tak v kulturní rovině. A s tím se nutně pojí i rovina subkulturní. V určitém ohledu by se dalo říci, že zde velmi dobře funguje konfliktní linie centrum – periferie [Lipset, Rokkan 1967], která odděluje lokální hardcorovou scénu od té pražské „centrální“. V úvodu práce jsme si vytyčili za cíl pokusit se podat odpověď na následující tři otázky či cíle:

1. Zachytit proces politizace/depolitizace severočeské hardcore punkové scény, respektive posuny mezi mikropolitizací „každodennosti“ a makropolitickou úrovní (a naopak).
2. Zjistit, jakou roli sehrávají lokální specifika v otázce politického a občanského aktivismu?
3. Jak se v rámci politizace a aktivismu projevuje koncept DIY?

Takto formulované otázky svým charakterem odpovídají tzv. klíčovým konceptům (core concepts), konkrétně identitě a autenticitě, prostoru a rezistenci, které formuloval Patrick J. Williams [2007; 2011], avšak jsou rekonceptualizovány pro prostředí postsocialistického Česka. Během výzkumu se ukázalo, že v rámci aktivit scény se tyto koncepty pravidelně prolínají a nelze je v mnoha případech od sebe jednoznačně oddělit, i když v mnoha aktivitách sehrávají různou roli. Zároveň neustále rezonovala tematika toho, kdo skutečně patří do scény, která však byla umocněna aktuálními událostmi a skandály.

9.1 POLITIZACE/DEPOLITIZACE

Z předloženého výzkumu se ukázalo, že v otázce politizace či depolitizace hardcorové scény se situace výrazně proměnila a posunula právě směrem k mikroúrovni politizace. Dalo by se říci, že výrazný vliv v tomto fenoménu hraje skutečnost, že hardcorová komunita stárne, respektive absentuje příliv „nové krve“ v podobě mladých příznivců, kteří pokud se již objeví, tak zpravidla v určitém věku opouštějí Ústecký kraj a odcházejí nejčastěji do Prahy za studiem či za prací. Tam se zapojují do tamních aktivistických struktur či subkulturní prostředí nakonec opouštějí.

Aktivními tak nejčastěji v rámci scény na severu zůstávají lidé, kteří se zapojili již v průběhu devadesátých let nebo na přelomu tisíciletí, u kterých však postupem času dochází k poklesu míry aktivismu, respektive radikálního přístupu k řešení problémů, s čímž nutně souvisí i začlenění do občanského života, zakládání rodin a civilní zaměstnání, které vedou k posunu hodnotového žebříčku.

Z výzkumu zcela evidentně vystoupila určitá forma rezignace na makropolitickou úroveň, respektive na snahu o celospolečenskou změnu, která je zpravidla motivována jen přáním toho, aby „nebylo hůř“. Anarchistické ideály jsou pak spíše jakýmsi reliktem mládí, protože většina respondentů přiznala, že se pravidelně účastní voleb na všech úrovních vládnutí. Jednotícím prvkem bylo odmítnutí Miloše Zemana jako prezidenta z mnoha důvodů, z nichž vystupovala velmi silně jeho proruská orientace. Na druhou stranu se objevovaly i kritické názory vůči USA, avšak rozhodně nebylo možné najít jasnou jednotící linii.

Stejně tomu bylo i v otázce stranické politiky, kde se v souvislosti s aktivistickým přístupem objevovaly sympatie k Pirátské straně a zejména ke Straně zelených v souvislosti s ekologickou situací v severních Čechách a otázce prolomení limitů těžby, s níž souvisí likvidace Horního Jiřetína. Naopak striktně odmítaná byla jakákoliv podpora Komunistické strany Čech a Moravy a Dělnické strany sociální spravedlnosti, stejně jako hnutí ANO 2011. U dalších politických stran byly vyjadřovány sympatie vůči některým politikům ČSSD na celostátní úrovni, zatímco lokální představitelé byli veskrze odmítáni. V otázce pravicových stran TOP 09 a ODS pak někteří informanti přiznali volební podporu pro jejich demokratické hodnoty. Aktivní členství v politických stranách či kandidování pak bylo přiznáno pouze v souvislosti s Piráty a Stranou zelených.

Zajímavé je však srovnání s výsledky výzkumu Petry Kumové z prostředí pražské hardcore scény [Kumová 2018], kde sice zcela absentovala otázka stranické politiky, ale v otázce politizace došlo na klasická témata antifašismu, veganství a genderu. V otázce antifašismu dochází k naprosté shodě, že se jedná o naprosto zásadní a neoddiskutovatelný pilíř hardcoru, který je společným jmenovatelem všech hardcoristů, což z něj dělá nepochybně politickou záležitost, ačkoliv častý, a jistě i plausibilní argument říká, že antifašismus není politickou, ale morální volbou. Rozpory se však nacházejí v postojích ke genderovým otázkám, a otázkám veganství/vegetariánství.

Kumová naopak upozorňuje, že veganství/vegetariánství se posunulo v Praze do roviny osobní volby a nejedná se tak o pevnou součást ideologie, zatímco vztah ke genderovým otázkám se stává čím dál tím důležitější otázkou v rámci scény [Kumová 2018: 157]. Z našeho výzkumu vystupují odpovědi v přesně opačném vyznění.

Genderové otázky jsou bezesporu reflektovány, nicméně otázku tolerance a postojů k sexuálním menšinám či ženám berou informanti jako cosi automatického, ale zároveň soukromého. Sexuální orientace není něco, co by určovalo cokoliv o člověku, tudíž není podstatná pro jeho fungování v rámci scény. Mnohem větší důraz se tak klade na otázku práv zvířat. Být vegetariánem nebo ještě lépe veganem je zde jakousi povinností a nedílným základem hardcorové ideologie, rozhodně však nelze tento jev označit za ryze individuální volbu. To lze připsat zejména již zmiňované absenci nastupující generace aktivistů, což je výrazný rozdíl oproti Praze, kde dochází k pravidelné personální obměně. Zato v Ústeckém kraji působí většina aktivistů scény minimálně od přelomu tisíciletí, tedy od doby, kdy záležitosti veganství a vegetariánství byly výrazně tlačeny vpřed jako klíčová témata scény a zůstala tak pevně zakořeněna, zatímco genderové otázky jako určitý modernizační aspekt scény jsou spíše moderní záležitostmi doby, kdy již severočeská scéna byla jasně vyprofilovaná.

9.2 LOKÁLNÍ SPECIFIKA AKTIVISMU SUBKULTUR

S ohledem na specifika regionu se i v oblasti aktivismu dá mluvit o vztahu centra a periferie, a to zejména s ohledem na socioekonomické a ekologické otázky, které jsou zde markantnější než v jiných částech republiky, což se projevilo i na podobách aktivismu.

Vzhledem k vysoké míře nezaměstnanosti, velkému množství exekucí a fenoménu bezdomovectví má dnes v otázce aktivismu organizace Food Not Bombs výsadní postavení. Místní skupiny fungují pravidelně pouze v Ústí nad Labem a v Děčíně, v dalších městech, zejména menších, se pak často objevují spíš nárazové akce. Příkladem jsou potravinové sbírky, benefiční koncerty spojené s iniciativou Food Not Bombs a finanční podporou jejích aktivit. Aktivní účast na koncertech je naprosto typickou formou podpory těchto aktivit, která je vlastní pro všechny informanty. A to nezřídka i v případě, že se jedná o větší vzdálenost, kterou je nutno urazit na místo konání. V případě dalších aktivit se pak snaží zapojovat dle individuálních schopností a

možností. S větší měrou společensky prestižních a nadprůměrně mzdově ohodnocených povolání se pak objevuje otevřená finanční pomoc jak skupinám FNB, tak dalším organizacím poskytujícím péči potřebným (např. dětské domovy).

V souvislosti s ekologií a oblastí severních Čech se jako jedna z prvních záležitostí vybaví otázka mostecké hnědouhelné pánve a zdevastované krajiny. Právě ta je určitým hybatelem ekologických aktivit v kraji. Za aktivismus dnes již rozhodně nelze považovat třídění odpadu, které se dnes již stává společenskou normou, stejně jako snaha o omezení plýtvání zdroji. Nicméně se objevují poměrně pravidelné aktivity v podobě úklidu odpadků z lesů, které se objevovaly i dříve, ale získaly na intenzitě po nástupu nových trendů na krajní pravici, zejména po příchodu tzv. Autonomního nacionalismu, který přejímal původně levicová témata a mezi nimi i ekologickou agendu, přičemž právě lesní úklidy byly velmi časté a patřičně medializované. V reakci na to přicházejí tyto aktivity častěji i ze strany hardcore punkové komunity za pomoci veřejnosti, která v tomto případě nemá potíže spolupracovat s aktivisty.

Ti se pak účastní i aktivit veřejnosti spojených s ekologickou tematikou, zejména ve spojení s otázkou těžebních limitů a lokalitou Horního Jirětína, takže aktivně podporují demonstrace, angažují se v platformě „Limity jsme my“ a v současnosti spolupracují i na akci Klimakemp. Spolupráce probíhá i s dalšími organizacemi jako je Arnika, kterým hardcore punková komunita poskytuje nezřídka personální základnu pro získávání nových zaměstnanců. To vede k tomu, že na koncertech a dalších akcích se nezřídka objevují infostánky ekologických organizací i petiční archy s ekologickou tematikou, jako je kromě těžebních limitů například otázka vybudování jezů na řece Labe u Děčína, které by usnadnily plavební dopravu po řece. Na straně druhé by se jednalo o silný zásah do ekosystému.

Ekologická tematika tak dokáže poměrně silně aktivizovat scénu, protože většina respondentů se účastnila ekologických demonstrací nebo podepsala petici s ekologickou tematikou. Je však nutno podotknout, že se zde zpravidla nejedná o samostatné aktivity, ale o kooperaci s mimo-subkulturní veřejností nebo s aktivisty z dalších míst republiky.

Antifašismus jako ideál je integrální součástí hardcoru od samotného počátku a minimálně v otázce hodnotové orientace se nic nezměnilo. V posledních letech však lze velmi dobře pozorovat ústup aktivit krajní pravice, respektive odklon od subkulturní větve a posun k makropolitické úrovni. Z toho důvodu poklesla míra fyzických napadení a násilných konfrontací s příznivci krajní pravice. Antifašistická akce se tak

celorepublikově dostala spíše na úroveň výborného informačního zdroje o aktivitách krajní pravice. S ubývajícími konflikty klesá i míra militantního antifašismu, respektive aktivní rezistence. I proto antifašistické aktivity ustoupily od konfrontací spíše k jiným formám „boje“. Můžeme zmínit například bojkotování hudebních klubů, ve kterých vystupuje kapela Ortel apod.

V případě nutnosti pak prakticky všichni potvrzují ochotu se mobilizovat za účelem demonstrací, respektive protidemonstrací, ale zároveň jsou si vědomi, že se to stalo naposledy v roce 2009 v Ústí nad Labem při velkém pochodu neonacistů, a v roce 2008 v mostecké části Janov. S rozvojem sociálních sítí však nastupuje i specifická forma internetového aktivismu (někdy se používá také výraz klickivismus či anglické clickivism, což sebou často nese pejorativní nádech), která pomáhá alespoň v šíření informací a nevyžaduje příliš vynaloženého úsilí a jeho reálný informační dopad je mnohem výraznější než u dřívějšího vydávání tištěných zinů, které jsou dnes spíše subkulturními artefakty s výraznou kapitalizovanou hodnotou.

Pomyslnou solí do ran jsou pak problémy spojené s bojem za práva zvířat, který většina informantů považuje za totální selhání, jelikož konvenční metody nemají požadovaný efekt (např. petice za zákaz chovu zvířat pro kožešiny) a použití násilných prostředků dnes již většinou principiálně odmítají z důvodu možného ohrožení životů. Tím se otázka de facto zredukovala na bojkotování výrobků z kůže a kožešin a spíše ojedinělé protesty proti cirkusům, v nichž vystupují zvířata.

9.3 PROJEVY DIY

Otázka DIY aktivismu a DIY etiky se rozvětvila do několika relativně autonomních směrů v souvislosti s oblastmi zájmu, a zejména rozvojem možností a technologií a jejich dostupnosti.

Z hlediska šíření myšlenek a informací v očích většiny informantů ztratil princip DIY své kouzlo tím, že se stal naprosto běžným s rozvojem moderních komunikačních technologií. Rozšíření internetu zde díky věkové skladbě hardcoristů nevyvolal efekt tzv. digitální propasti [Norris 2001], ale spíše umožnil daleko lepší organizaci a komunikaci napříč scénou prakticky po celé Evropě. To, co v očích mnohých pomohlo rozvoji, znamenalo pro některé faktický konec pravého a autentického hardcoru ve smyslu undergroundové rezistence. Často se zde tak objevovala nostalgická konstrukce určitého „snu o undergroundu“ a rozporu žité subkulturní reality.

Idealizovaná DIY paměť se často nesla v patetickém vzpomínání na „starý dobrý čas“, kdy všechno bylo složitější, ale autentičtější a více hardcorovější. V tom pak v pomyslné opozici stojí „pokrokaři“ respektující moderní technické postupy a trendy, které nepovažují za rozporné s myšlenkami hardcoru, zejména v souvislosti s přijímáním cizích vlivů a vzorů. Jejich pohledem se jedná spíše o výhodu, jelikož umožňuje vytvářet prostředí scény na mnohem stabilnějších a kvalitnějších základech, čímž poměrně výrazně stoupá i možnost získávání nových příznivců a aktivistů. To jde ruku v ruce s kvalifikací a zaměstnáním hardcoristů v životě „mimo scénu“, kdy často služby poskytované veřejnosti v rámci povolání poskytují ve volném čase zdarma nebo pouze za nejnútnější náklady ve prospěch scény.

Dá se však také vše shrnout a konstatovat, že princip DIY jakožto jeden z hlavních pilířů rezistence hardcoristů vůči mainstreamové populární kultuře byl postupem času inkorporován do struktur populární kultury a zdaleka se již nejedná o výsadu subkultur. Samozřejmě musíme konstatovat, že motivace jsou výrazně odlišné. Zatímco subkultury pracovaly s konceptem DIY jakožto s nástrojem pro minimalizaci nákladů, větší autenticitu a možnosti šíření svých idejí, tak v případě populární kultury se DIY obrátilo k pozici nástroje, kterým interpreti maximalizují své zisky.

Nepřímo se tak potvrdilo často ironizované tvrzení Heatha a Portera [2012], že majoritní kultura má schopnost takřka veškeré kontrakulturní aktivity časem pohltnout a otočit ve svůj prospěch. Koncept DIY se nestal v žádném případě výjimkou, ačkoliv se může zdát, že jeho rebelantský potenciál nevyčerpal jen mainstream, ale i moderní technologie.

9.4 SHRNU TÍ

Při zpětném pohledu a snaze o jakousi rekapitulaci toho, co výzkum přinesl za informace o severočeské hardcore punkové scéně a o jejím fungování optikou občanské společnosti, lze jednoduše a lakonicky shrnout danou situaci tím, že „zestárla a deradikalizovala se“.

Řada aktivních osob se v dané komunitě pohybuje více než dvacet let, aniž by došlo k určité generační obměně, což v důsledku vedlo proměně podob občanského a politického aktivismu. V současné době je otázka radikálního aktivismu zcela ojedinělou záležitostí, která přichází ke slovu pouze v opravdu mimořádných

momentech a většina pozornosti je koncentrována spíše na lokální problémy a jejich řešení či prevenci.

Je nesporné, že se daná komunita ve svých aktivistických strategiích a přístupech modernizovala, a to zejména ve využívání moderních komunikačních technologií, které umožňují daleko lepší ideologickou mobilizaci, aktivizaci a šíření informací. Obecně jistá absence asociálního přístupu tak vede k řadě modernizačních procesů v oblastech jako je DIY, které bylo vždy nepsanou normou, ale za současné situace je to nejen norma, ale i standard zejména z důvodu kompetence a kvalifikace aktivistů, kteří mohou určité služby poskytovat na daleko vyšší úrovni než před několika lety specializované firmy. To můžeme vnímat jako pozitivum, vzhledem k tomu, že po ideologické stránce k výraznější modernizaci nedošlo a scéna stále stojí zejména na ideálech formulovaných klasickými kapelami let devadesátých.

Mohlo by se zdát, že severočeská hardcorová scéna svou ideologickou zakonzervovaností ztratila jakýkoliv směr a vývoj a přežívá jen jako nostalgická skupina třicátníků a čtyřicátníků, co v pátek večer jdou do klubů. I první dojmy z realizace výzkumu takové byly, to je zřejmě korektní přiznat. Až do chvíle, kdy pronikly na veřejnost první informace o zásahu policie, který mířil de facto i dovnitř scény a do blízkého prostředí. Deziluze z tohoto kroku znovu zažehly pomyslné ohně v srdcích hardcoristů, kteří začali znovu promýšlet své aktivity a vstupovat do veřejného prostoru. To se bohužel ale odehrálo již po ukončení výzkumu, kdy proběhly demonstrace za propuštění stíhaného mosteckého aktivisty Lukáše Borla, začala diskuse o Sea Shepherd, ochraně zvířat a přírody, kapely začaly aktivně podporovat benefity na pražskou Kliniku atd.

Závěr by si sice, i vzhledem k výše zjištěnému, zasloužil optimističtější zakončení, protože pokud známé heslo říká, že punk není mrtvý, tak o hardcore punku to platí úplně stejně. Jenže zatímco mladá generace punkerů pravidelně přichází, tak štafetu více uvědomělého, angažovaného a pozitivně smýšlejícího hardcore punku v Ústeckém kraji, zdá se, nemá kdo převzít. Proto skončeme pesimistickým povzdechem jednoho z informantů, který během rozhovoru vyjádřil obavy, že zdejší scéna prostě a jednoduše „zajde věkem“.

Ono je sice moc hezký, že ty lidi mají pořád ideály a potkáváme se na koncertech a akcích už dvacet let, ale docela by mě zajímalo, kdo to tady

potáhne za patnáct let, když mladá generace prostě chybí a nám všem bude přes padesát...

LITERATURA

- Almer, J. 2016. *"DIY or Die! Proměny českých a slovenských hardcore-punkových scén a fanzinů od 90. let 20. století do současnosti"*. HISTORICKÁ SOCIOLOGIE 2016 (2): 113-137, <http://dx.doi.org/10.14712/23363525.2016.12>.
- Balon, J. 2011. *Sociologie v USA: historické kontextualizace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Barker, C. 2006. *Slovník kulturních studií*. 1. vyd. Praha: Portál.
- Barša, P. 2011. *Paměť a genocida: úvahy o politice holocaustu*. 1. vyd. Praha: Argo.
- Bastl, M. 2001. *Radikální levice v České republice: devadesátá léta dvacátého století*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- Bastl, M. 2010. *"Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?"*. Rexter 8 (2): 1-41.
- Bennett, A. 2004. *"Consolidating the music scenes perspective"*. Poetics 32 (3-4) : 223-234, <http://dx.doi.org/10.1016/j.poetic.2004.05.004>.
- Bennett, A., K. Kahn-Harris. 2004. *After subculture: critical studies in contemporary youth culture*. 1st ed. New York: Palgrave Macmillan.
- Bernard, H. 2006. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches*. 4th ed. Lanham, MD: AltaMira Press.
- Birchall, S. 2010. *Beating the fascists: the untold story of anti-fascist action*. 1st ed. London: Freedom Press.
- Bláha, P. 2013. *"KSČM v krajských volbách 2012: Velká říjnová evoluce?"*. Pp. 98-111 in Maškarinec, P., P. Bláha. *Krajské volby 2012 v Ústeckém kraji*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.
- Bláha, P., V. Najman. 2015. *"Die tschechischen Rechten und ihre grenzüberschreitenden Verbindungen"*. Pp. 379-398 in Garsztecki, S., M. Jeřábek, I. Scherm. *Sachsen und Tschechien – Regionale Identitäten und transregionale Verflechtungen in Ostmitteleuropa. / Sasko a Česko – Regionální identity a transregionální propojení ve střední a východní Evropě*. 1. vyd. Dresden: Thelem.

- Bláha, P., V. Najman. 2015. *"Česká krajní pravice a její přeshraniční vztahy"*. Pp. 399-413 in Garsztecki, S., I. Scherm. Sachsen und Tschechien – Regionale Identitäten und transregionale Verflechtungen in Ostmitteleuropa. / Sasko a Česko – Regionální identity a transregionální propojení ve střední a východní Evropě. Dresden: Thelem.
- Bob, C. 2011. *"Civil and uncivil society"*. Pp. 209-219 in Edwards, M. The Oxford Handbook of Civil society. 1st ed. New York: Oxford University Press.
- Bourdieu, P. 1986. *Distinction a social critique of the judgement of taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Braun, V., V. Clarke. 2006. *"Using thematic analysis in psychology"*. Qualitative Research in Psychology 3 (2) : 77-101, <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- Budilová, L. 2015. *"Etnografie a terénní výzkum"*. Pp. 9-21 in Toušek, L., L. Budilová, G. Fatková, O. Hejnal, L. Lupták, M. Růžička, J. Šimek. Kapitoly z kvalitativního výzkumu. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.
- Caiani, M., L. Parenti. 2013. *European and American extreme right groups and the Internet*. 1st ed. Burlington, VT: Ashgate.
- Císař, O. 2008. *Politický aktivismus v České republice: sociální hnutí a občanská společnost v období transformace a evropeizace*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- Císař, O., M. Koubek. 2012. *"Include 'em all?: Culture, politics and a local hardcore/punk scene in the Czech Republic"*. Poetics 40 (1): 1-21, <http://dx.doi.org/10.1016/j.poetic.2011.12.002>.
- Císař, O., J. Navrátil, K. Vráblíková. 2011. *"Staří, noví, radikální: politický aktivismus v České republice"*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 47 (1): 137-167.
- Clark, D. 2003. *"The Death and Life of Punk, the Last Subculture"*. Pp. 223-236 in Muggleton, D., R. Weinzierl. The Post-Subcultures Reader. 1st ed. Oxford and New York: Berg.
- Clarke, J., S. Hall, T. Jefferson, B. Roberts. 1997. *"Subcultures, Cultures and Class"*. Pp. 100-111 in Gelder, K., S. Thornton. The Subcultures Reader. 1st ed. New York: Routledge.

- Cohen, A. 1971. *Delinquent boys: the culture of the gang*. New ed. New York: Free Press.
- Cohen, A. 1997. "A General Theory of Subcultures". Pp. 44-54 in Gelder, K., S. Thornton. *The Subcultures Reader*. New York: Routledge.
- Cohen, S. 2011. *Folk devils and moral panics: The creation of the Mods and Rockers*. 3rd ed. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Daniel, O. 2016. *Násilím proti „novému biedermeieru“: subkultury a většinová společnost pozdního státního socialismu a postsocialismu*. 1. vyd. Příbram: Pistorius & Olšanská.
- Daniel, O. 2017. *Kultura svépomocí: ekonomické a politické rozměry v českém subkulturním prostředí pozdního státního socialismu a postsocialismu*. 1. vyd. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.
- Daniel, O., T. Kavka, J. Machek. 2013. *Populární kultura v českém prostoru*. 1. vyd. Praha: Karolinum.
- Day, R. 2005. *Gramsci is dead: anarchist currents in the newest social movements*. 1st ed. Toronto: Between the Lines.
- Finkelstein, N. 2006. *Průmysl holocaustu: úvahy o zneužívání židovského utrpení*. 1. vyd. Praha: Dokořán.
- Fox, K. 1987. "Real Punks and Pretenders". *Journal of Contemporary Ethnography* 16 (3) : 344-370, <http://dx.doi.org/10.1177/0891241687163006>.
- Frič, P. (ed.). 2016. *Občanský sektor v ohrožení?*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Fuchs, F. 2012. "Blokáda Velké pardubické 1992 - Dvacet let poté". *Hluboká orba* (29): 26-35.
- Gelder, K. 2007. *Subcultures: cultural histories and social practice*. 1st ed. New York: Routledge.
- Gelder, K., S. Thornton. 1997. *The Subcultures Reader*. 1st ed. New York: Routledge.
- Gilbert, P. 2007. *Clash: smrt nebo sláva*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator.
- Gasper, I. 2012. *The Day The Country Died*. 1. vyd. Brno: Papagájův Hlasatel Records.

- Gordon, M. 1997. *"The Concept of the Sub-culture and its Application"*. Pp. 40-54 in Gelder, K., S. Thornton. *The Subcultures Reader*. 1st ed. New York: Routledge.
- Greener, T., R. Hollands. 2006. *"Beyond Subculture and Post-subculture? The Case of Virtual Psytrance"*. *Journal of Youth Studies* 9 (4) : 393-418, <http://dx.doi.org/10.1080/13676260600914390>.
- Haenfler, R. 2006. *Straight edge: clean-living youth, hardcore punk, and social change*. 1st ed. New Brunswick, N.J.: Rutgers University Press.
- Hall, S., T. Jefferson. 2006. *Resistance through rituals: youth subcultures in post-war Britain*. 2nd ed., Rev. and expanded ed. New York: Routledge.
- Hammersley, M., P. Atkinson. 2007. *Ethnography: principles in practice*. 3rd ed. New York: Routledge.
- Heath, J., A. Potter. 2012. *Kup si svou revoltu!: O mýtu kontrakultury aneb Proč revolta proti konzumnímu kapitalismu není pro systém hrozbou, ale naopak hnací silou*. 1. vyd. Praha: Rybka publishers.
- Hebdige, D. 2012. *Subkultura a styl*. 1. vyd. Praha: Volvox globator / Dauphin.
- Hendl, J. 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál.
- Heřmanský, M., H. Novotná. 2011. *"Hudební subkultury"*. Pp. 89-110 in Janeček, P. *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. 1. vyd. Praha: Národní muzeum a UK FHS.
- Hodkinson, P. 2005. *"Insider Research in the Study of Youth Cultures"*. *Journal of Youth Studies* 8 (2) : 131-149, <http://dx.doi.org/10.1080/13676260500149238>.
- Hollander, J., R. Einwohner. 2004. *"Conceptualizing Resistance"*. *Sociological Forum* 19 (4) : 533-554, <http://dx.doi.org/10.1007/s11206-004-0694-5>.
- Houda, P. 2014. *Intelektuální protest, nebo masová zábava?: folk jako společenský fenomén v době tzv. normalizace*. 1. vyd. Praha: Academia.
- Charvát, J., B. Kuřík. 2018. *Mikrofon je naše bomba: politika a hudební subkultury mládeže v postsocialistickém Česku*. 1. vyd. Praha: Togga.
- Irwin, J. 1997. *"Notes on the Status of the Concept Subculture"*. Pp. 66-70 in Gelder, K., S. Thornton. *The subcultures reader*. New York: Routledge.

- Jaspers, K. 2006. *Otázka viny: příspěvek k německé otázce*. 2. vyd. Praha: Academia.
- Jenks, C. 2005. *Subculture: the fragmentation of the social*. 1st ed. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications.
- Jorgensen, D. 1989. *Participant observation: a methodology for human studies*. 1st ed. Newbury Park, Calif.: Sage Publications.
- Jurková, Z. 2013. *Pražské hudební světy*. 1. vyd. Praha: Karolinum.
- Kids and Heroes, . 2015. "*Pipes and Pints chtějí nahrávat v Kalifornii, prosí fans o pomoc*". Kids and Heroes .
- Kids and Heroes, . 2015. "*Rychlý vzestup, rychlý pád. Hanba oficiálně ukončila činnost*". Kids and Heroes .
- Kolářová, M. 2009. *Protest proti globalizaci: gender a feministická kritika*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kolářová, M. (ed.). 2011. *Revolta stylem: hudební subkultury mládeže v České republice*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Kolářová, M. 2013. "*Hudební subkultury mládeže v současné ČR - postsubkulturní nebo postsocialistické?*". Pp. 232-248in Daniel, O., T. Kavka, J. Machek. *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Karolinum.
- Kopecký, P., C. Mudde. 2003. *Uncivil society?: contentious politics in post-communist Europe*. 1st ed. New York: Routledge.
- Kuhn, G. 2010. *Sober living for the revolution: hardcore punk, straight edge, and radical politics*. 1st ed. Oakland, CA: PM Press.
- Kumová, P. 2014. *Malé kousky svobody. Individualizace a komodifikace v hardcore-punk subkultuře [online]*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií .
- Kumová, P. 2018. "*DO IT TOGETHER*". in Charvát, J., B. Kuřík. *Mikrofon je naše bomba: Politika a hudební subkultury mládeže v postsocialistickém Česku*. 1. vyd. Praha: Togga Agency.
- Kuřík, B., O. Slačálek, J. Charvát. 2018. "*Roviny politizace ve výzkumu hudebních subkultur mládeže*". *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 54 (5) : 781-804, <http://dx.doi.org/10.13060/00380288.2018.54.5.423>.
- Laughey, D. 2006. *Music and youth culture*. 1st ed. Edinburgh: Edinburgh University Press.

- Leach, D., S. Haunss. 2009. *"Scenes and social movements"*. 255–276in Johnston, H. *Culture, Social Movements, and Protest*. 1st ed. Farnham: Ashgate.
- Lipset, S. 1959. *"Social Stratification and 'Right-Wing Extremism'"*. *The British Journal of Sociology* 10 (4) , <http://dx.doi.org/10.2307/587800>.
- Lipset, S., S. Rokkan. 1967. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-national Perspectives*. 1st ed. New York: Free Press.
- Lipstadt, D. 2006. *Popírání holocaustu: sílí útok na pravdu a paměť*. 2. vyd. Praha: Paseka.
- Lipstadt, D. 2011. *Historie před soudem: můj den u soudu s Davidem Irvingem*. 1. vyd. Praha: Epoque.
- Lojdrová, K. 2014. *Zvol si mou cestu!: edukační aktivity subkultury freeganů ve veřejném prostoru*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- Löwenheim, O. 2010. *"The 'I' in IR: an autoethnographic account"*. *Review of International Studies* 36 (04) : 1023-1045, <http://dx.doi.org/10.1017/S0260210510000562>.
- Luckman, S. 1998. *"Rave cultures and the academy"*. *Social Alternatives* 17 (4): 45-49.
- Maffesoli, M. 2002. *O nomádství: iniciační toulky*. 1. vyd. Praha: Prostor.
- Marada, R. 2003. *Kultura protestu a politizace každodennosti*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Marcus, S. 2010. *Girls to the front: the true story of the Riot Grrrl revolution*. 1st ed. New York: Harper Perennial.
- Mareš, M. 2003. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal.
- Mareš, M., J. Smolík, M. Suchánek. 2004. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií.
- Marchart, O. 2003. *"Bridging the Micro-Macro Gap: Is There Such a Thing as a Post-Subcultural Politics?"*. Pp. 83-97in Muggleton, D., R. Weinzierl. *The Post-Subcultures Reader*. 1st ed. Oxford and New York: Berg.
- Martínek, J. 2015. *"Žánroví Andělé jsou rozdaní. Mají je Ebenové, Kalle či Subject Lost"*. Musicserver .
- Matsue, J. 2011. *Making music in Japan's underground: the Tokyo hardcore scene*. 1st ed. London: Routledge.

- Mayhew, H. 2008. *London labour and the London poor*. New edition. Ware, Hertfordshire: Wordsworth Editions Ltd.
- Mayring, P. 2002. *Einführung in die qualitative Sozialforschung: eine Anleitung zu qualitativem Denken*. 5., überarb. und neu ausgestattete Aufl. Weinheim [u.a.]: Beltz-Verl.
- Mazel, M. 1998. "Oponenti systému". in Fiala, P. Politický extremismus a radikalismus v České republice. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita.
- McHenry, K. 2012. *Hungry for Peace: How You Can Help End Poverty and War with Food Not Bombs*. 1st ed. Tucson: See Sharp Press.
- McKay, G. 1998. *DiY culture: party & protest in Nineties Britain*. 1st ed. New York: Verso.
- Monem, N. (ed.). 2007. *Riot grrrl: revolution girl style now!*. 1st ed. London: Black Dog.
- Moore, R. 2010. *Sells like teen spirit: music, youth culture, and social crisis*. 1st ed. New York: New York University Press.
- Muggleton, D. 2000. *Inside subculture: the postmodern meaning of style*. 1st pub. Oxford: Berg.
- Muggleton, D., R. Weinzierl. 2003. *The Post-Subcultures Reader*. 1st ed. Oxford and New York: Berg.
- Navrátil, J. 2016. *Od ekonomické globalizace k "válce proti terorismu": proměny českého levicového aktivismu na počátku 21. století*. Vydání první. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).
- Navrátil, J., M. Pospíšil. 2014. *Dreams of Civil Society Two Decades Later: Civic Advocacy in the Czech Republic*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita.
- Nečas, M. 2006. *Česká punková a HC/punková kultura po roce 1989*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita.
- Nedbálková, K. 2007. "Jedna ruka kreslí druhou aneb Jak se dělá etnografický výzkum". Pp. 112-125 in Švaříček, R., K. Šed'ová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál.
- Nešpor, Z. 2006. *Děkuji za bolest-: náboženské prvky v české folkové hudbě 60.-80. let*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK).
- Norris, P. 2001. *Digital divide: civic engagement, information poverty, and the Internet worldwide*. 1st ed. New York: Cambridge University Press.

- Olson, B. 2011. *"Voice of our blood: National Socialist discourses in black metal"*. Popular Music History 6 (12): 135-149, <http://dx.doi.org/http://dx.doi.org/10.1558/pomh.v6i1/2.135>.
- O'Reilly, K. 2012. *Ethnographic methods*. 2nd ed. New York: Routledge.
- Petrova, T., S. Tarrow. 2007. *"Transactional and Participatory Activism in the Emerging European Polity"*. Comparative Political Studies 40 (1) : 74-94, <http://dx.doi.org/10.1177/0010414006291189>.
- Pilkington, H., E. Omel'chenko, A. Garifzianova. 2010. *Russia's skinheads: exploring and rethinking subcultural lives*. 1st ed. New York: Routledge.
- Pokorný, L. 2015. *Hardcore jako kritická perspektiva*. Diplomová práce. Praha: FHS UK.
- Polhemus, T. 1997. *"In the Supermarket of Style"*. Pp. 130-133in The Clubcultures Reader: Readings in Popular Cultural Studie. Oxford: Basil Blackwell.
- Pospíšilová, M. 2016. *Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. 1. vyd. Praha: Karolinum.
- Prudký, L., M. Šmídová, K. Vojtišková. 2016. *Periferie, kraje, hodnoty: možnosti periferních krajů na cestě za dobrými hodnotami*. 1. vyd. Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Rettman, T., F. Cricien. 2014. *NYHC: New York Hardcore 1980-1990*. 1st ed. Brooklyn, NY: Bazillion Points.
- Riley, S., C. Griffin, Y. Morey. 2010. *"The Case for 'Everyday Politics': Evaluating Neo-tribal Theory as a Way to Understand Alternative Forms of Political Participation, Using Electronic Dance Music Culture as an Example"*. Sociology 44 (2) : 345-363, <http://dx.doi.org/10.1177/0038038509357206>.
- Rohrer, I. 2014. *Cohesion and Dissolution Friendship in the Globalized Punk and Hardcore Scene of Buenos Aires*. 2014. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden.
- Segeš, J. 2011. *Politizace české freetekno*. Diplomová práce. Brno: FSS MUNI.
- Shekhovtsov, A. 2013. *"Music and the Other: an introduction"*. Patterns of Prejudice 47 (4-5) : 329-335, <http://dx.doi.org/10.1080/0031322X.2013.850801>.
- Schmitt, C. 2007. *Pojem politična: text z r. 1932 s předmluvou a se třemi korolárii*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH.

- Smolík, J. 2008. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý.
- Smolík, J. 2010. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada.
- Sørensen, M. 2016. *Humour in political activism: creative nonviolent resistance*. 1st ed. London: Palgrave Macmillan.
- St.John, G. 2003. "Post-Rave Technotribalism and the Carnival of Protest". Pp. 65-82 in Muggleton, D., R. Weinzierl. *The Post-Subcultures Reader*. 1st ed. Oxford and New York: Berg.
- Stewart, F. 2017. *Punk rock is my religion: straight edge punk and religious identity*. 1st ed. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Stoklas, D. 2016. "Renesanční punker Filip Fuchs křičel nejen za práva zvířat". IReport .
- Strauss, A., J. Corbin. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Brno: Sdružení Podané ruce.
- Stroh, J. 2015. "Hanba nepřevzala žánrového Anděla". No Music No Life .
- Šafir, J. 2008. *Životní styl a sociální třídy: vytváření symbolické kulturní hranice diferenciací vkusu a spotřeby*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Špulák, J. 2013. "Žánrové ceny Anděl dostali Karel Plihal, Boris Carloff, Pipes and Pints a další". Novinky.cz .
- Štelcík, J. 2017. "Šimon Budský - rozhovor". Czechcore.cz .
- Švamberk, A. 2006. *Nenech se zas oblbnout: kapitoly o americkém hard coru a punku*. 1. vyd. Praha: Maťa.
- Švelch, J., L. Vochocová. 2015. "Sociální média jako nová výzva pro výzkum politické participace". Sociologický časopis 51 (1): 65-88, <http://dx.doi.org/10.13060/00380288.2015.51.1.154>.
- Tarasov, A. 2008. "Changing Subcultures: Observations on Skinheads". Russian Politics and Law 46 (1) : 31-49, <http://dx.doi.org/10.2753/RUP1061-1940460103>.
- Thornton, S. 1995. *Club cultures: music, media and subcultural capital*. 1st ed. Cambridge: Polity Press.
- Vajdová, T. 2005. *Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje: zpráva z projektu CIVICUS Civil Society Index pro Českou republiku*. 1. vyd.

Brno: Pro Nadaci rozvoje občanské společnosti a Fakultu humanitních studií Univerzity Karlovy vydalo Akademické nakladatelství CERM.

- Vaněk, M. 2002. *"Kytky v popelnici.: Punk a nová vlna v Československu"*. Pp. 175-235 in Vaněk, M. *Ostrůvky svobody: Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. 1. vyd. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR.
- Vaněk, M. 2010. *Byl to jenom rock'n'roll?: hudební alternativa v komunistickém Československu 1956–1989*. 1. vyd. Praha: Academia.
- Vávra, F. 2017. *Těžký boty to vyřešej hned!: skinheads v Praze na konci 80. a začátku 90. let*. 1. vyd. Praha: Filip Vávra - nakladatelství FIVA.
- Vincour, L. 2014. *"Komentář: Vinca z Pipes and Pints o účinkování v TV Nova a projektu čokolády Milka"*. Kids And Heroes .
- Vincour, L. 2017. *Cesta od punku ke svobodě*. 2. vyd. Olomouc: Lukáš Vincour.
- Vladimír 518, K. Veselý. 2011. *Kmeny: současné městské subkultury*. 1. vyd. V Praze: Bigg Boss & Yinachi.
- Vladimír 518. 2013. *Kmeny 0: městské subkultury a nezávislé společenské proudy před rokem 1989*. 1. vyd. V Praze: Bigg Boss & Yinachi.
- Vladimír 518. 2016. *Kmeny 90: městské subkultury a nezávislé společenské proudy v letech 1989-2000*. 1. vyd. V Praze: BiggBoss.
- Vlachová, K. 1998. *"Extremismus středu"*. Ekonom: týdeník Hospodářských novin 42 (9): 62.
- Wacquant, L. 2002. *"Pierre Bourdieu"*. Biograf (27).
- Williams, J. 2006. *"Authentic Identities: Straightedge Subculture, Music, and the Internet"*. Journal of Contemporary Ethnography 35 (2) : 173-200, <http://dx.doi.org/10.1177/0891241605285100>.
- Williams, J. 2007. *"Youth-Subcultural Studies: Sociological Traditions and Core Concepts"*. Sociology Compass 1 (2) : 572-593, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1751-9020.2007.00043.x>.
- Williams, J. 2009. *"The Multidimensionality of Resistance in Youth-Subcultural Studies"*. Resistance studies magazine 2 (1): 20-33.
- Williams, J. 2011. *Subcultural theory: traditions and concepts*. 1st ed. Malden, MA: Polity Press.

- Williams, J., H. Copes. 2005. "*How Edge Are You?*" *Constructing Authentic Identities and Subcultural Boundaries in a Straightedge Internet Forum*. *Symbolic Interaction* 28 (1) : 67-89, <http://dx.doi.org/10.1525/si.2005.28.1.67>.
- Zaplaven paragrafy: Tomáš Zelený [online]. b.r.